

**Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ)
Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (ΚΔΕΟΔ)**

**ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ
ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ
[Θεσσαλονίκη, 29 Μαρτίου – 1 Απριλίου 2004]**

**“Ειδικά θέματα του Κανονισμού 1408/71
και η ελληνική νομοθεσία”**

*Νίκος Σκλήκας
Μάρτιος 2004*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**A. ΤΙΤΛΟΣ ΙΙ, ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΑΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
(άρθρα 13 έως 17α)**

1. Η επίκληση και κατίσχυση του κοινοτικού δικαίου
2. Οι κανόνες περί προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας
3. Η γενική αρχή περί μίας εφαρμοστέας νομοθεσίας
4. Ο μηχανισμός του Τίτλου ΙΙ
  - 4.1. Εισαγωγικά
  - 4.2. Η άσκηση μίας δραστηριότητας
  - 4.3. Η άσκηση παραλλήλων κανονικών δραστηριοτήτων
  - 4.4. Ιδιομορφίες – παρεκκλίσεις από τον γενικό κανόνα
  - 4.5. Η ταυτόχρονη δραστηριότητα των δημοσίων υπαλλήλων σε δύο κράτη μέλη
  - 4.6. Διπλωματικοί και επικουρικό προσωπικό των Ε. Κοινοτήτων
  - 4.7. Η αρχή του τόπου κατοικίας – εναλλακτική εκδοχή στον γενικό κανόνα
  - 4.8. Η προαιρετική υπαγωγή ή συνέχιση στην ασφάλιση
  - 4.9. Οι οικονομικές συνέπειες της γενικής αρχής
  - 4.10. Το άρθρο 17: ευελιξία – παρέκκλιση από τα άρθρα 13 έως 16
  - 4.11. Το ειδικό καθεστώς ασφάλισης των υπαλλήλων της Κοινότητας

B. ΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΡΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

1. Η εισαγωγή της Κάρτας
2. Η υλοποίηση της πρώτης φάσης για την λειτουργία της Κάρτας
3. Η τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 για την εξίσωση των δικαιωμάτων και την απλοποίηση των διαδικασιών
4. Η ομοιόμορφη εφαρμογή του άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i)
5. Οι άμεσες μελλοντικές ενέργειες της Επιτροπής για την ολοκλήρωση του νομικού πλαισίου ενόψει της λειτουργίας της Κάρτας

**Γ. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΟΚ) 1408/71 ΣΕ ΕΛΒΕΤΙΑ ΚΑΙ
ΥΠΗΚΟΟΥΣ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ**

1. Η επέκταση του Κανονισμού στην Ελβετία
2. Η επέκταση του Κανονισμού στους υπηκόους τρίτων χωρών

Δ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

1. Η ασφάλιση στον ΟΑΕΕ – ΤΕΒΕ
2. Η συνδυασμένη εφαρμογή κοινοτικού και εθνικού δικαίου

A. ΤΙΤΛΟΣ II, ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΑΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ (άρθρα 13 έως 17α)

1. Η επίκληση και κατίσχυση του κοινοτικού δικαίου

Κατ' αρχάς πρέπει να επισημάνουμε, ότι σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στο εξής Δικαστήριο ή με τα γνωστά αρχικά ΔΕΚ) επίκληση του κοινοτικού δικαίου στον τομέα της κοινωνικής ασφάλειας, είτε του πρωτογενούς (της Συνθήκης) είτε (και) του παραγώγου (των Κανονισμών), (επιβάλλεται να) γίνεται σε κάθε περίπτωση, κατά την οποία υφίσταται πραγματική ή δυνάμει διακίνηση προσώπου εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) ή γενικότερα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.: Ε.Ε. συν Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν) (και Ελβετία: νόμος 2903/2001, ΦΕΚ 78/τ.Α./12.04.2001, περί κύρωσης της Συμφωνίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Κρατών Μελών της με την Ελβετική Συνομοσπονδία, της 21.06.1999, με έναρξη ισχύος την 01.06.2002), δηλαδή οσάκις η κατάσταση ενός προσώπου εμφανίζει έστω και ένα στοιχείο σύνδεσης με άλλο κράτος μέλος, (βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΔΕΚ της 05.03.1998 στην Υπόθεση C – 194/96 “Kulzer” και της 11.10.2001 στις συνεκδικασθείσες Υποθέσεις C – 95/99 έως C – 98/99 και C – 180/99 “Khalil κ.ά.”).

Επίσης, ευθύς εξαρχής θα πρέπει να τονισθεί, ότι δυνάμει του άρθρου 249 ΕΚ (παλαιό άρθρο 189 της Συνθήκης ΕΚ) οι Κανονισμοί, τους οποίους εκδίδουν τα Όργανα της Κοινότητας, είναι δεσμευτικοί προς όλα τα μέρη τους, ισχύουν άμεσα σε κάθε κράτος μέλος (από την ημέρα της δημοσίευσής τους στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μετά από κυρωτικό νόμο) και κατισχύουν του εθνικού δικαίου. Τέτοιους Κανονισμούς συνιστούν οι Κανονισμοί (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72 για τον συντονισμό των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας κατά την διακίνηση των εργαζομένων (τότε, τώρα πλέον προσώπων) εντός της Κοινότητας, ειδικότερα δε, διατηρώντας την αρχική τους αρίθμηση παρά τις μέχρι σήμερα τακτές ή μη τροποποιήσεις τους:

- Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθμ. 1408/71, του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, και
- Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθμ. 574/72, του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθμ. 1408/71.

2. Οι κανόνες περί προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο αντιμετώπισε ευθύς εξαρχής το κοινοτικό συντονιστικό Όργανο, το οποίο θεσπίστηκε προς υλοποίηση των επιταγών του άρθρου 42 ΕΚ (πρώην 51 της Συνθήκης ΕΚ), είναι ο προσδιορισμός της εκάστοτε εφαρμοστέας νομοθεσίας σε όλες τις περιπτώσεις των διακινουμένων προσώπων, τα οποία εμπίπτουν στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού συντονισμού.

Πράγματι, με σκοπό την κατίσχυση “μιάς έννομης τάξης, σύμφωνης με την ιδέα της κοινωνικής δικαιοσύνης και τις επιταγές της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε επίπεδο λαών, όπως οι τελευταίες οριοθετούνται από τους γενικότερους στόχους της Συνθήκης” και προκειμένου να εξασφαλίσει τον ουσιαστικό συντονισμό έντονα διαφοροποιημένων συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ο κοινοτικός νομοθέτης θέσπισε ένα συγκεκριμένο και

πλήρες σύστημα κανόνων προσδιορισμού της εκάστοτε εφαρμοστέας νομοθεσίας στο πλαίσιο ειδικού Τίτλου (του Τίτλου II) τόσο του αρχικού Κανονισμού 3/58 όσο και του μεταγενέστερου (και ισχύοντος σήμερα) Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71.

Στόχος του Τίτλου II είναι η άρση οποιασδήποτε σύγκρουσης νομοθεσιών των κρατών μελών (π.χ. της νομοθεσίας του κράτους απασχόλησης και της νομοθεσίας του κράτους κατοικίας), η οποία θα μπορούσε να προκύψει λόγω της διαφοροποίησης των κριτηρίων υπαγωγής στην ασφάλιση, τα οποία θέτουν τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλειας, με άμεση συνέπεια στην περίπτωση των διακινουμένων προσώπων είτε την ύπαρξη κενού ως προς την ασφάλιση (αρνητική σύγκρουση) είτε την σωρευτική υπαγωγή σε συστήματα περισσότερων κρατών μελών (θετική σύγκρουση).

Έτσι, με διαρκές σημείο αναφοράς την εγγύηση των θεμελιωδών αρχών της Συνθήκης, περί ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων (άρθρα 39 και 42, πρώην 48 και 51), ελευθερίας εγκατάστασης (άρθρο 43, πρώην 52) και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (άρθρο 49, πρώην 59), ο κοινοτικός Κανονισμός διά του Τίτλου II παρεμβαίνει προληπτικά ή/και διορθωτικά και προσδιορίζει άμεσα την εφαρμοστέα σε κάθε περίπτωση διακίνησης νομοθεσία, υπερκαλύπτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον εθνικό νομοθέτη.

Η αναγωγή αυτή από τον κοινοτικό νομοθέτη ευθύς εξαρχής του άμεσου προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας σε κοινοτική υπόθεση, όπως πάγια τόσο το Δικαστήριο όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τις παρεμβάσεις της σε εκδικαζόμενες ενώπιόν του Υποθέσεις τονίζουν, οφείλεται στο σκεπτικό, σύμφωνα με το οποίο:

- αφενός μεν η αποφυγή περιπλόκων σωρεύσεων και καταμερισμού εισφορών και παροχών, ως απώτερος στόχος του Τίτλου II, σε συνδυασμό με το σύνολο των κανόνων, οι οποίοι αφορούν στην θεμελίωση και διατήρηση του δικαιώματος κυρίως για μακροχρόνιες παροχές, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ένα κατά το δυνατόν απλό και πρακτικό σύστημα συντονισμού, είναι η μόνη εγγύηση για την “εγκαθίδρυση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων”, (βλέπε, κυρίως, αποφάσεις ΔΕΚ της 23.09.1982 στην Υπόθεση 276/81 “*Kuijpers*” και της 17.05.1984 στην Υπόθεση 101/83 “*Brusse*”),
- αφετέρου δε η μη ανατροπή του συστήματος αυτού, ακριβώς λόγω της θέσπισής του από τους κοινοτικούς Κανονισμούς, συνιστά την ελάχιστη εγγύηση για την προστασία της νομικής θέσης των διακινουμένων προσώπων, (βλέπε απόφαση ΔΕΚ της 18.02.1982 στην Υπόθεση 55/81 “*Vermaut*”).

Πράγματι, τόσο το Δικαστήριο όσο και η Επιτροπή, στην προσπάθειά τους να εκμαιεύουν κάθε φορά την βαθύτερη ερμηνεία των κοινοτικών διατάξεων, ώστε να βοηθούν και την εθνική δικαιοδοσία να εμβαθύνει στους στόχους και την εννοιολογική αποσαφήνιση της εθνικής νομοθεσίας, επισημαίνουν, ότι ο προαναφερθείς στόχος των διατάξεων του Τίτλου II είναι εφικτός, μόνον όταν “σαφή και απερίφραστα κριτήρια επιτρέπουν τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας”. Τα κριτήρια αυτά δεν μπορούν παρά να διαμορφώνονται σε κοινοτικό επίπεδο, ακριβώς με στόχο την αποφυγή συγκρούσεων και κενών προστασίας, τα οποία προκύπτουν από την διαφοροποίηση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, και να στηρίζονται στην κοινοτικά ενιαία εκτίμηση των υπαρχόντων κατά κατηγορία εργαζομένων και είδος διακίνησης “συμφερόντων”.

Είναι, λοιπόν, εμφανής ο λόγος, για τον οποίο σε πάγια νομολογία του το Δικαστήριο τονίζει, ότι οι περιεχόμενοι στους κοινοτικούς Κανονισμούς κανόνες περί εφαρμοστέας νομοθεσίας πρέπει να τηρούνται, δοθέντος ότι η εφαρμογή μιάς εθνικής νομοθεσίας

καθορίζεται σύμφωνα με τα κριτήρια, τα οποία προκύπτουν από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, το οποίο θέτει τα όρια στην αρμοδιότητα του εθνικού νομοθέτη, (βλέπε, αποφάσεις του στην προαναφερθείσα Υπόθεση 276/81 “Kuijpers”, της 12.01.1983 στην Υπόθεση 150/82 “Corolla” και της 12.06.1986 στην Υπόθεση 302/84 “Ten Holder”).

Πολύ δε περισσότερο, όταν ο κοινοτικός νομοθέτης, προσδιορίζοντας την εφαρμοστέα νομοθεσία, καθορίζει ταυτόχρονα και τον τρόπο, με τον οποίο ο εκάστοτε ενδιαφερόμενος θα δικαιωθεί στο τέλος της ασφαλιστικής του σταδιοδρομίας του συνόλου των πλεονεκτημάτων (παροχών), τα οποία συνεπάγεται η ανωτέρω υποχρεωτική υπαγωγή ως προς την έκταση, κατά την οποία αυτός την επιβάλλει στις διατάξεις της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους.

Έτσι, σύμφωνα και με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι διατάξεις του Τίτλου II, των Κανονισμών 3/58 αρχικά και 1408/71 εν συνεχεία, συνιστούν ένα πλήρες και ομοιόμορφο σύστημα κανόνων άρσης σύγκρουσης των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλειας κατά την διακίνηση των προσώπων εντός της Κοινότητας, είναι αποκλειστικού και κατισχύοντος αποτελέσματος και προσδιορίζουν λεπτομερώς και εξαντλητικά την εφαρμοστέα σ’ αυτά εθνική νομοθεσία. Με τις διατάξεις αυτές δεν αποσκοπείται μόνον η αποφυγή της παράλληλης εφαρμογής δύο ή περισσότερων νομοθεσιών και των δυναμένων να προκύψουν από αυτήν περιπλοκών αλλά και η αποφυγή του ενδεχόμενου, τα υπαγόμενα στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 πρόσωπα να στερούνται προστασίας σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης λόγω ανυπαρξίας οποιασδήποτε εφαρμοστέας νομοθεσίας, (βλέπε, κυρίως, αποφάσεις ΔΕΚ της 09.06.1964 στην Υπόθεση 92/63 “Nonnenmacher”, της 05.12.1967 στην Υπόθεση 19/67 “Van der Vecht”, της 23.09.1982 στην Υπόθεση 276/81 “Kuijpers”, της 10.07.1986 στην Υπόθεση 60/85 “Luijten” και της 03.05.1990 στην Υπόθεση C – 2/89 “Kits van Heijningen”).

Βέβαια, ο κάθε εθνικός νομοθέτης μπορεί κατ’ αρχήν να καθορίζει τις προϋποθέσεις της υποχρέωσης ασφάλισης, ωστόσο δεν είναι απεριόριστα ελεύθερος σ’ αυτή του την διακριτική ευχέρεια και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια, τα οποία θέτει ο Κανονισμός, και οπωσδήποτε πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις του Τίτλου II, (βλέπε παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του γενικού εισαγγελέα στην προαναφερθείσα Υπόθεση “Kuijpers” και στην Υπόθεση 101/83 “Brusse”, απόφαση ΔΕΚ της 17.05.1984).

Κατά συνέπεια, η υπαγωγή διακινούμενου εργαζόμενου στην ασφάλιση φορέα κράτους μέλους, ρυθμίζεται από τους γενικούς και ειδικούς κανόνες του Τίτλου II του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και μόνον κατόπιν του προσδιορισμού αυτού από τον κοινοτικό νομοθέτη κάποιας εθνικής νομοθεσίας ως μοναδικής εφαρμοστέας (πλην των περιπτώσεων του άρθρου 14γ στοιχείο β)) μπορεί η τελευταία να επέμβει και να επιβάλει τις προϋποθέσεις της για υποχρεωτική υπαγωγή αποκλειστικά σ’ αυτήν ή για προαιρετική συνέχιση στην ασφάλιση.

3. Η γενική αρχή περί μιάς εφαρμοστέας νομοθεσίας

Ήδη από τον Κανονισμό 3/58 θεσπίζεται η θεμελιώδης αρχή της μιάς εφαρμοστέας νομοθεσίας, εκείνης του τόπου απασχόλησης (lex loci laboris, άρθρο 12). Σύμφωνα με την συγκεκριμένη, ρητά διατυπωμένη αυτή αρχή οι εργαζόμενοι μισθωτοί και οι προς αυτούς εξομοιούμενοι (αρχικό προσωπικό πεδίο εφαρμογής και επέκτασή του στους αυτοτελώς απασχολούμενους από την 1η Ιουλίου 1982) υπάγονται στη νομοθεσία του κράτους

μέλους, στο έδαφος του οποίου απασχολούνται, ακόμη και αν κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή εάν ο εργοδότης τους ή η επιχείρηση, η οποία τους απασχολεί, έχουν την έδρα τους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Κανονισμός, αποδίδοντας την αρμοδιότητα σε συγκεκριμένη εθνική νομοθεσία, καθιστά την τελευταία εφαρμοστέα σύμφωνα με το μόνο ουσιαστικό κριτήριο, το οποίο επιλέγει ο κοινοτικός αποκλειστικά νομοθέτης, τον τόπο εργασίας (άσκησης μισθωτής αρχικά και μεταγενέστερα, όπως προαναφέρθηκε, μη μισθωτής δραστηριότητας). Οποιαδήποτε άλλα κριτήρια, όπως συνηθέστερα ο τόπος κατοικίας του μισθωτού – μη μισθωτού ή η έδρα του εργοδότη, δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, οσάκις πρόκειται για περίπτωση, η οποία εμπίπτει στο πεδίο του κοινοτικού συντονισμού και εφόσον ο κοινοτικός νομοθέτης δεν ενεργοποιεί ρητά τα εν λόγω κριτήρια, ως δευτερεύοντα σε περίπτωση παράλληλης δραστηριότητας σε περισσότερα κράτη μέλη. Σημειωτέον, ότι οι γενικοί και ειδικοί κοινοτικοί κανόνες σύγκρουσης καταλαμβάνουν πλήρως και υποχρεωτικά το σύνολο των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλειας (γενικά ή ειδικά συστήματα, ανταποδοτικά ή μη ανταποδοτικά, υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφάλισης), οι οποίες εμπίπτουν στο υλικό πεδίο του Κανονισμού (συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 1 στοιχείο ι) και 4 παράγρ. 1).

Εντούτοις, η επιλογή της νομοθεσίας του τόπου απασχόλησης ως εφαρμοστέας δεν επιλύει από μόνη της το σύνολο των προβλημάτων. Πράγματι, η εθνική νομοθεσία κατά κανόνα ισχύει μέσα στα όρια του εθνικού εδάφους και, κατά συνέπεια, δεν είναι σε θέση από μόνη της να ρυθμίζει καταστάσεις ή να αντιμετωπίζει προβλήματα, τα δεδομένα των οποίων λαμβάνουν χώρα στο έδαφος δύο ή περισσότερων κρατών μελών.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, ο Κανονισμός 3/58 εισήγαγε μία ουσιαστική παρέκκλιση από την αρχή της εδαφικότητας των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλειας. Η παρέκκλιση αυτή, η οποία εισάγεται από σειρά κοινοτικών διατάξεων σε σχέση με τους διάφορους κλάδους κοινωνικής ασφάλειας, στους οποίους εφαρμόζεται ο Κανονισμός, επιφέρει το ακόλουθο διττό αποτέλεσμα:

- πρώτον, η νομοθεσία, η οποία καθίσταται αρμόδια (εφαρμοστέα) σύμφωνα με τον γενικό κανόνα του τότε άρθρου 12 (ισχύον σήμερα άρθρο 13) λαμβάνει υποχρεωτικά υπόψη της, πλην των καταστάσεων και γεγονότων, τα οποία διαδραματίστηκαν στο έδαφος του συγκεκριμένου κράτους, και όσα έλαβαν χώρα στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους της Κοινότητας (π.χ. περιόδους ασφάλισης, απασχόλησης ή κατοικίας υπό άλλη νομοθεσία για την απόκτηση, την διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος σε παροχές), και
- δεύτερον, η νομοθεσία, την οποία ο κοινοτικός νομοθέτης (κατά τα ανωτέρω) έχει καταστήσει αρμόδια, παράγει συχνά αποτελέσματα πέραν των στενών ορίων της εθνικής επικράτειας, όρια, τα οποία θα ήταν άλλως αδύνατον κατ' αρχήν να ξεπεράσει με βάση μόνον τις αρχές και τα κριτήρια του εθνικού νομοθέτη. Αντιπροσωπευτικό, μεταξύ άλλων, παράδειγμα συνιστά το άρθρο 10 τόσο του Κανονισμού 3/58 όσο και του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, περί άρσης των ρητρών κατοικίας (αμέσων ή εμμέσων) της εθνικής νομοθεσίας (εξαγωγή των παροχών σε χρήμα, π.χ. συντάξεων και επιδομάτων ασθένειας).

Συνοψίζοντας, είναι εμφανές, ότι από την υιοθέτηση του αρχικού ακόμη κοινοτικού συντονιστικού μηχανισμού η εφαρμοστέα (βάσει ρητής κοινοτικής διάταξης) νομοθεσία ξεπερνά τα όρια του κράτους μέλους, το οποίο την έχει θεσπίσει, από την στιγμή, κατά την

οποία η τελευταία λαμβάνει υπόψη της γεγονότα, τα οποία συμβαίνουν (ή έχουν συμβεί) εκτός των εθνικών συνόρων, και παράγει αποτελέσματα πέραν της εθνικής επικράτειας.

Με άλλους όρους, το φαινόμενο αυτό, γνωστό ως “αποεδαφοποίηση” των νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλειας, σημαίνει, ότι η εκάστοτε εφαρμοστέα (αρμόδια) εθνική νομοθεσία καλείται να ρυθμίσει τις σχέσεις του διακινούμενου εργαζόμενου προς τους διαφορετικούς κοινωνικοασφαλιστικούς φορείς των κρατών μελών, με τους οποίους αυτός συνάπτει κάποια σχέση κατά την διάρκεια της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Αντίστοιχα, κάθε εμπλεκόμενος φορέας οφείλει να αποδέχεται ως εφαρμοστέα την νομοθεσία του τόπου απασχόλησης, προκειμένου να καθορίσει τις δικές του υποχρεώσεις σε σχέση με τον διακινούμενο εργαζόμενο. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, η νομοθεσία, η οποία κάθε φορά ορίζεται ως εφαρμοστέα και η οποία είναι κατά βάση μία εθνική καθαρά νομοθεσία, αποκτά στα πλαίσια του κοινοτικού συντονισμού ευρωπαϊκή πλέον αρμοδιότητα.

Η γενική αρχή της μίας εφαρμοστέας νομοθεσίας κατέστη κανόνας αποκλειστικού και κατισχύοντος αποτελέσματος μόνον μεταγενέστερα, στο πλαίσιο του Τίτλου II του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, όπου για πρώτη φορά οριοθετήθηκε η σχέση μεταξύ υποχρεωτικής και προαιρετικής υπαγωγής ή συνέχισης στην ασφάλιση για την περίπτωση των διακινουμένων εργαζομένων.

Πράγματι, παρά την ρητή διατύπωση του προαναφερόμενου γενικού κανόνα από τον αρχικό ήδη Κανονισμό, κατά την πρακτική του εφαρμογή προέκυψαν ως προς την θεμιτή σε κοινοτικό επίπεδο έκταση της κοινωνικής προστασίας ορισμένα προβλήματα, τα οποία είχαν κυρίως σχέση με τα ιδιαίτερα κριτήρια υπαγωγής, τα οποία προέβλεπαν τα διαφορετικά οργανωμένα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλειας (κριτήριο της απασχόλησης για τα συστήματα τύπου Bismarck και κριτήριο της κατοικίας για τα συστήματα τύπου Beveridge).

Συγκεκριμένα, τα πρώτα ερμηνευτικά προβλήματα, τα οποία κλήθηκε να αντιμετωπίσει η νομολογία του Δικαστηρίου, προέκυπταν από καθολικά συστήματα τύπου Beveridge, τα οποία κάλυπταν το σύνολο του πληθυσμού με κριτήριο την κατοικία. Το υπό εξέταση γενικότερο ζήτημα ήταν, κατά πόσον ο προαναφερόμενος κανόνας του Τίτλου II απέκλειε σε κάθε περίπτωση την ταυτόχρονη εφαρμογή των διατάξεων κάποιας άλλης εθνικής νομοθεσίας, όταν μάλιστα η τελευταία παρείχε στον διακινούμενο δικαίωμα ασφάλισης με οποιοδήποτε άλλο πλην της απασχόλησης κριτήριο, δηλαδή την κατοικία ή την (επαγγελματική) ιδιότητα.

Σύμφωνα με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η γενική περί μίας εφαρμοστέας νομοθεσίας αρχή του Κανονισμού 3/58 θα μπορούσε να θεωρηθεί, ότι επέτρεπε την ταυτόχρονη εφαρμογή περισσότερων νομοθεσιών για τον ίδιο κίνδυνο μόνον στην περίπτωση, κατά την οποία η ασφάλιση σε μία εκ των δύο συνιστά καθεστώς προαιρετικής υπαγωγής ή συνέχισης της ασφάλισης, (οπότε οι αντίστοιχες εισφορές βαρύνουν αποκλειστικά τον ενδιαφερόμενο). Αντίθετα, η ταυτόχρονη υποχρεωτική εφαρμογή δύο νομοθεσιών θα συνεπαγόταν την διπλή καταβολή εισφορών εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων σε ένα σύστημα μερών (εργοδότη, εργαζόμενου) για την κάλυψη ενός και του αυτού κινδύνου. Ένα τέτοιο αποτέλεσμα θα ήταν ασυμβίβαστο με το πνεύμα της γενικής αρχής, στόχος της οποίας είναι τόσο η εξασφάλιση πλήρους και συνεχούς προστασίας για τον εργαζόμενο όσο και η αποφυγή της διπλής επιβάρυνσης, ακόμη και αν η τελευταία βαρύνει τον ίδιο τον εργαζόμενο.

Έτσι, η διπλή υπαγωγή ήταν απολύτως θεμιτή, εφόσον η δεύτερη ασφάλιση είχε χαρακτήρα προαιρετικής υπαγωγής (ή συνέχισης), πολύ περισσότερο μάλιστα όταν η τελευταία εγγυάτο πληρέστερη ή συμπληρωματική κάλυψη (περισσότερες ή υψηλότερες κατά κίνδυνο παροχές) στον διακινούμενο εντός της Κοινότητας εργαζόμενο.

Προς επίρρωση του όλου πνεύματος του κοινοτικού νομοθέτη, ο οποίος, ακριβώς επειδή με τον συντονισμό των εθνικών νομοθεσιών έχει ως απώτερο στόχο στον τομέα της κοινωνικής ασφάλειας την αποφυγή οποιασδήποτε υποβάθμισης της νομικής θέσης των διακινουμένων, δεν αντιτίθεται στην σωρευτική εφαρμογή περισσότερων νομοθεσιών, οσάκις αυτή εγγυάται ένα συμπλήρωμα στην κοινωνική προστασία του ενδιαφερόμενου προσώπου, και προς αποφυγή οποιασδήποτε ασάφειας ή ανασφάλειας ως προς την διαπίστωση της ύπαρξης μιάς τέτοιας σφαιρικότερης προστασίας, ο παρών Τίτλος II του Κανονισμού 1408/71 περιλαμβάνει ρητές διατάξεις αποκλειστικού και κατισχύοντος αποτελέσματος. Οι διατάξεις αυτές, γενικές ή ειδικές, με βάση ενιαίο ή περισσότερα συνδυασμένα κριτήρια καθορίζουν την αποκλειστική κάθε φορά υποχρεωτική υπαγωγή του διακινούμενου προσώπου στην νομοθεσία κράτους μέλους. Ρητές, τέλος, διατάξεις προσδιορίζουν την δυνατότητα, την έκταση και τους τομείς ή κλάδους, ως προς τους οποίους χωρεί παράλληλα προαιρετική υπαγωγή ή συνέχιση της ασφάλισης του ενδιαφερόμενου προσώπου στην σχετική νομοθεσία άλλου κράτους μέλους.

4. Ο μηχανισμός του Τίτλου II

4.1. Εισαγωγικά

Ως σημείο εκκίνησης, θα πρέπει ευθύς εξαρχής να επισημάνουμε, ότι ο Τίτλος II προβαίνει σε μία σημαντική διάκριση μεταξύ:

- της ενότητας της εφαρμοστέας νομοθεσίας κατά γενικό κανόνα και
- της ταυτόχρονης εφαρμογής περισσότερων της μιάς νομοθεσιών ως συμβατή παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα.

Το αποφασιστικό κριτήριο, το οποίο επέλεξε ο κοινοτικός νομοθέτης, προκειμένου να προσδιορίσει την εκάστοτε εφαρμοστέα νομοθεσία, ως προς το σύνολο των κλάδων της, είναι το συμφέρον, το οποίο συνδέεται με την εφαρμογή της νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλειας του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου ο ενδιαφερόμενος ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα (υπαγωγή στην ασφάλιση του “οικείου” φορέα, ο οποίος ασφαρίζει την εν λόγω δραστηριότητα, δηλαδή παρέχει δικαιώματα – χορηγεί παροχές).

Το συμφέρον αυτό θα πρέπει να θεωρείται ουσιώδες και, επομένως, ο γενικός κανόνας θα πρέπει να εφαρμόζεται, ακόμη και αν ο τόπος κατοικίας του ενδιαφερόμενου είναι σε άλλο κράτος μέλος ή παρά το γεγονός, ότι η νομοθεσία του τόπου απασχόλησης δεν είναι πάντοτε η ευνοϊκότερη για τον ενδιαφερόμενο σε έκταση και ύψος παροχών (παραμένοντας, πάντως η “οικεία” νομοθεσία, δηλαδή εκείνη, στην οποία υπάγεται ο ενδιαφερόμενος και είναι εξαρχής γνωστές σ’ αυτόν οι παροχές, τις οποίες αναμένει από αυτήν).

Ωστόσο, είναι ενδιαφέρον να εξετασθεί, σε ποιές περιπτώσεις και πώς ο γενικός αυτός κανόνας λειτουργεί αυτόνομα ή χρήζει περαιτέρω στήριξης με συμπληρωματικά κριτήρια, εάν κανείς λάβει υπόψη μία σημαντική *de facto* διαφοροποίηση, η οποία διαπερνά μία σειρά διατάξεων του Τίτλου II, δηλαδή:

- την άσκηση μιάς δραστηριότητας και
- την άσκηση περισσότερων παραλλήλων δραστηριοτήτων εντός της Κοινότητας.

4.2. Η άσκηση μιάς δραστηριότητας

Η διατύπωση της αρχής του τόπου απασχόλησης (*lex loci laboris*) είναι ρητή και σαφής και η εφαρμογή της θα μπορούσε να θεωρηθεί μία εύκολη υπόθεση, αφού οι συγκεκριμένοι κανόνες συνδέουν όλες τις κατηγορίες των οικονομικά ενεργών προσώπων με την νομοθεσία του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου τα πρόσωπα αυτά ασκούν την δραστηριότητά τους ή αυτήν, η οποία θεωρείται ως τέτοια (βάσει του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, κοινωνικοασφαλιστικό κριτήριο: υπαγωγή στην ασφάλιση υπό την ιδιότητα του μισθωτού ή του μη μισθωτού, ανεξαρτήτως εάν με κριτήρια του εργατικού δικαίου η υπαγωγή θα ήταν διαφορετική, άρθρο 1, στοιχ. α), βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ της 30.01.1997 στις Υποθέσεις C – 340/94 “*De Jaeck*” και C – 221/95 “*Hervein και Hervillier*”).

Ειδικότερα για την αποφυγή οποιασδήποτε ασάφειας ορίζεται, ότι:

- για πρόσωπα, τα οποία είναι μισθωτοί στο έδαφος ενός κράτους μέλους, το έδαφος άλλου κράτους μέλους, στο οποίο βρίσκεται η έδρα του εργοδότη ή της επιχείρησης, η οποία τα απασχολεί, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως “τόπος απασχόλησης” (άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. α)),
- για ναυτικούς, οι οποίοι εργάζονται επάνω σε πλοίο, το οποίο φέρει την σημαία κράτους μέλους, το έδαφος του κράτους αυτού θεωρείται ως “τόπος απασχόλησης” (εξομοίωση του πλοίου – της σημαίας με έδαφος του κράτους του (της), άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. γ)),
Ωστόσο,
  - όταν ένα πλοίο, το οποίο φέρει την σημαία κράτους μέλους βρίσκεται στα χωρικά ύδατα ή σε λιμάνι άλλου κράτους μέλους, το έδαφος του τελευταίου είναι αυτό, το οποίο θεωρείται ως “τόπος απασχόλησης” για πρόσωπα, τα οποία ασκούν εργασία επάνω στο πλοίο, χωρίς να ανήκουν στο πλήρωμά του ή να ασκούν συνήθως την επαγγελματική τους δραστηριότητα στην θάλασσα (άρθρο 14β, παράγρ. 3),
  - όταν ένα πρόσωπο ασκεί μισθωτή δραστηριότητα σε πλοίο υπό την σημαία κράτους μέλους και κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος, στο έδαφος του οποίου έχει την έδρα του ο εργοδότης ή η επιχείρηση, η οποία τον απασχολεί, το έδαφος του τελευταίου αυτού κράτους είναι αυτό, το οποίο θεωρείται ως “τόπος απασχόλησης” (άρθρο 14β, παράγρ. 3),
- για δημοσίους υπαλλήλους και εξομοιούμενα προς αυτούς πρόσωπα, το κράτος μέλος, στο οποίο υπάγεται η Υπηρεσία, η οποία τους απασχολεί, ορίζεται ως “τόπος απασχόλησης” (άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. δ)),
- για πρόσωπα, τα οποία ασκούν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους σε επιχείρηση, η οποία έχει την έδρα της σε άλλο κράτος μέλος και η οποία διασχίζεται από τα κοινά σύνορα των κρατών αυτών, το έδαφος του τελευταίου κράτους είναι αυτό, το οποίο θεωρείται ως “τόπος απασχόλησης” (άρθρα 14, παράγρ. 3, και 14α, παράγρ. 3).

Η αρχή του *lex loci laboris* δεν θίγεται, όταν ένας αποσπασμένος μισθωτός, ένας αυτοτελώς απασχολούμενος (κανονικά εργαζόμενοι στο έδαφος του κράτους μέλους προέλευσης) ή ένας ναυτικός (υπό την ιδιότητά του ως μισθωτός ή μη μισθωτός) ασκούν προσωρινά (ένα έως δύο έτη) εργασία στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

Η προσωρινή αυτή εργασία δεν θεωρείται ως δεύτερη δραστηριότητα, δεδομένου ότι οι απότεροι αντικειμενικοί στόχοι του κοινοτικού συντονισμού, σύμφωνα με την νομολογία του Δικαστηρίου, είναι:

- να αρθεί κάθε ενδεχόμενο κώλυμα στην ελεύθερη κυκλοφορία,
- να επιτευχθεί η αναγκαία οικονομική αλληλοδιείσδυση, την οποία επιδιώκουν μία σειρά από κοινοτικές πολιτικές, πρωτοβουλίες και Όργανα, και
- να αποφευχθούν περίπλοκες διοικητικές διαδικασίες.

Κατά συνέπεια, εξασφαλίζεται η συνέχεια – ασφάλεια δικαίου από την στιγμή, κατά την οποία ως εφαρμοστέα παραμένει η νομοθεσία του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου ασκείται η κανονική δραστηριότητα.

Το προαναφερόμενο πλάσμα δικαίου έχει τις ακόλουθες συνέπειες:

α) Σε σχέση με τους μισθωτούς εργαζόμενους

Αξίζει να αναφερθεί, πως, παρά το ότι το σύνολο της δραστηριότητας ασκείται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, μία τέτοια κατάσταση (απόσπαση) θεωρείται ως μία χρονικά περιορισμένη μεταφορά στο τελευταίο αυτό κράτος της άμεσης σχέσης, η οποία υφίσταται μεταξύ του εργοδότη και του προσώπου, το οποίο απασχολεί και η οποία ήδη υφίσταται στο κράτος αποστολής.

Δεν θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε με ασφάλεια την ως άνω κατάσταση – απόσπαση στα πλαίσια του γενικού κανόνα του άρθρου 13, παράγρ. 2, στοιχ. α), για τον λόγο δε αυτόν ο κοινοτικός νομοθέτης καθιέρωσε ειδικό κανόνα, ο οποίος αναφέρεται αποκλειστικά στο πλάσμα δικαίου και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της απόσπασης μισθωτού.

Έτσι, η νομοθεσία του κράτους μέλους προέλευσης μπορεί να παραμένει εφαρμοστέα, μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια, τα οποία ορίζονται στα άρθρα 14, παράγρ. 1, και 14β, παράγρ. 1, όπως τα τελευταία αναπτύσσονται και ερμηνεύονται στα πλαίσια της Απόφασης αριθ. 181, της 13ης Δεκεμβρίου 2000, της Διοικητικής Επιτροπής για την Κοινωνική Ασφάλεια των Διακινουμένων Εργαζομένων (στο εξής Διοικητική Επιτροπή).

Σύμφωνα με την Απόφαση αυτή, η οποία προσάρμοσε την προηγούμενη (σχετική με την ερμηνεία των ως άνω άρθρων) Απόφαση αριθ. 162, της 31.05.1996, στην πρόσφατη τότε νομολογία του Δικαστηρίου, (βλέπε αποφάσεις του της 10.02.2000 στην Υπόθεση C – 202/97 “Fitzwilliam” και της 09.11.2000 στην Υπόθεση C – 404/98 “Plum”), το κράτος αποστολής πρέπει να διαπιστώνει, ότι:

- η εργασία εκτελείται για λογαριασμό της επιχείρησης του κράτους αποστολής,
- υφίσταται οργανικός δεσμός μεταξύ του εργαζόμενου και της επιχείρησης, η οποία τον απέσπασε, για την ύπαρξη δε οργανικού δεσμού πρέπει να ληφθεί υπόψη μία σειρά από στοιχεία, κυρίως, όμως, η ευθύνη σχετικά με την πρόσληψη, την σύμβαση εργασίας και την απόλυση και η εξουσία για τον καθορισμό της φύσης της εργασίας,
- σε περίπτωση απόσπασης συνήθους προσωπικού σε επιχείρηση του κράτους απασχόλησης και εφόσον αποσπάται ο εργαζόμενος επίσης σε μία ή περισσότερες άλλες επιχειρήσεις του ίδιου κράτους, εξακολουθεί αυτός να ασκεί την δραστηριότητά του για λογαριασμό της επιχείρησης, η οποία τον απέσπασε,

- σε περίπτωση απόσπασης προσωπικού, το οποίο προσλαμβάνεται με σκοπό να αποσπασθεί, υφίσταται οργανικός δεσμός μεταξύ της επιχείρησης αυτής και του εργαζόμενου κατά την περίοδο της απόσπασής του και η επιχείρηση αυτή ασκεί κανονικά την δραστηριότητά της στο έδαφος του κράτους αποστολής, δηλαδή η επιχείρηση ασκεί συνήθως ουσιώδεις δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους αυτού, για τις ουσιώδεις αυτές δραστηριότητες λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των κριτηρίων, τα οποία χαρακτηρίζουν τις ασκούμενες από την επιχείρηση αυτή δραστηριότητες, όπως, κυρίως,
  - ο τόπος της έδρας της επιχείρησης και της διοίκησής της,
  - ο αριθμός των διοικητικών υπαλλήλων, οι οποίοι εργάζονται αντίστοιχα στο κράτος μέλος εγκατάστασης και στο άλλο κράτος μέλος,
  - ο τόπος, στον οποίο προσλαμβάνονται οι αποσπασμένοι εργαζόμενοι,
  - ο τόπος, στον οποίο συνάπτονται οι περισσότερες συμβάσεις με τους πελάτες,
  - η νομοθεσία, η οποία διέπει τις συμβάσεις, τις οποίες συνάπτει η επιχείρηση αφενός μεν με τους εργαζομένους της, αφετέρου δε με τους πελάτες της, και
  - τον κύκλο εργασιών, ο οποίος πραγματοποιείται κατά την διάρκεια μιάς αρκούντως καθοριστικής περιόδου εντός καθενός από τα εμπλεκόμενα κράτη μέλη,
 αυτός δε ο κατάλογος δεν μπορεί να είναι εξαντλητικός, καθόσον η επιλογή των κριτηρίων πρέπει να προσαρμόζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση και να συνεκτιμάται η πραγματική φύση των δραστηριοτήτων, τις οποίες ασκεί η επιχείρηση στο κράτος εγκατάστασης, και ειδικότερα η τελευταία δεν πρέπει να ασκεί στο κράτος αυτό δραστηριότητες διαχείρισης καθαρά εσωτερικής φύσης.

β) Σε σχέση με τους μη μισθωτούς εργαζόμενους

Καθιερώθηκε ένας αντίστοιχα ειδικός κανόνας (άρθρο 14α, παράγραφος 1), για να καλύψει την κατηγορία των οικονομικά ενεργών προσώπων, τα οποία προσωρινά (1 έως 2 έτη) εκτελούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος. Στόχος του κοινοτικού νομοθέτη ήταν η συνδυασμένη υλοποίηση των αντικειμενικών στόχων της ελεύθερης κυκλοφορίας και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (άρθρα 39 και 49, πρώην 48 και 59 της Συνθήκης ΕΚ) με την εξάλειψη όλων των διοικητικών περιπλοκών ή κενών στον τομέα της κοινωνικής ασφάλειας, τα οποία θα μπορούσαν να εμποδίσουν τον βαθμό ευελιξίας, ο οποίος απαιτείται για τους αυτοτελώς απασχολούμενους. Έτσι, η νομοθεσία του κράτους μέλους προέλευσης προσδιορίζεται, ότι παραμένει ως εφαρμοστέα, υπό την μοναδική προϋπόθεση, η οποία τίθεται ρητά από τον ειδικό αυτόν κανόνα, ότι ο ενδιαφερόμενος πρέπει να ασκεί κανονική δραστηριότητα ως αυτοτελώς απασχολούμενος στο εν λόγω κράτος μέλος.

Ωστόσο για τους όρους “πρόσωπο που ασκεί κανονικά μη μισθωτή δραστηριότητα” και “πρόσωπο που ασκεί μία εργασία” δεν υπάρχει κοινοτικός εννοιολογικός προσδιορισμός στους Κανονισμούς 1408/71 και 574/72, λόγος, για τον οποίο αποκλίνουσες ουσιωδώς ερμηνευτικές προσεγγίσεις μεταξύ των κρατών μελών είχαν ως αποτέλεσμα την μη εφαρμογή των συγκεκριμένων διατάξεων και την επίλυση του ζητήματος από το Δικαστήριο στην προαναφερθείσα απόφαση *Banks*, η οποία απετέλεσε και μία των βάσεων της ως άνω Απόφασης αριθ. 181, της Διοικητικής Επιτροπής, αναγκαίο βοήθημα πλέον για την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων.

Κυριότερα σημεία της Απόφασης αυτής, τα οποία ερμηνεύουν τον όρο “κανονική μη μισθωτή δραστηριότητα” στο κράτος μέλος εγκατάστασης – προέλευσης, είναι:

- να έχει ασκήσει ο μη μισθωτός εργαζόμενος επί ορισμένο χρονικό διάστημα ουσιώδεις δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους μέλους, στο οποίο είναι εγκατεστημένος, πριν μεταβεί σε άλλο κράτος μέλος για την πραγματοποίηση εργασίας, μισθωτής ή μη μισθωτής,
  - κατά την διάρκεια δε της περιόδου, κατά την οποία ο μη μισθωτός πραγματοποιεί την εργασία αυτή, να εξακολουθεί να πληροί στο κράτος εγκατάστασης – προέλευσης τις προϋποθέσεις, οι οποίες θα του επιτρέψουν να συνεχίσει την δραστηριότητά του μετά την επιστροφή του.
- Για τον σκοπό δε αυτόν, πρέπει να διατηρεί την αναγκαία υποδομή για την άσκηση της δραστηριότητάς του στο κράτος εγκατάστασης, σύμφωνα με την σχετική νομοθεσία του κράτους αυτού, όπως π.χ. την χρήση γραφείου, την καταβολή εισφορών στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, την καταβολή φόρων, την διατήρηση αριθμών επαγγελματικού και φορολογικού μητρώου ή την εγγραφή του σε εμπορικό-βιοτεχνικό επιμελητήριο ή σε επαγγελματική οργάνωση – σύλλογο.

γ) Σε σχέση με την “προσωρινή φύση της εργασίας”

Οσάκις εκτελείται σε άλλο κράτος μέλος, προκύπτουν ως ουσιώδη (βάσει της νομολογίας *Banks*) κριτήρια, ότι:

- η εν λόγω εργασία θα πρέπει να έχει ένα σαφές, εκ των προτέρων προσδιορισμένο περιεχόμενο και διάρκεια, το οποίο θα πρέπει να αναφέρεται ρητά στο σχετικό κοινοτικό έντυπο (E 101), το οποίο εκδίδει, κατ’ εφαρμογή του άρθρου 14α, παράγρ. 1, το αρμόδιο κράτος μέλος,
- η εργασία πρέπει να είναι μία και μοναδική, έτσι ώστε η εκτέλεση προσωρινής και προκαθορισμένης εργασίας διαδοχικά εντός περιόδου 12 μηνών να είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτή, μόνον εφόσον εκδίδονται κάθε φορά διαφορετικά έντυπα E 101.

Εντούτοις, αξίζει να σημειωθεί, ότι μία τέτοια ερμηνεία σπάνια μέχρι τώρα γινόταν δεκτή από τα κράτη μέλη, τα οποία, ακολουθώντας μία αποκλίνουσα πρακτική και εφαρμόζοντας τα δικά τους κριτήρια, ισχυρίζονταν (και κάποια, ή κάποιοι φορείς τους, ισχυρίζονται ακόμη), κυρίως, ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να απαλλαγεί από την νομοθεσία του κράτους μέλους υποδοχής, μόνον όταν ασκεί προσωρινά ίδιας φύσης δραστηριότητα, δηλαδή μη μισθωτή δραστηριότητα.

Η ελληνική αρμόδια Αρχή (διά των συντακτών του παρόντος) ακολουθούσε ανέκαθεν το πνεύμα της νομολογίας *Banks* στην καθημερινή εφαρμογή του άρθρου 14α, παράγρ. 1, διότι μόνον αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να εξασφαλίσει την υλοποίηση στην πράξη της ελεύθερης κυκλοφορίας και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών εντός ενός κοινωνικοοικονομικού ευρωπαϊκού χώρου, ο οποίος χαρακτηρίζεται από μεγάλη διαφοροποίηση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας. Ειδικά σήμερα, όταν μία σειρά από άλλα κοινοτικά Όργανα και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες (π.χ. η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την απασχόληση, το Ψήφισμα του Συμβουλίου για την ενίσχυση της κινητικότητας εντός του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και το Πρόγραμμα Δράσης της Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα) απαιτούν την λήψη ενεργών μέτρων για την ενθάρρυνση και προαγωγή της μεγαλύτερης δυνατής ευελιξίας, επιχειρηματικότητας και κοινωνικοοικονομικής αλληλοδιείσδυσης.

Σχετικά με σύγχρονες δεσμεύσεις της Κοινότητας (κυρίως αυτές, οι οποίες αφορούν σε κάθε μορφή αυτοτελούς απασχόλησης και έρευνας) για μία νέα ισόρροπη σχέση μεταξύ ευελιξίας και ασφάλειας, παραδείγματα από την καθημερινή εμπειρία επαληθεύουν, ότι οι

εξαιρετικά χρονοβόρες διαδικασίες, οι οποίες συχνά απαιτούνται για τον χαρακτηρισμό μιάς δραστηριότητας με βάση κριτήρια του εκάστοτε κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος όχι μόνον αποθαρρύνουν τους ενδιαφερόμενους να ασκήσουν το δικαίωμά τους για ελεύθερη κυκλοφορία αλλά πολλές φορές θα μπορούσαν να διαρκέσουν πολύ περισσότερο χρόνο από αυτόν της βραχείας διάρκειας της εργασίας, η οποία πρόκειται να εκτελεσθεί στο κράτος μέλος υποδοχής.

Πράγματι, σύγχρονες μορφές κινητικότητας ή νέοι τύποι οικονομικής δραστηριότητας θα μπορούσαν να αποδειχθούν εξίσου ασαφείς, καθόσον αρκετές φορές υπάρχουν περιπτώσεις – καταστάσεις, οι οποίες, παρά το ότι στο κράτος μέλος αποστολής πληρούν τα κριτήρια της απόσπασης μισθωτού, στο κράτος μέλος υποδοχής μπορεί να θεωρούνται ως τυπική παροχή υπηρεσιών (αυτοτελής δραστηριότητα).

Επιπλέον, μία πιθανή παράλληλη εμπλοκή της νομοθεσίας του κράτους μέλους, στο οποίο ασκείται η προσωρινή εργασία, θα μπορούσε να επιφέρει και στα δύο εμπλεκόμενα κράτη μέλη πρόσθετες διοικητικές εργασίες:

- σε σχέση με τον προσδιορισμό ad hoc της κατά περίπτωση εφαρμοστέας νομοθεσίας,
- σε σχέση με την καθυστερημένη έκδοση των σωστών εντύπων της σειράς E 100, με αρνητικές συνέπειες την χορήγηση βραχυχρονίων παροχών (π.χ. παροχών ασθένειας σε είδος και σε χρήμα), για τις οποίες υπάρχει ήδη θεμελιωμένο δικαίωμα, και
- πιθανές απαιτήσεις για αναδρομική καταβολή (ή απόδοση στον ενδιαφερόμενο) ασφαλιστικών εισφορών.

Ως προς την σημασία, την οποία έχει το νομικό πλάσμα της συνέχειας της δραστηριότητας στο κράτος προέλευσης, σε σχέση με τις υποχρεώσεις και την διακριτική ευχέρεια των εμπλεκόμενων κρατών μελών, το κράτος προέλευσης είναι αυτό, το οποίο διατηρεί την αρμοδιότητα και την προτεραιότητα να διαπιστώνει, κατά πόσον πληρούνται οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις και να ελέγχει το νομικό καθεστώς μιάς συγκεκριμένης κατάστασης.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, ευθύς ως η νομοθεσία του κριθεί, ότι παραμένει ως εφαρμοστέα, το εν λόγω κράτος εκδίδει το έντυπο E 101, το οποίο έχει δεσμευτικό χαρακτήρα (βλέπε νομικές συνέπειες του E 101 στην προαναφερθείσα Απόφαση 181), έτσι ώστε να εξασφαλίζεται το χρήσιμο αποτέλεσμα των άρθρων 39 έως 42 EK (πρώην 48 έως 51 της Συνθήκης EK).

Τούτο σημαίνει στην πράξη, όχι μόνον ότι ο διακινούμενος απαλλάσσεται από την υπαγωγή στην νομοθεσία του κράτους μέλους προσωρινής εργασίας αλλά επίσης ότι το κράτος προέλευσης καθίσταται υπεύθυνο, για να τον καλύψει με την αρμόζουσα κοινωνικοασφαλιστική προστασία κατά την διάρκεια της προσωρινής διαμονής.

Συνεπώς, το κράτος υποδοχής δεν έχει οποιαδήποτε αρμοδιότητα να προσδιορίζει το είδος της προσωρινής εργασίας, η οποία εκτελείται στο έδαφός του, αφού δεν διαθέτει πλέον την διακριτική ευχέρεια να αρνηθεί την ισχύ ενός εντύπου E 101, το οποίο ήδη έχει εκδοθεί. Άλλως, όχι μόνον οι αντικειμενικοί στόχοι του προβλεπόμενου κοινοτικού διοικητικού μηχανισμού τίθενται άμεσα υπό αμφισβήτηση αλλά αυτό θα είχε επίσης ως επίπτωση, να τίθεται σε κίνδυνο μία από τις σημαντικότερες αρχές του Κανονισμού 1408/71, η αρχή της ενότητας της εφαρμοστέας νομοθεσίας, όπως προσδιορίζεται από τους αποκλειστικού και κατισχύοντος αποτελέσματος κανόνες του Τίτλου II (και όχι σύμφωνα με τα κριτήρια της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας).

Ωστόσο, το κράτος υποδοχής έχει την διακριτική ευχέρεια να ελέγχει, κατά πόσον τα αναγραφόμενα στο έντυπο E 101 στοιχεία – πληροφορίες αντιστοιχούν στις πραγματικές καταστάσεις – γεγονότα, τα οποία λαμβάνουν χώρα στην επικράτειά του. Μπορεί επίσης να επαληθεύει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα σχετικά με την προσωρινότητα της φύσης της ασκούμενης εργασίας. Είναι αυτονόητο, βέβαια, ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού αυτού είναι η στενή συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων εθνικών Αρχών και φορέων.

Μόνον από την στιγμή, κατά την οποία το κράτος υποδοχής διαθέτει ικανές αποδείξεις, οι οποίες θέτουν υπό αμφισβήτηση την ισχύ του εντύπου E 101, μπορεί να έλθει σε επικοινωνία με το αρμόδιο κράτος (προέλευσης), το οποίο, εφόσον πεισθεί, μπορεί να καταλήξει και σε ακύρωση – απόσυρση του E 101.

Βέβαια, πρόκειται περί άλλης τάξεως ζήτημα, όταν ένα κράτος μέλος αμφισβητεί αυτή καθαυτή την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων των συγκεκριμένων κανόνων. Τότε θα πρέπει το ζήτημα να παραπεμφθεί στην Διοικητική Επιτροπή και, ενδεχομένως, να λυθεί στα πλαίσιά της ή να δοθεί οριστική λύση από το Δικαστήριο.

Θα πρέπει εδώ να επισημανθεί, ότι υπό αυτές τις συνθήκες, το να αφήνεται ο ενδιαφερόμενος σε ένα ασαφές πλαίσιο, είτε με το να μην χορηγείται το έντυπο είτε να αμφισβητείται η ισχύς του, θεωρείται απαράδεκτο και ασυμβίβαστο με τους κοινοτικούς στόχους του συντονισμού. Πράγματι, όπως έχει κατ' επανάληψη αποφανθεί το Δικαστήριο, δεν νοείται να υφίσταται ουσιώδες κενό στα πλαίσια της κοινοτικής νομοθεσίας, εφόσον αυτή ερμηνεύεται υπό το φως των αντικειμενικών στόχων της Συνθήκης, η ασφάλεια δε δικαίου ως προς την εφαρμοστέα νομοθεσία πρέπει να θεωρείται ως κατ' εξοχήν κώλυμα στην ελεύθερη κυκλοφορία, (βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις του στις “ελληνικές” Υποθέσεις: της 04.10.1991 στην Υπόθεση 349/87 “Παράσχη” και της 22.11.1995 στην Υπόθεση 443/93 “Βουγιούκας”).

4.3. Η άσκηση παραλλήλων κανονικών δραστηριοτήτων

Στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες ένα οικονομικά ενεργό πρόσωπο ασκεί δραστηριότητα τόσο στο οικείο κράτος μέλος όσο και σε άλλο κράτος μέλος, ο κοινοτικός νομοθέτης δίδει προτεραιότητα στο συμφέρον του ενδιαφερόμενου προσώπου. Στις περιπτώσεις αυτές, στις οποίες μία αυστηρή εφαρμογή της αρχής του *lex loci laboris* θα είχε ως συνέπεια την ταυτόχρονη ενεργοποίηση περισσότερων νομοθεσιών (με αποτέλεσμα την καταβολή εισφορών στους φορείς περισσότερων κρατών), το συμφέρον του ενδιαφερόμενου προσώπου είναι αποφασιστικής σημασίας για την επιλογή μεταξύ των διαφορετικών και αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων.

Με άλλα λόγια, προκειμένου να περιφρουρήσει τον διακινούμενο από τέτοιες ανεπιθύμητες καταστάσεις, ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε την εφαρμογή της γενικής αρχής σε συνδυασμό με ένα συμπληρωματικό αλλά όχι αποφασιστικής σημασίας κριτήριο, με στόχο την εξισορρόπηση των “συγκρουομένων” συμφερόντων του διακινούμενου από την μία πλευρά και των εμπλεκόμενων κρατών από την άλλη. Προσδιόρισε, δηλαδή, ως εφαρμοστέα την νομοθεσία του τόπου κατοικίας του ενδιαφερόμενου, εφόσον εκεί ασκεί μέρος της δραστηριότητάς του (συνδυασμένο κριτήριο), δεδομένου ότι ο τόπος αυτός, σύμφωνα με πάγια νομολογία του ΔΕΚ, συνιστά σταθερό σημείο αναφοράς σε ένα κατ' εξοχήν περίπλοκο πλαίσιο σχέσεων και, ως εκ τούτου, μπορεί να θεωρηθεί ως ο

στενότερος συνδετικός παράγοντας (ο στενότερος “οργανικός δεσμός”, άρθρο 14, παράγρ. 2, στοιχ. β), σημείο i) και άρθρο 14α, παράγρ. 2) για πρόσωπα, τα οποία ασκούν κανονική δραστηριότητα σε περισσότερα κράτη μέλη.

Θα πρέπει να επισημανθεί, ότι η εφαρμογή του συνδυασμένου κριτηρίου προϋποθέτει, ότι το μέρος της ασκούμενης δραστηριότητας πρέπει να είναι γνήσιο (πραγματικό) και όχι εντελώς περιθωριακό, αφού στην τελευταία αυτή περίπτωση το αποτέλεσμα θα μπορούσε να είναι μία *a la carte* υπαγωγή (στην νομοθεσία του συμφέροντος του ενδιαφερόμενου) και, ως εκ τούτου, καταστρατήγηση του κοινοτικού δικαίου, (βλέπε, μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΔΕΚ της 23.10.1986 στην Υπόθεση 300/84 “*Van Roosmalen*” και της 03.05.1990 στην Υπόθεση C – 2/89 “*Kits van Heijningen*”).

Ωστόσο, στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες το συμπληρωματικό στοιχείο της κατοικίας δεν μπορεί να συνδυασθεί (ως κριτήριο στήριξης) με την αρχή *lex loci laboris* (οσάκις το οικονομικά ενεργό πρόσωπο δεν ασκεί οποιαδήποτε δραστηριότητα στο κράτος κατοικίας του), ο κοινοτικός νομοθέτης, προκειμένου να προσδιορίσει την εφαρμοστέα νομοθεσία, επέλεξε ένα εναλλακτικό κριτήριο:

- από την μία πλευρά, για τους μισθωτούς τον τόπο, όπου βρίσκεται η έδρα του εργοδότη (άρθρο 14, παράγρ. 2, στοιχ. β), σημείο ii)),
- από την άλλη πλευρά, για τους αυτοτελώς απασχολούμενους τον τόπο, όπου ασκείται η “κύρια δραστηριότητα” (άρθρο 14α, παράγρ. 2, δεύτερη πρόταση), προβλέποντας ταυτόχρονα ένα κοινοτικό εννοιολογικό του όρου αυτού (άρθρο 12α, παράγρ. 5. στοιχ. δ), του Κανονισμού 574/72).

Εντούτοις, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν ένα πρόσωπο ασκεί μισθωτή δραστηριότητα σε περισσότερα κράτη μέλη, εργαζόμενος ταυτόχρονα σε περισσότερες επιχειρήσεις ή εργοδότες, οι οποίοι έχουν την έδρα τους στο έδαφος διαφορετικών κρατών μελών, τότε το επιλεγόμενο ως ασφαλέστερο κοινοτικό κριτήριο είναι και πάλι ο τόπος κατοικίας του μισθωτού εργαζόμενου (γενικά, ο ευνοϊκότερος τόπος, όπου και ο “οικείος” φορέας, όπως προεκτέθηκε), ανεξαρτήτως αν ο ενδιαφερόμενος ασκεί εκεί οποιαδήποτε δραστηριότητα (άρθρο 14, παράγρ. 2, στοιχ. β), σημείο i), τρίτο μέρος της πρότασης).

Τέλος, στην περίπτωση των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι ασκούν ταυτόχρονα μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε άλλα κράτη μέλη, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν επέλεξε ένα εναλλακτικό συμπληρωματικό κριτήριο, εφόσον η δραστηριότητα αυτή πραγματοποιείται για λογαριασμό της διοίκησης, η οποία τους απασχολεί. Αντίθετα, καθοριστικής σημασίας είναι η ιδιότητά τους ως δημοσίων υπαλλήλων και, ως εκ τούτου, εφαρμοστέα παραμένει η νομοθεσία του κράτους μέλους, όπου βρίσκεται η εν λόγω διοίκηση (άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. δ)).

4.4. Ιδιομορφίες – παρεκκλίσεις από τον γενικό κανόνα

Ο γενικός κανόνας, τον οποίο θεσπίζει το άρθρο 13, ότι δηλαδή τα πρόσωπα, στα οποία εφαρμόζεται ο Κανονισμός πρέπει να υπάγονται στην νομοθεσία ενός και μόνον κράτους μέλους, φαίνεται κατ’ αρχήν να εξακολουθεί να ισχύει και σε περιπτώσεις μικτών δραστηριοτήτων, οι οποίες ασκούνται ταυτόχρονα σε περισσότερα κράτη μέλη. Σ’ αυτές τις περιπτώσεις, ως εφαρμοστέα προσδιορίζεται η νομοθεσία του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου ο ενδιαφερόμενος ασκεί μισθωτή δραστηριότητα (άρθρο 14γ, στοιχ. α)), αφού αυτού του είδους η δραστηριότητα φαίνεται να έχει θεωρηθεί ως περισσότερο σταθερή και μακροχρόνια ή, ενδεχομένως λόγω της φύσης της, ως η κύρια δραστηριότητα.

Από την άλλη πλευρά, τα κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα για τους μη μισθωτούς ήταν, τουλάχιστον κατά τον χρόνο θέσπισης της διάταξης αυτής, λιγότερο ανεπτυγμένα, συχνά μη υποχρεωτικής υπαγωγής και ορισμένα εξαιρούνταν (και εξαιρούνται) από το υλικό πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού συντονισμού (συμβατικού χαρακτήρα συστήματα).

Βέβαια, είναι αυτονόητο στις ως άνω περιπτώσεις, ότι, εάν ο ενδιαφερόμενος απασχολείται ως μισθωτός ή μη μισθωτός σε περισσότερα κράτη μέλη, η εφαρμοστέα νομοθεσία προσδιορίζεται σύμφωνα με τις αντίστοιχες διατάξεις του Τίτλου II (άρθρα 14, παράγρ. 2, και 14α, παράγρ. 2).

Ωστόσο, όταν συζητιόταν στο Συμβούλιο η Πρόταση της Ε. Επιτροπής για την επέκταση του προσωπικού πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 στους αυτοτελώς απασχολούμενους, το Συμβούλιο εισήγαγε μία ουσιώδη τροποποίηση στο εν λόγω άρθρο, ως παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα. Έτσι, σύμφωνα με την προστεθείσα στο άρθρο 14γ παράγραφο β), προβλέπεται στις περιπτώσεις, οι οποίες αναφέρονται στο Παράρτημα VII του Κανονισμού 1408/71, ότι τα πρόσωπα, τα οποία ασκούν ταυτόχρονα μισθωτή δραστηριότητα σε ένα κράτος μέλος και μη μισθωτή σε άλλο, υπάγονται στην νομοθεσία και των δύο αυτών κρατών ως προς την δραστηριότητα, η οποία ασκείται στο έδαφος ενός εκάστου εξ αυτών (η Ελλάδα έχει εγγραφεί στο εν λόγω Παράρτημα, σημείο 7).

Για να αιτιολογήσει τον εξαιρετικό αυτόν κανόνα, το Συμβούλιο υποστήριξε, ότι στόχος της συγκεκριμένης διάταξης ήταν να εξασφαλισθεί, ότι ένα πρόσωπο, το οποίο ασκεί ταυτόχρονα μισθωτή και μη μισθωτή δραστηριότητα σε δύο κράτη μέλη, δεν θα έπρεπε να καταβάλλει λιγότερες εισφορές σε σχέση με ένα πρόσωπο, το οποίο ασκεί και τις δύο αυτές δραστηριότητες στο έδαφος ενός και μόνον κράτους μέλους. Τούτο θα προσέφερε στον ενδιαφερόμενο ένα μη αιτιολογημένο συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τους “ανταγωνιστές” του, των οποίων οι δραστηριότητες αυτές δεν ήταν διασπαρμένες σε δύο κράτη μέλη.

Επίσης, το αντίστροφο (η απουσία μιάς τέτοιας διάταξης) θα μπορούσε να έχει μία περαιτέρω ανεπίτρεπτη συνέπεια από το γεγονός, ότι η άσκηση (νόμιμη ή καταχρηστική) μη μισθωτής δραστηριότητας εκτός του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, θα μπορούσε να εισαγάγει εμμέσως την αρχή της εναρμόνισης των κοινωνικοασφαλιστικών συστημάτων, τα οποία αναφέρονται στο Παράρτημα VII. Μία τέτοια συνέπεια, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του Συμβουλίου, θα ήταν αντίθετη προς την Συνθήκη και θα μπορούσε να έχει εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες στα κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα των συγκεκριμένων κρατών μελών, οδηγώντας ακόμη και στην αύξηση των ελλειμμάτων τους. Εκτός αυτού, το Συμβούλιο επεσήμανε, ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, η αμφίπλευρη υποχρέωση καταβολής εισφορών, υπολογιζόμενη ανάλογα με το εισπραττόμενο σε κάθε κράτος μέλος εισόδημα, θα είχε ως αποτέλεσμα την συμπληρωματική κοινωνική προστασία των ενδιαφερομένων, κυρίως από την σκοπιά των δικαιωμάτων συνταξιοδότησης ή/και των οικογενειακών παροχών.

Το ζήτημα του κατά πόσον μία τέτοια παρέκκλιση είναι συμβατή με την συνθήκη (άρθρα 39 και 43 ΕΚ, πρώην 48 και 52 της Συνθήκης ΕΚ), με άλλα λόγια, κατά πόσον ήταν “επαρκώς αιτιολογημένη” ή κατά πόσον εγγυάτο πράγματι “πρόσθετη κοινωνική προστασία”, ετέθη για πρώτη φορά στα πλαίσια δύο Υποθέσεων, των προαναφερθεισών *De Jaeck και Hervein – Hervillier*, τις οποίες εξέτασε το Δικαστήριο, προκαλώντας την έντονη κριτική του γενικού εισαγγελέα Colomer, ο οποίος ζήτησε από αυτό να κηρύξει τον

εν λόγω κανόνα άκυρο (ως κώλυμα γενικά στην θεμελιώδη αρχή περί ελεύθερης κυκλοφορίας).

Συνοπτικά και σύμφωνα με την ασκηθείσα εκ μέρους του γενικού εισαγγελέα κριτική αλλά και παρά το γεγονός, ότι το άρθρο 14γ, στοιχ. β), θα μπορούσε να εξασφαλίσει σε ορισμένες περιπτώσεις συμπληρωματική προστασία, κυρίως στον τομέα των συντάξεων και εξαιρετικώς σε ορισμένες βραχυχρόνιες παροχές, η διάταξη αυτή εισάγει κωλύματα στον τρόπο άσκησης επαγγελματικών δραστηριοτήτων σε διαφορετικά κράτη μέλη και, επιπλέον, επιτείνει τις διαφοροποιήσεις, οι οποίες ήδη απορρέουν από τις εθνικές νομοθεσίες, με αποτέλεσμα οι ευρωπαίοι πολίτες να τυγχάνουν τελικά διαφορετικής μεταχείρισης, ανάλογα με τον τόπο, στον οποίο προτίθενται να ασκήσουν αυτές τις δραστηριότητες (κράτη μέλη, τα οποία περιλαμβάνονται ή εξαιρούνται από τον κατάλογο του Παραρτήματος VII).

Παρά το γεγονός, ότι το Δικαστήριο δεν κήρυξε, τελικά, άκυρη την εν λόγω διάταξη, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι το ζήτημα παραμένει, δοθέντος ότι το Δικαστήριο σε πάγια νομολογία του αποφαίνεται, ότι οι διατάξεις της συνθήκης, οι οποίες αφορούν στην ελεύθερη κυκλοφορία, την ελευθερία εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, έχουν ως στόχο να διευκολύνουν την εκ μέρους των ευρωπαίων πολιτών άσκηση κάθε είδους επαγγελματικών δραστηριοτήτων εντός της Κοινότητας. Λόγος, άλλωστε, για τον οποίο έπρεπε να συντονισθούν τα κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα των αυτοτελώς απασχολουμένων, προκειμένου να υλοποιηθούν πλήρως οι ελευθερίες αυτές.

Ειδικότερα, σε σχέση μάλιστα με την ταυτόχρονη υπαγωγή στις νομοθεσίες δύο κρατών μελών, η οποία εξακολουθεί να ισχύει, το Δικαστήριο σε πρόσφατη νομολογία του τόνισε, ότι σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να επαληθεύεται ο κανόνας αυτός, ότι, δηλαδή, όντως εξασφαλίζει συμπληρωματική προστασία για τους ενδιαφερόμενους, (βλέπε απόφασή του της 19.03.2002 στις συνεκδικαζόμενες Υποθέσεις C – 393/99 και C – 394/99 “*Hervillier Lorthiois*” ή κοινώς “*Hervillier II*”).

Πράγματι, και πέραν της προαναφερθείσας προβληματικής, εξατομικευμένες περιπτώσεις αυτοτελώς απασχολουμένων, οι οποίες καταδεικνύουν, πόσο δυσμενής στην καθημερινή πρακτική μπορεί να αποβεί μία τέτοια διπλή υπαγωγή, επικαλούνται την εκ νέου εφαρμογή του γενικού κανόνα και τον προσδιορισμό μιάς και μόνον νομοθεσίας ως εφαρμοστέας βάσει συμφωνιών του άρθρου 17 μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών μελών.

Τέλος, ένα από τα εξίσου σημαντικά προβλήματα, τα οποία δυσχεραίνουν την ορθή και ενιαία εφαρμογή του άρθρου 14γ, στοιχ. β), έγκειται, στο κατά πόσον οι μικτές δραστηριότητες, οι οποίες ασκούνται σε διαφορετικά κράτη μέλη, είναι ταυτόχρονες (παράλληλη άσκηση).

Λόγω των διαφορών, οι οποίες υπάρχουν μεταξύ των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, και του γεγονότος, ότι δεν υπάρχει μέχρι στιγμής κοινοτικός εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου αυτού, για την ερμηνεία της συγκεκριμένης διάταξης, κατά πάγια νομολογία του ΔΕΚ, θα πρέπει πάντοτε να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο, μέσα στο οποίο ισχύει, και η όλη οικονομία των κανόνων, εντός των οποίων αυτή λειτουργεί.

Όπως ισχυρίστηκε η Επιτροπή στην προαναφερθείσα Υπόθεση *Banks*, όταν οι δραστηριότητες, οι οποίες ασκούνται παράλληλα ή εναλλακτικά σε δύο κράτη μέλη, επαναλαμβάνονται κανονικά (σε τακτά χρονικά διαστήματα) και με προβλέψιμο τρόπο

κατά την διάρκεια προκαθορισμένης χρονικής περιόδου (εκτεινόμενη από 1 ή/έως περισσότερους μήνες έως περισσότερα έτη), οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να θεωρούνται, ότι ασκούνται ταυτόχρονα, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 14γ.

Το κριτήριο αυτό είναι πράγματι αποφασιστικό, διότι βάσει αυτού επιτυγχάνεται η διαφοροποίηση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 14γ:

- από το πεδίο των άρθρων 14, παράγρ. 2, και 14α, παράγρ. 2 (άσκηση παραλλήλων αλλά κανονικών δραστηριοτήτων),
- και, κυρίως, από το πεδίο των άρθρων 14, παράγρ. 1, και 14α, παράγρ. 1, (τα οποία αναφέρονται στην αποκλειστικά προσωρινή φύση της εργασίας, η οποία ασκείται στο κράτος υποδοχής).

4.5. Η ταυτόχρονη δραστηριότητα των δημοσίων υπαλλήλων σε δύο κράτη μέλη

Ο κοινοτικός νομοθέτης διακρίνει τις περιπτώσεις ταυτόχρονης άσκησης δραστηριοτήτων σε περισσότερα κράτη μέλη:

- σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο διακινούμενος υπάγεται αποκλειστικά σε ειδικά συστήματα ασφάλισης δημοσίων υπαλλήλων, και
- σε περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο ενδιαφερόμενος ασκεί δραστηριότητα σε ένα τουλάχιστον κράτος μέλος, η οποία δεν είναι ασφαλιστέα σε ειδικό σύστημα.

Ο πρώτος ειδικός κανόνας, ο οποίος εισήχθη με την επέκταση του υλικού πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 στα ειδικά συστήματα ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων και των προς αυτούς εξομοιούμενων προσώπων (από την 25η Οκτωβρίου 1998, τροποποιητικός Κανονισμός (ΕΚ) 1606/98), προβλέπει, ότι οι ενδιαφερόμενοι υπάγονται στην νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου απασχολούνται ως δημόσιοι υπάλληλοι (άρθρο 14στ).

Ο κανόνας αυτός εισάγει μία διττή παρέκκλιση:

- από τον γενικό κανόνα του άρθρου 13 και
- από την ειδική εφαρμογή του γενικού κανόνα στα πρόσωπα, τα οποία ασκούν κανονικά μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος περισσότερων κρατών μελών (άρθρο 14, παράγρ. 2), παραβλέποντας την νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία οι δημόσιοι υπάλληλοι πρέπει να θεωρούνται, ότι εμπίπτουν στην ευρύτερη κατηγορία των μισθωτών, κατά τον κοινοτικό εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου “εργαζόμενος” δυνάμει του άρθρου 39 (πρώην 48) της Συνθήκης, (βλέπε απόφαση ΔΕΚ της 24.03.1994 στην Υπόθεση C – 71/93 “Van Poucke”).

Παρά το γεγονός, ότι η διάταξη αυτή αφορά σε σχετικά περιορισμένο αριθμό προσώπων (λόγος, για τον οποίο αρκετά κράτη μέλη εισηγήθηκαν στο Συμβούλιο τον κατά περίπτωση προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας βάσει του άρθρου 17), υιοθετήθηκε αυτή ως λύση πολιτικού συμβιβασμού, η οποία ήταν εγγύτερη προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ειδικών συστημάτων ασφάλισης των δημοσίων υπαλλήλων.

Επιπλέον, ο κανόνας αυτός θα πρέπει να ερμηνεύεται στο γενικότερο πλαίσιο του ειδικού καθεστώτος συντονισμού, το οποίο εισήγαγε ο Κανονισμός 1606/98 για τους δημοσίους υπαλλήλους και τα προς αυτούς εξομοιούμενα πρόσωπα, τα οποία υπάγονται σε ειδικό σύστημα, καθεστώς, το οποίο βασίζεται σε μία περιορισμένη και κατά κάποιον τρόπο επιλεκτική εφαρμογή των γενικών αρχών και μηχανισμών του Κανονισμού 1408/71 (κυρίως στον τομέα των συντάξεων).

Ο δεύτερος ειδικός κανόνας καλύπτει καταστάσεις, στις οποίες ο δημόσιος υπάλληλος (και ο προς αυτόν εξομοιούμενος), ο οποίος υπάγεται σε ειδικό σύστημα ασφάλισης στο κράτος μέλος, στο οποίο βρίσκεται η διοίκηση, η οποία τον απασχολεί, ασκεί ταυτόχρονα μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος. Στις περιπτώσεις αυτές, ο κοινοτικός νομοθέτης, λαμβάνοντας υπόψη, ότι οι ιδιομορφίες σχεδόν όλων των εθνικών ειδικών συστημάτων ασφάλισης δημοσίων υπαλλήλων:

- αφενός μεν πολύ δύσκολα επιτρέπουν τον συντονισμό τους με τα “κοινά” εκ του νόμου συστήματα άλλων κρατών μελών αλλά και εντός του οικείου κράτος, πέραν του ότι αρκετά δεν εμπίπτουν στο υλικό πεδίο του Κανονισμού,
- αφετέρου δε είναι (σχεδόν) αδύνατη η μη υπαγωγή σ’ αυτά ή η διακοπή της (λόγω απαλλαγής), δυνάμει μίας των λοιπών ως άνω διατάξεων περί προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας του Τίτλου II,

προσδιόρισε ως μοναδική εφαρμοστέα νομοθεσία αυτήν του κράτους μέλους, στο οποίο οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι προς αυτούς εξομοιούμενοι υπάγονται σε ειδικό σύστημα ασφάλισης (άρθρο 14ε).

4.6. Διπλωματικοί και επικουρικό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Για τα πρόσωπα, τα οποία υπηρετούν σε διπλωματικές αποστολές ή προξενικές αρχές (και τους ιδιωτικούς οικιακούς βοηθούς τους), ισχύει κατ’ αρχήν ο γενικός κανόνας του άρθρου 13, παράγρ. 2, περί υπαγωγής στην νομοθεσία του τόπου απασχόλησης (άρθρο 16, παράγρ. 1).

Εντούτοις, οι ενδιαφερόμενοι έχουν το δικαίωμα επιλογής της νομοθεσίας του κράτους μέλους, το οποίο τους διαπιστεύει ή αποστέλλει. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να ασκηθεί εκ νέου στο τέλος κάθε ημερολογιακού έτους και δεν έχει αναδρομική ισχύ (άρθρο 16, παράγρ. 2).

Παρά ταύτα, η αρχή περί της ενότητας της εφαρμοστέας νομοθεσίας αμφισβητήθηκε από πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ, σύμφωνα με την οποία η απόφαση ενός προσώπου, το οποίο απασχολείται στις προαναφερθείσες Υπηρεσίες, να επιλέξει την υπαγωγή του στην νομοθεσία του αποστέλλοντος κράτους, δεν θα πρέπει να στερεί την σύζυγο και τα τέκνα (μέλη της οικογένειάς του) από κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, οι οποίες απορρέουν από την νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας (βραχυχρόνιες παροχές, κυρίως οικογενειακά επιδόματα, βλέπε απόφασή του της 03.06.1999 στην Υπόθεση C – 211/97 “Gomez Rivero”).

Παρά το γεγονός, ότι το Δικαστήριο αποδέχθηκε, ότι η άσκηση ή μη του δικαιώματος επιλογής (της εφαρμοστέας νομοθεσίας) από τον ενδιαφερόμενο είχε όντως άμεσες επιπτώσεις ως προς την έκταση των δικαιωμάτων των μελών της οικογένειάς του (έμμεσα ασφαλισμένα πρόσωπα – έμμεσα δικαιώματα), υποστήριξε, ότι μία τέτοια απόφαση δεν μπορούσε να στερήσει τα μέλη της οικογένειας από κοινωνικοασφαλιστικές παροχές, τις οποίες, ανεξαρτήτως της κοινωνικής κάλυψης του ίδιου του εργαζόμενου, εγγυάται γι’ αυτά άμεσα η νομοθεσία του κράτους μέλους, στο οποίο κατοικούν (άμεσα δικαιώματα λόγω κατοικίας).

Επιπλέον, το Δικαστήριο, με την πρώτη απόφασή του, η οποία άνοιξε τον δρόμο στην ευρωπαϊκή ιθαγένεια και την ίση μεταχείριση των ευρωπαϊών πολιτών πλέον, επιβεβαίωσε την ως άνω προηγούμενη νομολογία του, τονίζοντας, ότι ουσιαστικά δεν παίζει κανέναν ρόλο, εάν ένα άτομο αποκτά ορισμένα δικαιώματα ως μέλος της οικογένειας εργαζόμενου

ή όχι. Εφόσον τα μέλη της οικογένειας είναι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διαμένουν νόμιμα σε άλλο κράτος μέλος από αυτό, στο οποίο διαμένει ο εργαζόμενος (άμεσα ασφαλισμένος), μπορούν να έχουν ίδια (δικά τους) δικαιώματα βάσει της αρχής της ίσης μεταχείρισης με τους υπηκόους στο κράτος μέλος κατοικίας, (βλέπε απόφασή του της 12.05.1998 στην Υπόθεση C – 85/96 “Martinez Sala”).

Παρά ταύτα, το Δικαστήριο παρέπεμψε στους ισχύοντες αντισωρευτικούς κοινοτικούς κανόνες, ως τον διορθωτικό μηχανισμό για την αποφυγή της συρροής διπλών δικαιωμάτων για οικογενειακές παροχές, δυνάμει δύο διαφορετικών νομοθεσιών (ειδικοί κανόνες προτεραιότητας της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους και της καταβολής συμπληρωματικού ποσού από το άλλο, οι οποίοι εγγυώνται τον καταμερισμό των οικονομικών βαρών μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών και ταυτόχρονα την πλήρη κοινωνική προστασία των ενδιαφερομένων).

Σε σχέση με το επικουρικό προσωπικό των Ευρωπαϊκών Οργάνων, η εφαρμοστέα νομοθεσία δεν προσδιορίζεται από τον κοινοτικό νομοθέτη. Αντίθετα, τα πρόσωπα αυτά έχουν την ευχέρεια να επιλέξουν την υπαγωγή τους:

- στην νομοθεσία του κράτους απασχόλησης,
- στην νομοθεσία του κράτους, στο οποίο είχαν υπαχθεί (πριν την έναρξη της απασχόλησής τους στα κοινοτικά Όργανα), και
- στην νομοθεσία του κράτους της υπηκοότητάς τους.

Το δικαίωμα επιλογής, το οποίο μπορεί να ασκηθεί μόνον μία φορά, δεν επηρεάζει το ειδικό καθεστώς κοινωνικών επιδομάτων, το οποίο εφαρμόζεται σε όλους τους μισθωτούς των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (άρθρο 16, παράγρ. 3).

4.7. Η αρχή του τόπου κατοικίας – μία εναλλακτική εκδοχή του γενικού κανόνα

Το άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. στ) είναι η διάταξη, η οποία για πρώτη φορά εισάγει τον κανόνα της νομοθεσίας του τόπου κατοικίας (*lex loci domicilii*) ως εναλλακτική εκδοχή – έκφραση της γενικής αρχής περί μιάς εφαρμοστέας νομοθεσίας, κατά κανόνα, αυτής του τόπου απασχόλησης (άρθρο 13, *lex loci laboris*).

Η διάταξη αυτή είναι το αποτέλεσμα πολιτικού συμβιβασμού στο Συμβούλιο σε σχέση με το πεδίο του κανόνα περί της νομοθεσίας του τόπου απασχόλησης, πεδίο, του οποίου η έκταση είχε προσδιορισθεί ερμηνευτικά βάσει πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου.

Πράγματι, σε σειρά αποφάσεών του το ΔΕΚ είχε κληθεί να ερμηνεύσει τους στόχους του γενικού κανόνα, προσδιορίζοντας την εφαρμοστέα νομοθεσία σε περιπτώσεις, στις οποίες ένα πρόσωπο είχε διακόψει την άσκηση δραστηριότητας στο έδαφος ενός κράτους μέλους, χωρίς να έχει αρχίσει να απασχολείται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

Στην πρώτη Υπόθεση το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ότι παραμένει ως εφαρμοστέα η νομοθεσία του κράτους μέλους, στο οποίο ο ενδιαφερόμενος είχε ασκήσει την τελευταία του δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του χρονικού διαστήματος, το οποίο μεσολάβησε από την λήξη της εν λόγω δραστηριότητας έως την νέα δραστηριότητα, (βλέπε απόφασή του της 12.06.1986 στην Υπόθεση 302/84 “Ten Holder”).

Ωστόσο, με μεταγενέστερη νομολογία του το ΔΕΚ κατέληξε, ότι ούτε το άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. α), ούτε οποιαδήποτε άλλη διάταξη του Τίτλου II ήταν δυνατόν να

εφαρμοσθούν σε πρόσωπα, τα οποία είχαν διακόψει οριστικά οποιαδήποτε δραστηριότητα στο έδαφος του κράτους της τελευταίας τους απασχόλησης, όταν μετέφεραν την κατοικία τους σε άλλο κράτος μέλος, (βλέπε αποφάσεις του της 21.02.1991 στις Υποθέσεις C – 245/88 “Daalmeijer” και C – 140/88 “Noij” καθώς και της 28.11.1991 στην Υπόθεση C – 198/90 “Επιτροπή κατά Ολλανδίας”).

Πράγματι, λαμβάνοντας υπόψη το γενικότερο πλαίσιο, στο οποίο λειτουργεί το άρθρο 13, παράγρ. 2, στοιχ. α), καθώς και τους αντικειμενικούς στόχους των κανόνων, των οποίων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ότι η εν λόγω διάταξη έχει ως στόχο την αποφυγή οποιασδήποτε θετικής ή αρνητικής σύγκρουσης νομοθεσιών, οσάκις ο τόπος απασχόλησης και ο τόπος κατοικίας δεν συμπίπτουν χρονικά στο έδαφος του ίδιου κράτους μέλους. Συνεπώς, θα έπρεπε να θεωρείται αυτονόητο, ότι, οσάκις δεν υφίσταται μία τέτοια κατάσταση, δηλαδή όταν ο ενδιαφερόμενος έχει οριστικά διακόψει οποιαδήποτε δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους, δεν υπάρχει πλέον έδαφος για μία τέτοιου είδους σύγκρουση νομοθεσιών και, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει πλέον λόγος για την ενεργοποίηση οποιουδήποτε κανόνα άρσης των συγκρούσεων του Τίτλου II.

Επεκτείνοντας το πεδίο της αρχής του τόπου απασχόλησης, έτσι ώστε να καλύπτει οποιαδήποτε προσωρινή διακοπή της δραστηριότητας ενός προσώπου ή, με άλλα λόγια, έτσι ώστε να καλύπτει όλα τα δυνάμει οικονομικά ενεργά πρόσωπα (αυτή καθαυτή την αντικειμενική ιδιότητα του εργαζόμενου), το Δικαστήριο εντόπισε ένα και μόνο νομικό κενό, το οποίο θα έπρεπε να καλυφθεί στα πλαίσια των διατάξεων του Τίτλου II. Υπέδειξε, δηλαδή, ότι ειδικός κανόνας θα έπρεπε να προσδιορίζει την εφαρμοστέα νομοθεσία για τα πρόσωπα, τα οποία μετέφεραν την κατοικία τους σε άλλο κράτος μέλος (εκτός εκείνου της τελευταίας απασχόλησης), αποκλειστικά ως μη οικονομικά μη ενεργά πρόσωπα.

Ωστόσο, ο κοινοτικός νομοθέτης, κατά την τροποποίηση των γενικών κανόνων (άρθρο 13) εισήγαγε μία περισσότερο περιοριστική γενική διάταξη, προσδιορίζοντας ως εφαρμοστέα την νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, οσάκις ένα πρόσωπο παύει, είτε προσωρινά είτε οριστικά, την άσκηση δραστηριότητας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι ο ενδιαφερόμενος υπάγεται στην νομοθεσία του κράτους κατοικίας σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτής και μόνον.

Το πεδίο του εναλλακτικού αυτού γενικού κανόνα, όπως τελευταία ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο, αποδείχθηκε ήδη εξαιρετικά ευρύ, δημιουργώντας σειρά προβλημάτων σε πρόσωπα, τα οποία, αν και χαρακτηριζόμενα ως οικονομικά ενεργά πρόσωπα υπό την ευρεία του όρου έννοια, θεωρούνται για τους σκοπούς του Τίτλου II ως γνήσια μη ενεργά. Τούτο δημιουργεί μη δικαιολογημένες καταστάσεις και υποβαθμίζει αναίτια την συνέχεια και το επίπεδο της κοινωνικοασφαλιστικής κάλυψης των διακινουμένων, λειτουργώντας ως ένα δυνάμει εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία.

Στην εν λόγω Υπόθεση, τα πραγματικά περιστατικά ήταν η διακοπή της δραστηριότητας σε ένα κράτος μέλος και η μη επιδοτούμενη ανεργία σ’ αυτό (πραγματική κατάσταση ανεργίας), η μεταφορά της κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς έναρξη κάποιας δραστηριότητας, προσώπου, λοιπόν, ανήκοντος σαφώς στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, το οποίο κατά την μετακίνηση δεν έχει τρέχον δικαίωμα από το πρώτο κράτος για βραχυχρόνια παροχή (οικογενειακό επίδομα βάσει της τελευταίας απασχόλησης, ενώ στο δεύτερο κράτος, όπου και η εφαρμοστέα νομοθεσία λόγω κατοικίας, δεν πληροί τις προϋποθέσεις για βραχυχρόνια παροχή ούτε και λόγω αυτής της κατοικίας. Το Δικαστήριο τόνισε την δεύτερη αυτή εναλλακτική αρχή και προσδιόρισε ως εφαρμοστέα στην

προκειμένη περίπτωση την νομοθεσία του κράτους κατοικίας, (βλέπε απόφασή του της 11.06.1998 στην Υπόθεση C – 275/96 “Kuusijarvi”).

4.8. Η προαιρετική υπαγωγή ή συνέχιση στην ασφάλιση

Όλη η οικονομία και η ισορροπημένη δομή του κοινοτικού μηχανισμού επιτυγχάνεται μέσα από την νομική συνοχή και εννοιολογική ομοιογένεια (ενότητα), η οποία υφίσταται μεταξύ των Τίτλων I, II, και III.

Οι κανόνες σύγκρουσης, οι οποίοι είναι τοποθετημένοι σε ένα τόσο περιεκτικό πλαίσιο, αναμφισβήτητα επηρεάζουν είτε άμεσα είτε έμμεσα την προαιρετική υπαγωγή ή συνέχιση της ασφάλισης, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια – συνέχεια του δικαίου, δηλαδή η διατήρηση των κεκτημένων και υπό απόκτηση δικαιωμάτων.

Επειδή ο Κανονισμός 1408/71 έχει ως σκοπό τον συντονισμό ενός μεγάλου αριθμού διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ο Τίτλος I περιλαμβάνει στο πεδίο του εννοιολογικού προσδιορισμού των όρων “μισθωτός” και “μη μισθωτός” εξίσου πρόσωπα, τα οποία έχουν υπαχθεί ή συνεχίζουν να ασφαλιζονται προαιρετικά (άρθρο 1, στοιχ. α)).

Κατ’ αυτόν τον τρόπο, μία σειρά ουσιαστικών συντονιστικών αρχών και κανόνων κατοχυρώνει την υπαγωγή σε τέτοιες νομοθεσίες και την θεμελίωση δικαιωμάτων βάσει αυτών είτε ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας ή διαμονής ενός προσώπου είτε καθιστώντας υποχρεωτικό τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφάλισης ή κατοικίας, οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί υπό την νομοθεσία οποιουδήποτε κράτους μέλους.

Ο Κανονισμός 1408/71 οριοθετεί σαφώς την σχέση μεταξύ υποχρεωτικής και προαιρετικής ασφάλισης, εισάγοντας έναν ειδικό κανόνα στο πλαίσιο των διατάξεων του Τίτλου II, το άρθρο 15.

Η πρακτική σημασία αυτού του κανόνα είναι εμφανής και ουσιώδης, δοθέντος ότι ένας μεγάλος αριθμός εθνικών νομοθεσιών προβλέπει την δυνατότητα σε πρόσωπα, τα οποία κατοικούν ή απασχολούνται σε άλλο κράτος μέλος, είτε να υπάγονται προαιρετικά είτε να συνεχίζουν προαιρετικά την ασφάλιση, ακόμη και όταν αυτά υπάγονται υποχρεωτικά στο κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα του άλλου κράτους, δηλαδή αυτού της κατοικίας ή της απασχόλησης.

Ειδικότερα, ο κοινοτικός νομοθέτης ορίζει, ότι τα άρθρα 13 έως 14στ δεν ισχύουν για την προαιρετική ασφάλιση ή τη προαιρετική συνέχιση της ασφάλισης (δίδει προτεραιότητα στην νομοθεσία του κράτους μέλους, η οποία στην εκάστοτε συγκεκριμένη κατάσταση προβλέπει υποχρεωτική ασφάλιση), εκτός εάν για έναν από τους κλάδους ασφάλισης υπάρχει σε ένα κράτος μέλος μόνον σύστημα προαιρετικής ασφάλισης (παράγραφος 1).

Επιπλέον, με τον ειδικό αυτόν κανόνα ο κοινοτικός νομοθέτης προσδιόρισε ρητά την έκταση και το πλαίσιο, μέσα από το οποίο μία ενδεχόμενη συρροή μεταξύ προαιρετικής ασφάλισης και υποχρεωτικής υπαγωγής στην νομοθεσία, η οποία προσδιορίζεται εκάστοτε ως εφαρμοστέα, θα πρέπει να θεωρείται ως συμβατή για τους σκοπούς του κοινοτικού συντονισμού.

Δυνάμει των ειδικών αυτών διατάξεων, η συρροή αυτή είναι αποδεκτή μόνον στον κλάδο των συντάξεων (παροχές αναπηρίας, γήρατος και επιζώντων) και στην έκταση, κατά την

οποία μία τέτοια συρροή επιτρέπεται ρητά ή σιωπηρά από την νομοθεσία του κράτους μέλους, η οποία προβλέπει προαιρετική υπαγωγή ή συνέχιση στην ασφάλιση (άρθρο 15, παράγρ. 3).

Αντίθετα, μία τέτοια συρροή απαγορεύεται για όλους τους άλλους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης (βραχυχρόνιες παροχές). Οσάκις η εφαρμογή της νομοθεσίας δύο ή περισσότερων κρατών μελών θα μπορούσε να οδηγήσει σε κατά συρροή ασφάλιση, ο κοινοτικός νομοθέτης δίδει προτεραιότητα στην υποχρεωτική ασφάλιση, η οποία προβλέπεται για τον αντίστοιχο κλάδο (παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση).

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, κατά τις οποίες υφίσταται συρροή δύο ή περισσότερων συστημάτων προαιρετικής ασφάλισης, ο κοινοτικός νομοθέτης, πάντοτε εν ονόματι του συμφέροντος του ενδιαφερόμενου, παρέχει το δικαίωμα σ' αυτόν να επιλέξει το σύστημα, το οποίο ταιριάζει καλύτερα στη κατάστασή του (παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση).

Τέλος, ειδικός κανόνας σύγκρουσης (άρθρο 14δ, παράγρ. 3) δίδει προτεραιότητα στο συμφέρον του ενδιαφερόμενου, οσάκις αυτός ως συνταξιούχος υπό την νομοθεσία κράτους μέλους ασκεί δραστηριότητα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και εφόσον δεν υπάγεται στην νομοθεσία του τελευταίου λόγω της άσκησης αυτής της δραστηριότητας.

Στην περίπτωση αυτή, ο κοινοτικός νομοθέτης, παρά το ότι κατ' αρχήν σέβεται την πιθανή ύπαρξη αντισωρευτικών διατάξεων του κράτους απασχόλησης, η οποία ενδεχομένως απαγορεύει στον συνταξιούχο να ασφαρίζεται υποχρεωτικά δυνάμει της δραστηριότητάς του, παρέχει στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα να υπαχθεί προαιρετικά στην εν λόγω νομοθεσία.

4.9. Οι οικονομικές συνέπειες της γενικής αρχής

Θα μπορούσε κανείς να περιγράψει συνοπτικά τον βασικό στόχο του άρθρου 14δ, (παράγραφοι 1 και 2), ως τον κανόνα, ο οποίος προσδιορίζει τα ποσοστά των καταβλητέων ασφαλιστικών εισφορών καθώς και του εισοδήματος, επί του οποίου αυτές υπολογίζονται. Με άλλα λόγια, πρόκειται για την οικονομική πλευρά των ειδικών κανόνων σύγκρουσης του Τίτλου II, η οποία ρυθμίζει τις υποχρεώσεις όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων σε σχέση με την χρηματοδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας, στο οποίο υπάγεται ένα πρόσωπο από την στιγμή, κατά την οποία προσδιορισθεί η εφαρμοστέα νομοθεσία.

Το πεδίο των διατάξεων αυτών ενεργοποιείται, όταν:

- είτε μέρη μιάς δραστηριότητας ασκούνται στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο, του οποίου η νομοθεσία προσδιορίσθηκε ως εφαρμοστέα,
- είτε περισσότερες κανονικές ή παράλληλες δραστηριότητες ασκούνται στο έδαφος περισσότερων κρατών μελών.

Για τους σκοπούς αυτού του άρθρου, η δραστηριότητα ή οι δραστηριότητες, οι οποίες ασκούνται οπουδήποτε εντός της κοινότητας, θεωρούνται ως ενιαίο σύνολο, το οποίο πραγματοποιείται στο έδαφος ενός και μόνον κράτους μέλους και ειδικότερα σε εκείνο, του οποίου η νομοθεσία έχει προσδιορισθεί ως εφαρμοστέα δυνάμει μιάς των διατάξεων του Τίτλου II.

Κατά συνέπεια, τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα επιβαρύνονται με ποσοστά εισφορών, τα οποία αντιστοιχούν στο συνολικό ποσό του εισοδήματος, το οποίο απορρέει από την ή τις επαγγελματικές δραστηριότητες, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη ως σύνολο.

Για τους σκοπούς του γενικού κανόνα του Τίτλου II, αφής στιγμής προσδιορισθεί μία νομοθεσία ως εφαρμοστέα, ο ενδιαφερόμενος θεωρείται ως εγκατεστημένος στο έδαφος ενός και μόνον κράτους μέλους, αυτού της εφαρμοστέας νομοθεσίας (ανεξάρτητα του πραγματικού τόπου κατοικίας, του τόπου της έδρας του εργοδότη ή του κράτους, όπου βρίσκεται η δημόσια διοίκηση, στην οποία ανήκει).

Ειδικότερα, είναι εμφανές, ότι μία τέτοια εξομοίωση καταστάσεων διαπερνά το όλο πνεύμα του γενικού κανόνα σε περιπτώσεις, στις οποίες ασκείται μία προσωρινή εργασία στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο, στο έδαφος του οποίου ένα πρόσωπο ασκεί κανονικά την δραστηριότητά του ως μισθωτός ή μη μισθωτός. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η εν λόγω προσωρινή εργασία δεν θεωρείται από τον κοινοτικό νομοθέτη, ότι διακόπτει την συνέχεια της κανονικά ασκούμενης δραστηριότητας και, ως εκ τούτου, ο ενδιαφερόμενος εξακολουθεί να θεωρείται, ότι ασκεί αποκλειστικά την μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητά του στο έδαφος ενός και μόνον κράτους, αυτού της προέλευσής του.

Με άλλα λόγια, η προσωρινή αυτή εργασία για τους σκοπούς του συντονισμού δεν θεωρείται ως νέα δραστηριότητα, έτσι ώστε να επηρεάζει τα ποσοστά εισφορών, τα οποία επιβαρύνουν το πρόσωπο, το οποίο απασχολείται κανονικά ως μισθωτός ή μη μισθωτός στο κράτος προέλευσης, και, ως εκ τούτου, μία τέτοια περίπτωση δεν εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 14δ.

Τέλος, στις ειδικές περιπτώσεις, οι οποίες αναφέρονται στο Παράρτημα VII (άρα εμπίπτουν στο πεδίο του άρθρου 14γ, στοιχ. β)), δυνάμει του οποίου δύο νομοθεσίες καθίστανται εφαρμοστέες, με περαιτέρω συνέπεια την καταβολή εισφορών σε δύο διαφορετικά εθνικά συστήματα, ο κανόνας, τον οποίο εισάγει το άρθρο 14δ, παράγρ. 1, εφαρμόζεται αποκλειστικά από την νομοθεσία του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου ασκείται η αυτοτελής δραστηριότητα. Πρόκειται για διάταξη, η οποία κατ' αρχήν σκοπεύει στην μείωση του ποσοστού της εισφοράς, η οποία οφείλεται από τον αυτοτελώς απασχολούμενο (ως προς την μισθωτή του δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος).

4.10. Το άρθρο 17: Ευελιξία – παρέκκλιση από τα άρθρα 13 έως 16

Ο μηχανισμός των κανόνων περί εφαρμοστέας νομοθεσίας θα μπορούσε να διακριθεί ως προς την προβληματική του αφενός μεν σ' αυτόν των άρθρων 13 έως 16, κατ' εφαρμογή των οποίων τα ανακύπτοντα ζητήματα είναι κυρίως ερμηνευτικά και διαδικαστικά αυτών καθ' αυτών των διατάξεων, αφετέρου δε σε εκείνον του άρθρου 17, η ιδιομορφία του οποίου, να προβλέπει την σύναψη εκ μέρους των κρατών μελών διμερών ή πολυμερών συμφωνιών προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας κατά παρέκκλιση των οριζόμενων στα άρθρα 13 έως 16, δημιουργεί προβλήματα οφειλόμενα στις σχετικές με την φύση και την έκταση των παρεκκλίσεων πολιτικές και πρακτικές των κρατών μελών και στην συμβατότητά τους με τις αρχές και επιταγές της Συνθήκης περί κατοχύρωσης και προαγωγής της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Οι διατάξεις του Τίτλου II επιδιώκουν, όπως προαναφέρθηκε, να υπαγάγουν τους διακινούμενους στο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας ενός μόνον κράτους μέλους (άρθρο

13), έτσι ώστε να αποφεύγονται οι σωρεύσεις εφαρμοστέων εθνικών νομοθεσιών και οι περιπλοκές, οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν από αυτές, *(βλέπε, μεταξύ άλλων, απόφαση ΔΕΚ της 23.09.1982 στην Υπόθεση 276/81 “Kuijpers”)*.

Η γενική αυτή αρχή διατυπώνεται, πάντως, με την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17. Πράγματι, σε ορισμένες ιδιαίτερες καταστάσεις η ανεπιφύλακτη εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 13, παράγρ. 2, θα περιείχε τον κίνδυνο, όχι να αποτρέψει αλλά αντίθετα να δημιουργήσει, τόσο για τον εργαζόμενο όσο και για τον εργοδότη και τους ασφαλιστικούς φορείς, διοικητικές περιπλοκές, οι οποίες θα είχαν ως αποτέλεσμα να καθυστερούν την διεκπεραίωση των φακέλων, οι οποίοι αφορούν στους εργαζόμενους, και να παρεμποδίζουν έτσι την άσκηση εκ μέρους τους της ελεύθερης κυκλοφορίας. Ειδικοί κανόνες για τέτοιες καταστάσεις προβλέπονται στα άρθρα 14 έως 16, *(βλέπε, κυρίως, απόφαση ΔΕΚ της 17.05.1984 στην Υπόθεση 101/83 “Brusse”)*.

Επιπλέον, το άρθρο 17 παρέχει την δυνατότητα παρέκκλισης για άλλες καταστάσεις, οι οποίες, αν και δεν λαμβάνονται ειδικά υπόψη στον Τίτλο II, απαιτούν λύση διαφορετική από εκείνες, οι οποίες προβλέπονται στα άρθρα 13 έως 16. Το έργο του εντοπισμού αυτών των καταστάσεων και του προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας έχει ανατεθεί από το άρθρο 17 στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, τα οποία μπορούν με κοινή συμφωνία να αποφασίσουν την παρέκκλιση από τα άρθρα 13 έως 16, υπό τον όρο, όμως, ότι η συμφωνία αυτή συνάπτεται προς το συμφέρον του εργαζόμενου.

Περιορισμός της εξουσίας, η οποία έχει απονεμηθεί στα κράτη μέλη, δεν διαφαίνεται πουθενά στο κείμενο του άρθρου 17. Αντίθετα, η εν λόγω διάταξη δεν περιέχει αναφορά στους λόγους και τις περιστάσεις, οι οποίες μπορούν να ωθήσουν τα κράτη μέλη να προβλέπουν παρέκκλιση από τα άρθρα 13 έως 16. Εξ αυτού προκύπτει, ότι τα κράτη μέλη απολαύουν στο θέμα αυτό ευρείας εξουσίας ως προς την εκτίμηση της συγκεκριμένης κάθε φορά περίπτωσης με μοναδικό όρο, ότι η συμφωνία ανταποκρίνεται στο συμφέρον του ενδιαφερόμενου εργαζόμενου.

Κατά το Δικαστήριο δεν μπορούν τα κράτη μέλη να συνάπτουν συμφωνίες, απλά επειδή εξυπηρετούν αυτές τους διευθύνοντας το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας ή απλά επειδή είναι προς το συμφέρον των εργοδοτών. Υπό τον ουσιώδη όρο της διαφύλαξης των συμφερόντων των εργαζομένων, τα κράτη μέλη έχουν διακριτική εξουσία θέσπισης εξαιρέσεων από τους ισχύοντες κανόνες αλλά η εξουσία αυτή πρέπει να ασκείται υπό το φως των αντικειμενικών σκοπών του Κανονισμού και του άρθρου 42 (πρώην 51) της Συνθήκης, *(βλέπε προαναφερθείσα απόφαση Brusse)*.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί, ότι κάθε κανόνας, ο οποίος αποτελεί εξαίρεση από τους γενικούς κανόνες, πρέπει στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου να ερμηνεύεται κατά τρόπο συσταλτικό. Αυτό σημαίνει, ότι η περίπτωση εργαζόμενου, η οποία διέπεται από συμφωνία του άρθρου 17, πρέπει να κρίνεται βάσει εγγενών χαρακτηριστικών, χωρίς να μπορεί κατά κανένα τρόπο να συνιστά προηγούμενο. Εν προκειμένω δε, όταν αποφασίζεται η σύναψη συμφωνίας κατά την έννοια του άρθρου 17, προέχουσα σημασία έχει το συμφέρον του εργαζόμενου για τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσία και όχι το συμφέρον του από την εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής. Τούτο σημαίνει, ότι η σύγκριση του αριθμού ή/και του ύψους των παροχών ή της σημασίας των βαρών, τα οποία συνεπάγεται η ενδεχόμενη εφαρμογή μιάς νομοθεσίας αντί μιάς άλλης, δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, *((βλέπε και παρέμβαση της Ε. Επιτροπής στην προαναφερθείσα Υπόθεση Brusse)*.

Ειδικότερα κατά την άποψη της Επιτροπής, το συμφέρον του εργαζόμενου θα πρέπει να είναι:

- της ίδιας φύσης με τα συμφέροντα, τα οποία λαμβάνονται υπόψη για την ερμηνεία και εφαρμογή των άρθρων 13 έως 16, και
- επαρκώς σημαντικό, για να δικαιολογεί απόκλιση από τους κανόνες γενικής εφαρμογής.

Επίσης, κατά την Επιτροπή, οι κανόνες των άρθρων 13 έως 16 ανταποκρίνονται σε δύο σημαντικές σκέψεις, στην θέληση για τον προσδιορισμό μιάς και μόνον εφαρμοστέας νομοθεσίας και στην φροντίδα λειτουργικότητάς της. Δηλαδή, ο προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας δεν θα πρέπει να συνιστά εμπόδιο στην υπόσταση και την άσκηση της ελεύθερης κυκλοφορίας. Κατά συνέπεια, το συμφέρον του εργαζόμενου, στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 17, πρέπει να εκτιμάται αφενός μεν βάσει της πρακτικής πλευράς της υπαγωγής στο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας ενός κράτους μέλους παρά ενός άλλου, αφετέρου δε βάσει των επιπτώσεων, τις οποίες έχουν οι διατάξεις των άρθρων 13 έως 16 στο δικαίωμα για ελεύθερη κυκλοφορία.

Πέραν τούτων, ως προς την αναδρομική εφαρμογή του άρθρου 17, είναι πολύ δύσκολο να αντιληφθεί κανείς, να έχει παραχωρηθεί από τον κοινοτικό νομοθέτη στα κράτη μέλη απεριόριστη εξουσία θέσπισης εξαιρέσεων από τους ισχύοντες κανόνες αλλά υπό τον περιορισμό, ότι μπορεί να ασκείται μόνον για το μέλλον. Εξάλλου, ένας τέτοιος περιορισμός ούτε ρητά διατυπώνεται στο άρθρο 17 ούτε θα πρέπει να συναχθεί χάριν της ασφάλειας δικαίου. Επίσης, δεν μπορεί να προκύψει ούτε από την θέση της διάταξης μέσα στο σύστημα του Κανονισμού 1408/71. Αντίθετα, ενόψει του χρόνου, ο οποίος είναι αναπόφευκτα απαραίτητος για την ολοκλήρωση της διαδικασίας σύναψης τέτοιων συμφωνιών, το άρθρο 17 θα έχανε μεγάλο μέρος της σημασίας του, εάν η συμφωνία δεν μπορούσε να αναφέρεται σε ήδη παρωχημένη χρονική περίοδο.

Συνεπώς, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να αποφασίσουν, ότι η αναδρομική θέσπιση εξαίρεσης είναι προς το συμφέρον του εργαζόμενου, όταν:

- υπήρξε παράλειψη εκ μέρους του ενδιαφερόμενου να υπαχθεί στην νομοθεσία κράτους μέλους είτε λόγω ελλιπούς ενημέρωσής του από τον αρμόδιο φορέα ασφάλισης είτε λόγω της ειλικρινούς πίστης του, ότι δεν όφειλε να το κάνει,
- κατά την άποψη του ενδιαφερόμενου, η συμφωνία εξαίρεσης είναι απολύτως χρήσιμη για την εξάλειψη της αβεβαιότητας, η οποία μπορεί να γεννηθεί ως προς την εφαρμογή σ' αυτόν του ενός ή του άλλου συστήματος κοινωνικής ασφάλειας και η οποία κατά την έννοια των άρθρων 39 και 42 (πρώην 48 και 51) της Συνθήκης συνιστά εμπόδιο στην άσκηση εκ μέρους του της ελεύθερης κυκλοφορίας, και οδηγεί στην απλή και καθαρή τακτοποίηση της προβληματικής γι' αυτόν κατάστασης, και
- γενικά, σύμφωνα και με την νομολογία στην Υπόθεση *Brusse*, όχι μόνον πρέπει να αποφευχθεί η δημιουργία ορισμένης κατάστασης αλλά και να θεραπευθεί μία υπάρχουσα κατάσταση, ο άδικος χαρακτήρας της οποίας δεν αναφέρθηκε παρά μόνον μετά την δημιουργία της.

Εντούτοις, πρέπει εδώ να τονισθεί, ότι τα κράτη μέλη, κατά την σύναψη συμφωνιών του άρθρου 17, οφείλουν αφενός μεν να εξασφαλίζουν, ότι δεν παρέχονται αδικαιολόγητες εξαιρέσεις, αφετέρου δε να αποκλείουν την άγρα του ευνοϊκότερου συστήματος. Επίσης, η απόφαση θα πρέπει να λαμβάνεται για κάθε περίπτωση ξεχωριστά και σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, δηλαδή θα πρέπει να εκτιμώνται οι εξατομικευμένες

καταστάσεις και τα μεμονωμένα πραγματικά περιστατικά κατά την στιγμή, κατά την οποία αντιμετωπίζεται η σύναψη συμφωνίας, (βλέπε και προτάσεις γενικού εισαγγελέα στην Υπόθεση “Brusse”).

4.11. Το ειδικό καθεστώς ασφάλισης των υπαλλήλων της Κοινότητας

Κατ’ αρχάς, πρέπει να επαναλάβουμε, ότι δυνάμει του άρθρου 249 ΕΚ οι Κανονισμοί, τους οποίους εκδίδουν τα Όργανα της Κοινότητας, είναι δεσμευτικοί προς όλα τα μέρη τους, ισχύουν άμεσα σε κάθε κράτος μέλος (από την ημέρα της δημοσίευσής τους στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και όχι μετά από κυρωτικό νόμο) και κατισχύουν του εθνικού δικαίου. Τέτοιον Κανονισμό, πέραν των προαναφερθέντων στον τομέα του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας Κανονισμών (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72, συνιστά και ο Κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 259/68 του Συμβουλίου, της 29.02.1968, περί υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, βάσει του οποίου οι εργαζόμενοι στα κοινοτικά Όργανα υπάγονται υποχρεωτικά στην ασφάλιση του αναφερθέντος ανωτέρω ειδικού συστήματος statut.

Η υπαγωγή στο ειδικό σύστημα ασφάλισης των υπαλλήλων των κοινοτικών Οργάνων είναι αποκλειστική, εφόσον ο προαναφερθείς Κανονισμός, ο οποίος το προβλέπει, κατισχύει ως τέτοιος της ελληνικής νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλισης. Την αποκλειστική αυτή ισχύ του συγκεκριμένου Κανονισμού, παρά την παράλληλη ύπαρξη των Κανονισμών 1408/71 και 574/72, έχει καταδείξει πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, βασιζόμενη στο κάτωθι σκεπτικό:

- Μία από τις θεμελιώδεις αρχές της λειτουργίας των κοινοτικών Οργάνων είναι η ελευθερία τους να προσλαμβάνουν τους υπαλλήλους τους σε μία όσο το δυνατόν ευρύτερη γεωγραφική βάση, εξασφαλίζοντας σ’ αυτούς ομοιόμορφο καθεστώς αποδοχών και γενικότερου κοινωνικοοικονομικού status, ανάγκη, η οποία εξηγείται από τις διατάξεις του προαναφερθέντος Κανονισμού Υπηρεσιακής Κατάστασης αλλά και από το Πρωτόκολλο περί Προνομίων και Ασυλιών και η οποία δεν μπορεί να παρακωλύεται συνεπεία εθνικών μέτρων, σε τομέα μάλιστα, ο οποίος εμπίπτει στην αρμοδιότητα της Συνθήκης, όπως στην προκειμένη περίπτωση ο συντονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, (βλέπε, μεταξύ άλλων, απόφαση ΔΕΚ της 03.07.1974 στην Υπόθεση 9/74 “Casagrande”).
- Έτσι, το ιδιαίτερο φορολογικό και κοινωνικοασφαλιστικό καθεστώς, με το οποίο επιθυμεί η Κοινότητα να διασφαλίσει υπέρ των υπαλλήλων των Οργάνων της μεγαλύτερη ανεξαρτησία και πραγματικές αποδοχές, (οι οποίες δεν πρέπει να ποικίλλουν λόγω ιθαγένειας ή κατοικίας συνεπεία της επιβολής διαφορετικών εθνικών φόρων ή κοινωνικών εισφορών), δεν αφήνει περιθώρια για διακρίσεις εις βάρος των κοινοτικών υπαλλήλων, (βλέπε αποφάσεις ΔΕΚ της 08.02.1968 στην Υπόθεση 32/67 “Van Leeuwen” και της 13.07.1983 στην Υπόθεση 152/82 “Forcheri”).
- Κατά συνέπεια, κάθε εθνική διάταξη, η οποία δεν ερμηνεύεται με βάση την γενική οικονομία και τους στόχους των κοινοτικών ρυθμίσεων, στις οποίες εντάσσεται, δεν συνιστά μόνον, από την σκοπιά των διακινουμένων εργαζομένων, παρακώλυση του θεμελιώδους, παρεχόμενου σ’ αυτούς από την Συνθήκη, δικαιώματος για ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και παράβαση του καθήκοντος κάθε κράτους μέλους, να απέχει από μέτρα, ικανά να παρεμβάλουν εμπόδια στην εσωτερική λειτουργία αυτών καθ αυτών των Οργάνων της Κοινότητας, (βλέπε ερμηνεία του άρθρου 5 της Συνθήκης, νυν άρθρο 10 ΕΚ, από το ΔΕΚ στην απόφασή του της 15.09.1981 στην Υπόθεση 208/80 “Lord Bruce of Donington”).

B. ΚΑΛΥΨΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗΣ – ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΡΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

1. Η εισαγωγή της Κάρτας

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (Εαρινό), το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 15 και 16 Μαρτίου 2002, εγκρίνοντας το Σχέδιο Δράσης έως το 2005 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (στο εξής Επιτροπή) για την άρση των εμποδίων, τα οποία αντιμετωπίζει η γεωγραφική κινητικότητα, αποφάσισε, “*ότι μία ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθένειας θα αντικαταστήσει τα σημερινά έντυπα τα αναγκαία για την υγειονομική περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος. Η Επιτροπή θα υποβάλει σχετική πρόταση πριν από το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003. Η κάρτα αυτή θα απλοποιήσει τις διαδικασίες, δίχως να συνεπιφέρει αλλαγές στα υφιστάμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις*” (σημείο 34).

Σε συνέχεια της απόφασης αυτής η Επιτροπή έφερε το θέμα στην Διοικητική Επιτροπή (ιδιόμορφη Υποεπιτροπή της Επιτροπής, η μοναδική από όλα τα παρόμοια κοινοτικά Όργανα, η οποία βασίζεται σε Κανονισμό, εν προκειμένω στα άρθρα 80 και 81 του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71), με σκοπό να προετοιμάσει η δεύτερη την εισαγωγή της Ευρωπαϊκής Κάρτας Ασφάλισης Ασθένειας (στο εξής Κάρτα) και πρώτο άμεσο στόχο την προβλεπόμενη από την ως άνω απόφαση του Συμβουλίου διαμόρφωση της Πρότασής της προς το Εαρινό Συμβούλιο του 2003.

Τα προβλήματα και ο τρόπος εισαγωγής της Κάρτας σε κάθε κράτος μέλος συζητήθηκε εκτενέστατα σε όλες τις επόμενες συνόδους τόσο της ίδιας της Διοικητικής Επιτροπής όσο και των Ομάδων Εργασίας της με κατάληξη την σχετική Ανακοίνωση της Επιτροπής (σχετικά με την εισαγωγή της Κάρτας, COM(2003) 73 τελικό, της 17.02.2003), η οποία υιοθετήθηκε από το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών υπό ελληνική Προεδρία (20 Μαρτίου 2003).

Στην εν λόγω Ανακοίνωσή της η Επιτροπή πρότεινε ένα χρονοδιάγραμμα με διάφορες επιλογές για την υλοποίηση της απόφασης της Βαρκελώνης.

Η Κάρτα αρχικά θα περιείχε σε οπτικά αναγνώσιμη μορφή (απλή Κάρτα με ορατά στοιχεία) τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με την χορήγηση των παροχών ασθένειας σε είδος (υγειονομική περίθαλψη) και την απόδοση της δημιουργούμενης δαπάνης από τον αρμόδιο ασφαλιστικό φορέα (του κράτους μέλους ασφάλισης του ενδιαφερόμενου) στον φορέα του τόπου διαμονής του τελευταίου στο άλλο κράτος.

Σύμφωνα με την Ανακοίνωση αυτή, η Κάρτα, ως ένα χρήσιμο, πρακτικό και ευέλικτο εργαλείο, θα ευνοούσε την κινητικότητα κυρίως των ευρωπαϊών πολιτών μόνον κατά την (προσωρινή) τους διαμονή σε άλλο κράτος μέλος (όχι σε περίπτωση κατοικίας τους στο τελευταίο), αντικαθιστώντας σε πρώτη φάση το έντυπο “E 111” (απλή διαμονή, π.χ. τουρισμός) και στην συνέχεια το “E 128” (δραστηριότητα ή φοίτηση), το “E 119” (αναζήτηση θέσης εργασίας από τον άνεργο) και το “E 110” (διεθνείς οδικές μεταφορές).

Η Ανακοίνωση προέβλεπε της εισαγωγή της Κάρτας σε τρεις φάσεις:

- η πρώτη φάση θα ήταν η νομική και τεχνική προετοιμασία,
- η δεύτερη, θα ήταν η έναρξη από την 1η Ιουνίου 2004 της λειτουργίας της Κάρτας, η οποία περιελάμβανε δύο φάσεις: την αντικατάσταση του κοινοτικού εντύπου E 111 και στην συνέχεια την αντικατάσταση όλων των άλλων προαναφερθέντων εντύπων, τα

οποία χρησιμοποιούνται κατά την διάρκεια μιάς διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2005, το αργότερο, και

- η τρίτη, θα ήταν εκείνη, η οποία θα οδηγούσε τελικά στην μετάβαση σε ένα ηλεκτρονικό μέσο (ηλεκτρονική μορφή – αυτοματοποιημένη διαχείριση των εντύπων και των διαδικασιών ή/και έξυπνη Κάρτα), η δε έναρξη της οποίας θα μπορούσε να τοποθετηθεί το έτος 2008, δύο έτη μετά το τέλος της δεύτερης φάσης και των κάθε είδους μεταβατικών περιόδων.

2. Η υλοποίηση της πρώτης φάσης για την λειτουργία της Κάρτας

Για την υλοποίηση της πρώτης φάσης, σύμφωνα με την προαναφερθείσα Ανακοίνωση της Επιτροπής, η Διοικητική Επιτροπή, υπό ελληνική Προεδρία (α' εξάμηνο 2003, με Πρόεδρο την συντάκτρια του παρόντος) υιοθέτησε τρεις Αποφάσεις:

- την Απόφαση αριθ. 189, της 18ης Ιουνίου 2003, για την εισαγωγή μιάς ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθένειας προς αντικατάσταση των αναγκαίων εντύπων για την εφαρμογή των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθμ. 1408/71 και (ΕΟΚ) αριθμ. 574/72, του Συμβουλίου, σχετικά με την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος ή το κράτος κατοικίας,
- την Απόφαση αριθ. 190, της 18ης Ιουνίου 2003, ως προς τα τεχνικά χαρακτηριστικά της Κάρτας, και
- την Απόφαση αριθ. 191, της 18ης Ιουνίου 2003, σχετικά με την αντικατάσταση των εντύπων E 111 και E 111B από την Κάρτα.

Απόφαση αριθ. 189

Με την Απόφαση αυτή, η Διοικητική Επιτροπή, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη, ότι:

- η χρήση των καρτών ασφάλισης ασθένειας ή κοινωνικής ασφάλισης διαφέρει ευρύτατα από μία χώρα σε άλλη, η Κάρτα πρέπει να εισαχθεί, αρχικά, σε μορφή, η οποία θα επιτρέπει, τα στοιχεία, τα οποία είναι αναγκαία για την παροχή της υγειονομικής περίθαλψης και την απόδοση της δαπάνης της, να μπορούν να διαβάζονται με γυμνό οφθαλμό,
- η Κάρτα πρέπει να είναι σύμφωνη με ένα ενιαίο υπόδειγμα, το οποίο επίσης θα οριστεί από την Διοικητική Επιτροπή και το οποίο θα διευκολύνει, αφενός μεν την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, αφετέρου δε την καλύτερη πρόληψη της παράνομης, καταχρηστικής ή δόλιας χρήσης της κάρτας,

ορίζει, κυρίως, τα ακόλουθα:

α) Η Κάρτα θα αντικαταστήσει προοδευτικά τα έντυπα, τα οποία προβλέπονται από τους κανονισμούς (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72, παρέχοντας το δικαίωμα απόδοσης των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος ή το κράτος κατοικίας, τα διάφορα δε στάδια αντικατάστασης των εν λόγω εντύπων θα αποτελέσουν το αντικείμενο διαδοχικών Αποφάσεων της Διοικητικής Επιτροπής (άρθρο 1).

β) Η περίοδος ισχύος της κάρτας θα καθορίζεται από τον φορέα, ο οποίος την εκδίδει (άρθρο 2, παράγρ. 1).

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε, ότι ο αρμόδιος φορέας, στην ασφάλιση του οποίου υπάγεται ο ενδιαφερόμενος, πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προβλεπόμενη από την νομοθεσία του διάρκειας του δικαιώματος του ασφαλισμένου αυτού.

Έτσι, για την χώρα μας, παρά την ύπαρξη πολλών φορέων με διαφορετικές νομοθεσίες, εκτιμάται, ότι η μέση διάρκεια του δικαιώματος θα ανέρχεται σε 1 έτος, εκτός, βέβαια, των περιπτώσεων, στις οποίες το δικαίωμα είναι μικρότερης διάρκειας (π.χ. λήξη δικαιώματος μέλους οικογένειας, υπό την ιδιότητα του σπουδαστή, στο 24ο έτος της ηλικίας ή η αλλαγή φορέα ασφάλισης).

γ) Στον φορέα του τόπου διαμονής αποδίδονται οι δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης, η οποία χορηγήθηκε βάσει μίας έγκυρης κάρτας (άρθρο 2, παράγρ. 2).

Εδώ πρέπει να τονισθεί, ότι “έγκυρη Κάρτα” σημαίνει, ότι σε κάθε περίπτωση, κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος επιδεικνύει την Κάρτα, για να λάβει παροχές περίθαλψης, δηλαδή ακόμη και σε περιπτώσεις άγνοιας ή καταστρατήγησης εκ μέρους του (των κοινοτικών και εθνικών διατάξεων), κατά τις οποίες έχει λήξει το δικαίωμά του στο κράτος ασφάλισής του και αντί να έχει παραδώσει στον φορέα του την Κάρτα κάνει χρήση αυτής, ο φορέας αυτός είναι υποχρεωμένος να αποδώσει στον φορέα του τόπου διαμονής στο άλλο κράτος την δημιουργηθείσα από την χορήγηση της περίθαλψης δαπάνη.

Τα μόνα μέσα, τα οποία διαθέτει ο αρμόδιος φορέας για την επιστροφή του ποσού, το οποίο κατέβαλε, είναι η ανεύρεση του κατόχου της “άκυρης” Κάρτας, μέσω της επιβαλλόμενης κυρίως για τέτοιες καταστάσεις τήρησης πλήρους Αρχείου κατόχων Κάρτας, για χρέωση της δαπάνης, επιπλέον δε η επανεξέταση των προβλεπομένων κυρώσεων για την επιβολή, ενδεχομένως, αυστηροτέρων από τις συνήθεις διοικητικών ποινών στον ενδιαφερόμενο.

δ) Η Κάρτα μπορεί να εκδοθεί είτε υπό την μορφή ειδικής Κάρτας είτε να αποτελέσει την οπίσθια όψη μίας ή περισσότερων υφισταμένων εθνικών καρτών ασφάλισης ασθένειας (άρθρο 3).

Πληροφοριακά εδώ πρέπει να αναφερθεί, ότι λόγω της μη ύπαρξης εθνικής κάρτας ασφάλισης ασθένειας, η ελληνική Κάρτα θα είναι ειδική κάρτα.

ε) Η Κάρτα είναι ατομική και εκδίδεται στο όνομα του κατόχου.

Πρέπει να επισημανθεί εδώ, ότι μέχρι τώρα σε περίπτωση διαμονής σε άλλο κράτος μέλος μίας οικογένειας ή του άμεσα ασφαλισμένου και μέλους της οικογένειάς του χορηγείτο ένα μόνον έντυπο E 111, το οποίο έφερε τα ονόματα όλων των ενδιαφερομένων στα προς τούτο προβλεπόμενα σημεία του.

Αντίθετα, η Κάρτα θα εκδίδεται ατομικά για τον άμεσα ασφαλισμένο και ξεχωριστά για κάθε μέλος της οικογένειάς του, το οποίο τον συνοδεύει, ακόμη και για αβάπτιστο παιδί.

στ) Όταν σε εξαιρετικές περιστάσεις ο ενδιαφερόμενος κωλύεται να επιδείξει την Κάρτα, εκδίδεται προσωρινό πιστοποιητικό αντικατάστασης περιορισμένης διάρκειας ισχύος.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί, ότι μέχρι στιγμής η Διοικητική Επιτροπή έχει δεχθεί, ότι ως “εξαιρετικές” περιστάσεις δύνανται να θεωρηθούν η κλοπή, η απώλεια της

ευρωπαϊκής κάρτας ή η αναχώρηση εντός πολύ σύντομου χρονικού διαστήματος, έτσι ώστε να είναι ανέφικτη η απόκτηση της ευρωπαϊκής κάρτας.

Ωστόσο, πρόσφατα η ελληνική αντιπροσωπεία (οι συντάκτες του παρόντος κειμένου) στην Διοικητική Επιτροπή υπέβαλε ενόψει της Συνόδου της στις 23 και 24 Μαρτίου 2004 το υπ' αριθμ. 38/04 Υπόμνημα για περαιτέρω αναγκαίες χρήσεις του Πιστοποιητικού Προσωρινής Αντικατάστασης της Κάρτας (στο εξής ΠΠΑ), οι οποίες βασίζονται στην πολυετή εμπειρία στις κοινοτικές διοικητικές διαδικασίες χορήγησης και χρήσης των εντύπων ασθένειας αλλά κυρίως στα μέχρι τώρα δημιουργηθέντα στην πράξη προβλήματα από εσφαλμένες ή γενικότερα παρεκκλίνουσες εφαρμογές εκ μέρους μεγάλου αριθμού φορέων, μεταξύ των οποίων και αρκετών ελληνικών.

Έτσι, το ΠΠΑ θα μπορούσε να εκδίδεται, χωρίς να επακολουθεί η έκδοση της Κάρτας, οσάκις σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημέρα της υποβολής της αίτησης για Κάρτα (π.χ. 1 – 2 μήνες) λήγει οριστικά το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου για παροχές ασθένειας σε είδος, π.χ. όταν είναι μέλος οικογένειας, του οποίου το δικαίωμα έχει συγκεκριμένη διάρκεια.

Επίσης, το ΠΠΑ θα μπορούσε να καλύπτει και την περίπτωση αναδρομικής εφαρμογής του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο α). Πρόκειται για την περίπτωση, κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έχει άμεση ανάγκη παροχών ασθένειας σε είδος, π.χ. νοσοκομειακής περίθαλψης, τις λαμβάνει χωρίς την επίδειξη της Κάρτας (λόγω μη έκδοσης, κλοπής, απώλειας ή καταστροφής της) αλλά και χωρίς να διαθέτει ΠΠΑ σε αντικατάστασή της (λόγω π.χ. καθυστέρησης παραλαβής του στο κράτος διαμονής) και, αφού ζητήσει από τον φορέα του τόπου διαμονής να απευθυνθεί στον αρμόδιο φορέα (με το έντυπο E 107) για την έκδοση βεβαίωσης δικαιώματος προς κάλυψη των δημιουργηθεισών εν τω μεταξύ δαπανών, επιστρέφει στο αρμόδιο κράτος.

Τέλος, μία τρίτη εφαρμογή του ΠΠΑ (επίσης αναδρομική εφαρμογή της βεβαίωσης δικαιώματος – κάλυψης των δαπανών) φαίνεται απαραίτητη, οσάκις, μετά την χορήγηση παροχών ασθένειας σε είδος και την επιστροφή του ενδιαφερόμενου στο αρμόδιο κράτος, ο φορέας του τόπου διαμονής λαμβάνει δυσανάγνωστη ή κατεστραμμένη φωτοτυπία της επιδειχθείσας Κάρτας ή για οποιονδήποτε άλλον λόγο καθίσταται αναγκαία η επανάληψη – διευκρίνιση των στοιχείων της χρησιμοποιηθείσας Κάρτας από τον αρμόδιο φορέα, προκειμένου ο φορέας του τόπου διαμονής να διευκολυνθεί στην χρέωση των δαπανών προς τον τελευταίο.

Επίσης, η ελληνική αντιπροσωπεία πρότεινε με το ίδιο Υπόμνημά της και τις ακόλουθες περιπτώσεις ομοιόμορφης εφαρμογής του ΠΠΑ:

α) Στο πλαίσιο της ανάγκης, για την οποία θεσμοθετήθηκε το ΠΠΑ, θα πρέπει να μπορεί να εκδίδεται χειρόγραφα, όταν ο αρμόδιος φορέας δεν είναι σε θέση για οποιονδήποτε λόγο να εκδώσει το ΠΠΑ μηχανογραφικά.

β) Οσάκις υφίσταται αδυναμία επίδειξης της Κάρτας (λόγω κλοπής, απώλειας ή καταστροφής της) θα πρέπει ο ενδιαφερόμενος να υποβάλει σχετική δήλωση στον φορέα του τόπου διαμονής και σε συνεννόηση με αυτόν να ζητείται είτε τηλεφωνικά είτε μέσω του εντύπου E 107 η επανέκδοση και αποστολή της στον φορέα του τόπου διαμονής, ως του σταθερότερου και ασφαλέστερου σημείου αναφοράς, ιδίως στις περιπτώσεις διαμονής σε κράτος μέλος λόγω εργασίας (π.χ. απόσπασης).

Παράλληλα, ο ενδιαφερόμενος θα απευθύνεται στον αρμόδιο φορέα για την έκδοση του ΠΠΑ, εάν υπάρχει ανάγκη. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, της ταχυδρομικής αποστολής θα πρέπει να προηγείται η αποστολή του ΠΠΑ με φαξ, το οποίο θα πρέπει να γίνεται αποδεκτό από τον φορέα του τόπου διαμονής.

γ) Σε κάθε περίπτωση αδυναμίας επίδειξης της Κάρτας και δήλωσης του ενδιαφερόμενου, ότι το χρονικό διάστημα της διαμονής του σε κράτος μέλος δεν επιτρέπει την αποστολή νέας Κάρτας, θα πρέπει να αποστέλλεται κατά τον ανωτέρω περιγραφέντα τρόπο το ΠΠΑ, ενώ η νέα Κάρτα θα του παραδίδεται στο αρμόδιο κράτος, όταν επιστρέψει.

δ) Σε περίπτωση διαμονής σε κράτος μέλος λόγω εργασίας (π.χ. απόσπασης μισθωτού εργαζόμενου), θα πρέπει ο φορέας του τόπου διαμονής, στον οποίο υποβάλλεται το έντυπο E 101, να εφοδιάζει τον διακινούμενο εργαζόμενο με κάποια βεβαίωση, από την οποία θα προκύπτει – αποδεικνύεται η διάρκεια διαμονής του, δεδομένου ότι αυτή είναι απαραίτητη σε κάθε επίδειξη της Κάρτας από τον ενδιαφερόμενο στον πάροχο υπηρεσιών υγείας. Δεν θεωρούμε ως τον καταλληλότερο τρόπο απόδειξης στον τελευταίο της διάρκειας διαμονής την επίδειξη αντίγραφου του E 101 για πρακτικούς λόγους (αντοχής υλικού – χαρτιού ή μη κατανόησής του από τον πάροχο).

Απόφαση αριθ. 190

Με την Απόφαση αυτή, η Διοικητική Επιτροπή, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη, ότι:

- είναι αναγκαίο, τα τρία ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή οι ασφαλισμένοι, οι πάροχοι υπηρεσιών υγείας και οι φορείς, να αναγνωρίζουν εύκολα και να αποδέχονται την Κάρτα, σύμφωνα με ένα ενιαίο υπόδειγμα και ομοιογενείς προδιαγραφές και
- η εισαγωγή της Κάρτας με ορατά στοιχεία είναι το πρώτο στάδιο μιάς διαδικασίας, η οποία θα οδηγήσει τελικά στην κατάργηση των ισχυόντων εγγράφων εντύπων και στην χρήση ενός ηλεκτρονικού μέσου, το οποίο θα παρέχει δικαίωμα σε υγειονομική περίθαλψη κατά την διάρκεια (προσωρινής) διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος ή το κράτος κατοικίας,

ορίζει το σχέδιο και τις ενιαίες προδιαγραφές της Κάρτας, τα οποία θα ισχύουν για όλα τα κράτη μέλη (άρθρο 1) καθώς επίσης το κατ' αντίστοιχο τρόπο ισχύος υπόδειγμα του ΠΠΑ (άρθρο 2).

Απόφαση αριθ. 191

Με την Απόφαση αυτή, η Διοικητική Επιτροπή, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη, ότι:

- στην σημερινή του κατάσταση, ο Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 προβλέπει διαφορετικά δικαιώματα για την πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος ή το κράτος κατοικίας, ανάλογα με την κατηγορία, στην οποία ανήκουν τα ασφαλισμένα πρόσωπα, διακρίνοντας μεταξύ της “άμεσα αναγκαίας περίθαλψης” και της “αναγκαίας περίθαλψης”, και ότι, όσο ισχύει η διάκριση αυτή, οι κάρτες πρέπει να φέρουν είτε την ένδειξη “E 111” είτε την ένδειξη “E 111+”, και
- με δεδομένη την διαφοροποίηση των εθνικών καταστάσεων, όσον αφορά στις κάρτες ασφάλισης ασθένειας και κοινωνικής ασφάλισης, είναι σαφώς αναγκαίο να προβλεφθεί, ότι τα κράτη μέλη, τα οποία δεν διαθέτουν επί του παρόντος κάρτα ασφάλισης ασθένειας μπορούν να ζητήσουν μία μεταβατική περίοδο, παρέχοντας στους φορείς

τους την δυνατότητα να εισαγάγουν την ευρωπαϊκή κάρτα υπό τις βέλτιστες δυνατές συνθήκες, ωστόσο, οποιαδήποτε τέτοια μεταβατική περίοδος, η οποία υποχρεώνει τους φορείς των άλλων κρατών μελών να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούν έντυπα παράλληλα με την κάρτα, πρέπει να περιορισθεί στο απολύτως αναγκαίο διάστημα και σε κάθε περίπτωση να περατωθεί το αργότερο έως την 31η Δεκεμβρίου 2005,

ορίζει, κυρίως, τα ακόλουθα:

α) Με ισχύ από την 1η Ιουνίου 2004 η Κάρτα αντικαθιστά τα έντυπα E 111 και E 11B, τα οποία προβλέπονται για τους σκοπούς απόδοσης των δαπανών της περίθαλψης, η οποία χορηγείται κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος ή το κράτος κατοικίας (άρθρο 1, πρώτο εδάφιο).

Σημειωτέον, ότι το E 111B αφορά αποκλειστικά στο έντυπο E 111, το οποίο εκδίδεται μέχρι τώρα από το Βέλγιο (B) για την κάλυψη μόνον της νοσοκομειακής περίθαλψης (περιορισμένο δικαίωμα) των αυτοτελώς απασχολούμενων κατά την διαμονή τους σε άλλο κράτος μέλος.

Επίσης, στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα η επιλογή των περισσοτέρων κρατών μελών (όχι πάντως της Ελλάδας), η οποία κατέληξε σε ομοφωνία, του οικονομικού παράγοντα ως του σημαντικότερου στόχου λειτουργίας της Κάρτας (άρθρο 1), δηλαδή να θεωρούν σε όλες αυτές τις Αποφάσεις της Διοικητικής Επιτροπής, για ευνόητους λόγους, ως πρώτο στόχο της Κάρτας την απόδοση των δαπανών για την εκάστοτε χορηγούμενη περίθαλψη αντί της διευκόλυνσης του ευρωπαϊού πολίτη και της απλοποίησης όλων των σχετικών διαδικασιών, οι οποίες αναπόφευκτα συνεπάγονται και εγγυώνται την ασφαλή και ταχεία απόδοση των δαπανών.

β) Τα έντυπα E 111 και E 111B, τα οποία έχουν εκδοθεί πριν από την 31.05.2004, εξακολουθούν να ισχύουν έως την 31η Δεκεμβρίου 2004 το αργότερο, εκτός εάν η ημερομηνία λήξης, η οποία αναφέρεται σε αυτά, είναι προγενέστερη (άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο).

γ) Η Κάρτα φέρει την ένδειξη “E 111+”, παρέχοντας το δικαίωμα στον κάτοχό της να λαμβάνει την *αναγκαία* περίθαλψη κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής, είτε την ένδειξη “E 111”, παρέχοντας το δικαίωμα να λαμβάνει μόνον την *άμεσα αναγκαία* περίθαλψη κατά την διάρκεια της προσωρινής διαμονής (άρθρο 2).

δ) Τα κράτη μέλη προβαίνουν στις πρακτικές και τεχνικές ρυθμίσεις εισαγωγής της Κάρτας από την 1η Ιουνίου 2004. Οι ρυθμίσεις αυτές μπορούν να αφορούν, παραδείγματος χάριν, την σταδιακή αντικατάσταση των υφισταμένων εθνικών καρτών ασφάλισης ασθένειας από νέες κάρτες, οι οποίες ενσωματώνουν την ευρωπαϊκή Κάρτα (άρθρο 3).

Με το άρθρο αυτό δίνεται η δυνατότητα σε κράτη μέλη με πολλούς φορείς και μεγάλο αριθμό ασφαλισμένων στον καθένα (π.χ. Γερμανία), παρά την υποχρέωσή τους να εισαγάγουν την Κάρτα από την 1η Ιουνίου 2004, να πράξουν τούτο σταδιακά, δηλαδή φορέα κατά φορέα.

ε) Τα κράτη μέλη, των οποίων οι φορείς δεν διαθέτουν κάρτα ασφάλισης ασθένειας κατά την στιγμή της έγκρισης της παρούσας Απόφασης, μπορούν να επωφεληθούν από μία μεταβατική περίοδο, η οποία δεν μπορεί να παραταθεί πέρα από την 31η Δεκεμβρίου 2005.

Τα κράτη μέλη, τα οποία επιθυμούν να κάνουν χρήση της μεταβατικής περιόδου, ενημερώνουν την Διοικητική Επιτροπή το αργότερο έως την 1η Δεκεμβρίου 2003. Η Διοικητική Επιτροπή καταρτίζει τον κατάλογο των κρατών μελών, οι φορείς των οποίων θα μπορούν να συνεχίσουν να εκδίδουν έντυπα E 111 και E 111B, και καθορίζει την ημερομηνία λήξης της μεταβατικής περιόδου, η οποία ζητήθηκε από αυτά (άρθρο 5, πρώτο εδάφιο).

Ενημερωτικά στο σημείο αυτό επισημαίνεται, ότι η Ελλάδα, αν και χώρα με πολλούς φορείς, λίγο κατά κανόνα και σε σχέση με την απηρχαιωμένη διοικητική δομή τους προσωπικό και υποτυπώδη υλικοτεχνική υποδομή, δεν θα κάνει χρήση της ως άνω μεταβατικής περιόδου. Τούτο σημαίνει, ότι όλοι οι ελληνικοί φορείς ασφάλισης ασθένειας θα εκδίδουν την Κάρτα κανονικά από την 1η Ιουνίου 2004.

Βέβαια, υπάρχουν φόβοι, ότι κάποιοι φορείς με μικρό αριθμό ασφαλισμένων δεν θα είναι έτοιμοι την ημερομηνία αυτή για την έκδοση της Κάρτας. Στις περιπτώσεις αυτές το πρόβλημα θα λυθεί με την έκδοση του ΠΠΑ. Πάντως, οι αρμόδιοι υπάλληλοι, για τον συντονισμό από ελληνικής πλευράς του όλου έργου της Κάρτας, του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (και συντάκτες του παρόντος) ελπίζουν, ότι τελικά θα αποφευχθεί το ενδεχόμενο αυτό. Στο θέμα αυτό θα επανέλθουμε και παρακάτω.

στ) Έως την λήξη της μεταβατικής περιόδου, η οποία προβλέπεται για το κράτος μέλος του αρμόδιου φορέα ή του φορέα κατοικίας, τα έντυπα E 111 και E 111B αναγνωρίζονται και γίνονται δεκτά υπό τις ίδιες συνθήκες με αυτές της Κάρτας από τους φορείς των άλλων κρατών μελών, οι οποίοι ενημερώνουν τους παρόχους υπηρεσιών υγείας στο έδαφός τους αντίστοιχα (άρθρο 5, δεύτερο εδάφιο).

3. Η τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 για την εξίσωση των δικαιωμάτων και την απλοποίηση των διαδικασιών

Σε συνέχεια των ανωτέρω Αποφάσεων και για την επίτευξη ακόμη και την υπερκάλυψη των στόχων της Κάρτας αφενός μεν με την αξιοποίηση κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο των πλεονεκτημάτων, τα οποία αυτή προσφέρει στους ασφαλισμένους και τους φορείς, αφετέρου δε με την υλοποίηση των συνδεομένων και απαιτητών για την λειτουργία της Κάρτας αλλαγών του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για έναν Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72, όσον αφορά στην εξίσωση των δικαιωμάτων και την απλοποίηση των διαδικασιών.

Ως γνωστόν, ο ισχύων Κανονισμός 1408/71 προβλέπει την πρόσβαση σε διαφορετικά είδη παροχών περίθαλψης, κατά την διάρκεια διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος ή το κράτος κατοικίας, ανάλογα με την κατηγορία, στην οποία ανήκουν οι ασφαλισμένοι, διακρίνοντας μεταξύ “άμεσα αναγκαίας περίθαλψης” (άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), για απλή διαμονή, π.χ. τουρισμός, των εργαζομένων) και “αναγκαίας περίθαλψης” (άρθρο 22β, για διαμονή σε άλλο κράτος λόγω ασκούμενης σ’ αυτό δραστηριότητας, άρθρο 34β, για διαμονή οφειλόμενη σε σπουδές στο άλλο κράτος μέλος, άρθρο 25, παράγρ. 1, στοιχ. α), για διαμονή των ανέργων σε άλλο κράτος μέλος προς αναζήτηση εργασίας, και άρθρο 31, για διαμονή των συνταξιούχων σε κράτος μέλος άλλο από αυτό της κατοικίας τους).

Έτσι, η Κοινή Θέση, η οποία υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο για την έκδοση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72 (PE-CONS 3699/03, SOC 535 CODEC 1859 OC 881, ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία συναπόφασης μεταξύ των δύο αυτών Οργάνων), λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, ότι:

- για μεγαλύτερη προστασία των ασφαλισμένων θα πρέπει να προβλεφθεί η εξίσωση των δικαιωμάτων όλων των ασφαλισμένων, όσον αφορά στην πρόσβαση στις παροχές ασθένειας σε είδος κατά την διάρκεια διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο της ασφάλισης ή της κατοικίας τους,
- υπό τις συνθήκες αυτές, όλοι οι ασφαλισμένοι δικαιούνται τις παροχές σε είδος, οι οποίες καθίστανται *ιατρικά αναγκαίες* κατά την διάρκεια της διαμονής τους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, *λαμβάνομενης υπόψη της φύσης των παροχών και της προβλεπόμενης διάρκειας της διαμονής,*
- είναι ουσιώδες να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ορθή εφαρμογή του άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), σε όλα τα κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά στους παρόχους περίθαλψης, και
- η πρόσβαση σε παροχές σε είδος κατά την διάρκεια διαμονής σε άλλο κράτος μέλος επιτυγχάνεται κατ' αρχήν με την υποβολή του κατάλληλου εντύπου (της σειράς Exxx), το οποίο προβλέπεται από τον Κανονισμό 574/72, στον φορέα του τόπου διαμονής του ενδιαφερόμενου, ορισμένα δε κράτη μέλη απαιτούν ακόμη, εάν όχι στην πράξη τουλάχιστον τυπικά βάσει της νομοθεσίας τους επιπλέον διατυπώσεις κατά την άφιξη στο έδαφός τους και οι απαιτήσεις αυτές και συγκεκριμένα η υποχρέωση συστηματικής και εκ των προτέρων υποβολής βεβαίωσης (εντύπου Exxx) στον φορέα του τόπου διαμονής, η οποία πιστοποιεί το δικαίωμα παροχών σε είδος, φαίνεται να είναι πλέον ανώφελα περιοριστικές και να δημιουργούν κωλύματα στην ελεύθερη διακίνηση των ενδιαφερομένων,

τροποποιεί τα προαναφερθέντα άρθρα του Κανονισμού 1408/71 καθώς και τα άρθρα του Κανονισμού 574/72, τα οποία προβλέπουν την εφαρμογή των προηγούμενων, έτσι ώστε:

α) για τον Κανονισμό 1408/71,

- το νέο άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), να προβλέπει, αντί των άμεσα αναγκαίων παροχών μόνον τις παροχές, οι οποίες *καθίστανται ιατρικά αναγκαίες* κατά την διάρκεια διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, αλλά υπό τις περιοριστικές προϋποθέσεις να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε περίπτωση τόσο η φύση των παροχών όσο και η αναμενόμενη διάρκεια της διαμονής,
- να μην έχουν λόγο ύπαρξης τα άρθρα 22β και 34β και συνεπώς να καταργούνται,
- το νέο άρθρο 25, παράγρ. 1, στοιχ. α), να προβλέπει για τους ανέργους ακριβώς τις ίδιες παροχές και υπό τις αυτές προϋποθέσεις,
- το νέο άρθρο 31 να προβλέπει τα ίδια για τους συνταξιούχους,

β) για τον Κανονισμό 574/72,

- το νέο άρθρο 2, περί υποδειγμάτων των εγγράφων (κοινοτικών εντύπων της σειράς Exxx), να προβλέπει την διαβίβασή τους όχι μόνον σε χαρτί αλλά και σε ηλεκτρονική μορφή,
- το νέο άρθρο 21, παράγρ. 1, να προβλέπει την άμεση πρόσβαση του ενδιαφερόμενου – κατόχου Κάρτας στον πάροχο υπηρεσιών υγείας, σε περίπτωση δε, κατά την οποία αυτός δεν είναι σε θέση να προσκομίσει την Κάρτα (π.χ. λόγω απώλειας) να απευθύνεται στον φορέα του τόπου διαμονής του, ο οποίος ζητά από τον αρμόδιο

φορέα βεβαίωση (βλέπε το ΠΠΑ), με την οποία πιστοποιείται, ότι ο ενδιαφερόμενος δικαιούται παροχές σε είδος,

- το νέο άρθρο 26, παράγρ. 1, να προβλέπει την ίδια εφαρμογή και για τους ανέργους, και
- το νέο άρθρο 31, παράγρ. 1, να ορίζει τα ίδια για τους συνταξιούχους.

Η ως άνω Κοινή Θέση καταλήγει με την επισήμανση, ότι η άμεση πρόσβαση στους παρόχους περίθαλψης πρέπει να κατοχυρωθεί το αργότερο έως την 1η Ιουλίου 2004.

[Σημειωτέον, ότι τούτο προέκυψε από την πίεση της Γερμανίας, οι φορείς της οποίας αμείβουν τους συμβεβλημένους με αυτούς παρόχους ανά τρίμηνο].

4. Η ομοιόμορφη εφαρμογή του άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο ι)

Κατ' αρχάς, σε συνέχεια της ως άνω Κοινής Θέσης και για την ομοιόμορφη εφαρμογή του άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο ι) και των λοιπών προαναφερθέντων ομοίων του (ως προς τις παροχές ασθένειας σε είδος και τον τρόπο χορήγησής τους), η Διοικητική Επιτροπή εξέδωσε την υπ' αριθ. 194 Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2003.

Τα σημαντικότερα σημεία της Απόφασης αυτής είναι:

α) Οι διατάξεις των άρθρων 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο ι), 25, παράγρ. 1, στοιχ. α), και 31, παράγρ. 1, στοιχ. α), καλύπτουν τις παροχές σε είδος, οι οποίες καθίστανται ιατρικά αναγκαίες και χορηγούνται σε ασφαλισμένο, ο οποίος διαμένει σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να μην εξαναγκασθεί να επιστρέψει πρόωρα στο αρμόδιο κράτος, για να λάβει την περίθαλψη, την οποία απαιτεί η κατάσταση της υγείας του.

β) Έτσι, ο στόχος τέτοιων παροχών είναι να επιτρέψουν στον ασφαλισμένο να συνεχίσει τη διαμονή του υπό ιατρικά ασφαλείς συνθήκες, λαμβανομένης υπόψη της προβλεπόμενης διάρκειας της διαμονής.

γ) Εντούτοις, από τις εν λόγω διατάξεις δεν καλύπτονται οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο ασφαλισμένος μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό να λάβει εκεί ιατρική θεραπεία.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε, ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται σε παροχές, οι οποίες *καθίστανται* αναγκαίες κατά την διάρκεια διαμονής σε άλλο κράτος μέλος και όχι *είναι* αναγκαίες. Το ρήμα “καθίστανται” δεν αναγράφηκε τυχαία. Επελέγη, για να διαφοροποιήσει τις παροχές, οι οποίες είναι όντως αναγκαίες από την πρώτη στιγμή της διαμονής, δηλαδή ήταν αναγκαίες και πριν την μετακίνηση στο άλλο κράτος μέλος. Τούτο δε σημαίνει, ότι σκοπός της διαμονής είναι η λήψη συγκεκριμένων παροχών περίθαλψης (το κοινά λεγόμενο “ιατρικό ταξίδι”). Ωστόσο, σε μία τέτοια περίπτωση απαιτείται, ο ενδιαφερόμενος να λάβει πριν από την αναχώρησή του προέγκριση από τον φορέα, στον οποίο ασφαλίζεται (άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. γ), και παράγρ. 2, δεύτερο εδάφιο, του Κανονισμού 1408/71, το οποίο εξακολουθεί να ισχύει, ως έχει).

δ) Προκειμένου να προσδιοριστεί, εάν μία παροχή σε είδος πληροί τις προϋποθέσεις των άρθρων 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο ι), 25, παράγρ. 1, στοιχ. α), και 31, παράγρ. 1, στοιχ. α), λαμβάνονται υπόψη ιατρικά και μόνον στοιχεία στο πλαίσιο της διαμονής του ενδιαφερόμενου, λαμβάνοντας υπόψη την ιατρική κατάσταση και το ιστορικό του.

Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί, ότι ο όρος “αναγκαίες παροχές” είναι μεν ευρύτερος του ισχύοντος μέχρι τώρα όρου “άμεσα αναγκαίες παροχές”, εφόσον περιλαμβάνει ακόμη και τις παροχές, οι οποίες απαιτούνται κατά τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. επί χρονίων ή προϋπαρχουσών παθήσεων, εγκυμοσύνης ή κοινά αλλά απαραίτητα τεστ). Ωστόσο, οι πάροχοι περίθαλψης καλούνται να διενεργούν αυστηρό έλεγχο ως προς την πάθηση του ενδιαφερόμενου και την έκταση των παροχών, οι οποίες απαιτούνται για την αντιμετώπισή της, έκταση, η οποία θα συσχετίζεται πάντοτε με την διάρκεια της διαμονής. Με άλλα λόγια, θα “ανακρίνουν” κατά κάποιον τρόπο τους ασθενείς, διότι πρέπει:

- αφενός μεν να διακρίνουν, εάν η ζητούμενη περίθαλψη οφείλεται σε πάθηση, η οποία κατέστη αναγκαία κατά την διάρκεια της διαμονής, και επομένως δεν πρόκειται για ιατρικό ταξίδι του ενδιαφερόμενου, δηλαδή σκοπό της διαμονής δεν συνιστά η λήψη της συγκεκριμένης περίθαλψης,
- αφετέρου δε να χορηγήσουν εκείνες και μόνον τις παροχές, οι οποίες θα επιτρέψουν στον ασθενή την απρόσκοπτη συνέχιση της διαμονής τους και δεν θα τον αναγκάσουν να επιστρέψει στην χώρα προέλευσης, για να τις λάβει.

Προς κατανόηση της προβλεπόμενης στα προαναφερθέντα άρθρα συσχέτισης των ιατρικά αναγκαίων παροχών με την φύση – είδος τους και την διάρκεια διαμονής, παραθέτουμε το ακόλουθο παράδειγμα: Ένας φοιτητής λαμβάνει Κάρτα και μετακινείται σε άλλο κράτος μέλος για σπουδές στα πλαίσια του κοινοτικού Προγράμματος Erasmus. Τον πρώτο ήδη μήνα της διαμονής του παθαίνει κάταγμα μηρού. Στην περίπτωση αυτή ιατρικά αναγκαίες παροχές (ιατρικά αναγκαία έκταση παροχών σε σχέση με την εναπομείνασα 5μηνη διάρκεια διαμονής) συνιστούν τόσο η 20ήμερη νοσοκομειακή περίθαλψή του όσο και οι επί τρίμηνο από το νοσοκομειακό γιατρό παραγγελλόμενες φυσιοθεραπείες. Αντίθετα, εάν το κάταγμα γίνεται τον 5ο μήνα της φοίτησης, ιατρικά αναγκαίες παροχές θεωρούνται μόνο η νοσοκομειακή περίθαλψη και όχι οι επιβαλλόμενες φυσιοθεραπείες, οι οποίες θα πρέπει να πραγματοποιηθούν μετά την επιστροφή του φοιτητή στην χώρα προέλευσης – ασφάλισής του.

Πέραν τούτων, προς αναλυτικότερη ερμηνεία των επερχομένων τροποποιήσεων στον Κανονισμό 1408/71, η Γραμματεία της Διοικητικής Επιτροπής συνέταξε 3 Έγγραφα, τα οποία θα πρέπει να αποτελέσουν τις κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη για την ορθή λειτουργία της Κάρτας σ’ αυτά.

Τα σημαντικότερα σημεία στα Έγγραφα αυτά είναι τα ακόλουθα:

Έγγραφο 1: Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ενιαία εφαρμογή του άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i) από τους φορείς κοινωνικής ασφάλειας των κρατών μελών

α) Η Γραμματεία της Διοικητικής Επιτροπής,

- λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη της τους φόβους, τους οποίους εξέφρασαν ορισμένες αντιπροσωπείες για τον κίνδυνο καταχρήσεων μετά την εισαγωγή της Κάρτας, ιδίως με την άμεση πλέον πρόσβαση των κατόχων της στους παρόχους υπηρεσιών υγείας,
- και οριοθετώντας το θεσμικό πλαίσιο, εντός του οποίου θα πρέπει να κινούνται κατά την εφαρμογή του Κανονισμού όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες,

επισημαίνει την επιβαλλόμενη ενιαία ερμηνεία και πρακτική τους εφαρμογή, σύμφωνα με την μέχρι σήμερα εξαιρετικά εκτενή νομολογία του Δικαστηρίου,

επικεντρώνει την προσοχή όλων στα τρία νέα κριτήρια, τα οποία καθορίζουν ενιαία το δικαίωμα σε παροχές ασθένειας σε είδος κάθε κατηγορίας διακινούμενου ασφαλισμένου κατά την προσωρινή του διαμονή εκτός αρμόδιου κράτους, και υποδεικνύει τον τρόπο, με τον οποίο οι εμπλεκόμενοι φορείς (ο αρμόδιος και ο φορέας του τόπου διαμονής) πρέπει να συνεργάζονται καλόπιιστα μεταξύ τους αλλά και με τους παρόχους υπηρεσιών υγείας, οι οποίοι αποτελούν το σημείο εκκίνησης όλης της διαδικασίας.

β) Είναι ενδεικτικό το γεγονός, ότι η Γραμματεία προσεγγίζει το όλο θέμα, μιλώντας για το δικαίωμα σε απόδοση των δαπανών (μεταξύ των φορέων) λόγω παροχών ασθένειας σε είδος, οι οποίες χορηγούνται κατά την διάρκεια (προσωρινής) διαμονής.

Με τον τρόπο δε, με τον οποίο επιχειρεί αυτή να διαγράψει έναν κώδικα καλών πρακτικών, είναι εμφανής η αμφίσημη προσέγγιση της Επιτροπής προς όλους τους φορείς (και αναμφισβήτητα τις αρμόδιες αρχές), με την διπλή, εναλλάξ, ιδιότητα άλλοτε του αρμόδιου και άλλοτε του φορέα του τόπου διαμονής.

Οι ρόλοι αυτοί, άλλωστε, είναι απόλυτα συνδεδεμένοι, όπως προκύπτει ξεκάθαρα από την απόφαση του ΔΕΚ στην Υπόθεση *ΙΚΑ κατά Ιωαννίδη*.

[Σημειωτέον, ότι την αλληλεξάρτηση, μάλιστα, αυτή για την ορθή και απρόσκοπτη εφαρμογή του Κανονισμού είχε σε ανύποπτο χρόνο επισημάνει και η ελληνική αντιπροσωπεία με Υπόμνημα, το οποίο είχε υποβάλει προς την ΔΕ.]

γ) Επισημαίνεται, ότι η αντικατάσταση των σχετικών εντύπων από την Κάρτα δεν μεταβάλλει τον μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των φορέων των κρατών μελών. Στον φορέα, δηλαδή, του τόπου διαμονής αποδίδονται οι δαπάνες για τις παροχές, οι οποίες χορηγούνται σε ασφαλισμένο άλλου κράτους μέλους, ο οποίος φέρει μία Κάρτα σε ισχύ (ή, ενδεχομένως το E 111, κατά την μεταβατική περίοδο).

δ) Καταργείται η διάκριση μεταξύ **άμεσα** αναγκαίων και **αναγκαίων** παροχών. Η ανάληψη του βάρους των παροχών είναι η ίδια, είτε πρόκειται για απλό τουρίστα είτε για συνταξιούχο, εργαζόμενο, φοιτητή ή άνεργο (σε τρίμηνη αναζήτηση εργασίας) κατά την διαμονή τους εκτός αρμόδιου κράτους.

ε) Τρία είναι τα κριτήρια – προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να πληρούνται κατά την χορήγηση παροχών ασθένειας σε είδος, προκειμένου οι τελευταίες να τύχουν απόδοσης εκ μέρους του αρμόδιου φορέα:

- η ιατρική ανάγκη,
- το είδος – φύση των παροχών και
- η προβλεπόμενη διάρκεια της διαμονής.

Για να κριθεί, κατά πόσον είναι ιατρικά αναγκαία (υπό το α) η χορήγηση μιάς παροχής, πρέπει να συνεκτιμηθούν τα κριτήρια υπό τα (β) και (γ).

Για την εκτίμηση του ιατρικού κριτηρίου, καθοριστικός – ουσιώδης είναι, αναμφισβήτητα, ο ρόλος του γιατρού. Ως εκ τούτου, συμπεραίνεται, ότι “μία επίσκεψη σε γιατρό –γενικής ιατρικής ή παθολόγο– κατά την διάρκεια της διαμονής σε κάποιο κράτος, δεν πρέπει κατ’ αρχήν να δημιουργεί οποιαδήποτε δυσκολία ή πρόβλημα για την απόδοση των δαπανών (εννοείται, εκ των υστέρων, βάσει του εντύπου E 125 από τον αρμόδιο φορέα). Πράγματι,

μία πρώτη επίσκεψη είναι σε κάθε περίπτωση αναγκαία για την διάγνωση του προβλήματος”.

στ) Το άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), εντάσσεται στους στόχους και το πνεύμα των άρθρων 39 (ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων), 49 (ελεύθερη παροχή υπηρεσιών) της Συνθήκης ΕΚ και, συνεπώς, πρέπει να εφαρμόζεται και να ερμηνεύεται υπό το φως των ανωτέρω θεμελιωδών ελευθεριών, προκειμένου να διευκολύνεται και όχι να περιορίζεται η ανάληψη του κόστους περίθαλψης, η οποία παρασχέθηκε οπουδήποτε εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα, για την ευρεία και ορθή, υπό το πνεύμα της Συνθήκης ερμηνεία των κριτηρίων του ανωτέρω άρθρου, σε περιπτώσεις προϋπάρχουσας ή χρόνιας ασθένειας, η Γραμματεία επαναλαμβάνει την σκέψη 41 της απόφασης του ΔΕΚ στην Υπόθεση *IKA κατά Ιωαννίδη*. Μετά την εξίσωση των δικαιωμάτων, το ανωτέρω σκεπτικό ισχύει για κάθε κατηγορία διακινούμενου προσώπου.

ζ) Σχετικά με την άμεση πρόσβαση στους παρόχους, επισημαίνεται η υποχρέωση των φορέων κοινωνικής ασφάλειας να ενημερώσουν σωστά τους γιατρούς του συστήματός τους για τον τρόπο, με τον οποίο πρέπει να υποδέχονται και να θεραπεύουν τους κατόχους της Κάρτας, ή μεταβατικά του E 111, κυρίως προκειμένου να εκτιμούν σωστά το ιατρικό αναγκαίο μιάς παροχής σε σχέση με την προσδοκώμενη διάρκεια της διαμονής.

Ενδεχόμενες αμφισβητήσεις εκ μέρους του αρμόδιου φορέα μπορούν να θεωρηθούν ως αποδεκτές – βάσιμες, μόνον εφόσον αποδεικνύεται, ότι η χορήγηση των παροχών δεν ανταποκρίνεται στην συνδυασμένη εφαρμογή των προαναφερθέντων τριών κριτηρίων (πρόκειται, δηλαδή, για ιατρικό ταξίδι, το οποίο υπόκειται σε (προ-)έγκριση).

Ωστόσο, επισημαίνεται, ότι μία αμφισβήτηση πρέπει να είναι πολύ σοβαρά αιτιολογημένη και βεβαίως προϋποθέτει καλόπιστη συνεργασία μεταξύ του αρμόδιου και του φορέα του τόπου διαμονής. Για το είδος και την έκταση της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, η Γραμματεία παραπέμπει εκ νέου στην Υπόθεση *IKA κατά Ιωαννίδη*, σκέψη 51.

Επίσης, προς τον σκοπό αυτό η Γραμματεία υπενθυμίζει σχετική νομολογία του ΔΕΚ, σύμφωνα με την οποία ο αρμόδιος φορέας δεσμεύεται από γνωματεύσεις και ιατρικές εκθέσεις των γιατρών του φορέα του τόπου διαμονής (περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν σε παροχές συνεπεία εργατικού ατυχήματος ή λόγω αναπηρίας, δυνάμει άλλων διατάξεων του Κανονισμού εφαρμογής). Πράγματι, η δέσμευση αυτή είναι απαραίτητη και για έναν πρόσθετο λόγο, την αποφυγή του πολλαπλασιασμού των ιατρικών πράξεων, οσάκις οι τελευταίες πραγματοποιήθηκαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους.

η) Άλλωστε, και για τους σκοπούς της αρχής περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, πάγια και διαρκώς διευρυνόμενη νομολογία ορίζει, ότι οι πάροχοι υπηρεσιών υγείας, οι οποίοι βρίσκονται σε κράτη μέλη εκτός του αρμόδιου, πρέπει να χαίρουν ισότιμης μεταχείρισης και αναγνώρισης, με εκείνους, οι οποίες βρίσκονται στην εθνική επικράτεια.

Στο συγκεκριμένο σημείο, η Γραμματεία υπενθυμίζει την νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με το δικαίωμα κάθε ασφαλισμένου προσώπου, απευθείας βάσει της Συνθήκης (άρθρο 49 ΕΚ), να μεταβαίνει για πρωτοβάθμια θεραπεία σε οποιοδήποτε κράτος μέλος (ιατρικό ταξίδι χωρίς έγκριση), οπότε ο αρμόδιος φορέας αποδίδει στον ασφαλισμένο βάσει του προβλεπόμενου από την νομοθεσία του τιμολογίου.

Ως ασφαλέστερος συγκεκριμένος τρόπος αξιολόγησης της εφαρμογής του ανωτέρω άρθρου υποδεικνύεται η διαπίστωση, του κατά πόσον η χορηγηθείσα περίθαλψη επέτρεψε τελικά στον ενδιαφερόμενο να μην διακόψει την διαμονή του και να επιστρέψει στο κράτος προέλευσης (αρμόδιο), μόνο και μόνο για να τύχει της κατάλληλης θεραπείας. Κατά πόσον, δηλαδή, οι συγκεκριμένες παροχές ανταποκρίνονταν όντως στην κατάσταση της υγείας του, επιτρέποντάς του να συνεχίσει την προγραμματισθείσα διαμονή του στο άλλο αυτό κράτος και να είναι ιατρικά ασφαλής, μέχρι να τον αναλάβει ο δικός του γιατρός με την επιστροφή του στο αρμόδιο κράτος.

Όπως κατ' επανάληψη τονίζεται, ο διακινούμενος εντός της Κοινότητας ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να τύχει της θεραπείας, την οποία απαιτεί η κατάσταση της υγείας του κατά την συγκεκριμένη περίοδο (διαμονής εκτός αρμόδιου κράτους), όπως ακριβώς το ίδιο δικαίωμα έχει και ο ασφαλισμένος, ο οποίος μετακινείται εντός της εθνικής επικράτειας. Και στην μία και στην άλλη περίπτωση, ο γιατρός, ο οποίος έρχεται σε επαφή με τα συγκεκριμένα πρόσωπα για πρώτη φορά, οφείλει να προσδιορίσει την αναγκαία θεραπεία, γνωρίζοντας εκ των προτέρων, ότι οι ασφαλισμένοι αυτοί βρίσκονται απλώς προσωρινά στην περιοχή δικαιοδοσίας του.

θ) Τέλος, ως προς τις σχέσεις αρμόδιου φορέα και ασφαλισμένου, γίνεται επίκληση της σκέψης 61 της απόφασης στην Υπόθεση *IKA κατά Ιωαννίδη*, όπου τονίζεται, ότι οι φορείς των κρατών μελών δεν πρέπει να τιμωρούν τους ασφαλισμένους αλλά να προβαίνουν χωρίς καθυστέρηση στην απόδοση των ποσών για παροχές, τις οποίες θα χρέωνε ο φορέας του τόπου διαμονής στον αρμόδιο.

Εγγραφο 2: Πρακτικές πληροφορίες για τον τρόπο υποδοχής της Κάρτας από τους παρόχους υπηρεσιών υγείας

α) Ως προς την υποδοχή, της οποίας θα πρέπει να τυγχάνουν οι κάτοχοι Κάρτας, ο πάροχος υπηρεσιών υγείας (γιατρός) ακολουθεί την ίδια προσέγγιση με αυτήν, την οποία εφαρμόζει, οσάκις δέχεται ασθενή, τον οποίο δεν γνωρίζει ή ο οποίος δεν διαμένει στην συνήθη περιοχή των ασθενών, τους οποίους καλύπτει από πλευράς υπηρεσιών ο συγκεκριμένος πάροχος (δεν ανήκει στο πελατολόγιό του), ή οσάκις ο ασθενής αυτός υπάγεται στην ασφάλιση φορέα άλλου από εκείνον, με τον οποίο ο πάροχος είναι συμβεβλημένος ή συνεργάζεται.

Το γεγονός, ότι ο ασθενής θα παρουσιάζει πλέον στον πάροχο υπηρεσιών υγείας την Κάρτα αντί του κατά περίπτωση προβλεπόμενου βιβλιάρου (ή ταυτότητας) υγείας (ασφάλισης ασθένειας) στο εν λόγω κράτος μέλος, δεν συνεπάγεται καμμία αλλαγή, όσον αφορά στην διαδικασία υποδοχής του ασθενή από τον γιατρό αυτόν. Εκείνο, το οποίο προέχει, όταν ένα πρόσωπο επισκέπτεται τον πάροχο υπηρεσιών υγείας, είναι να διαγνωσθεί και στην συνέχεια να αντιμετωπισθεί από τον γιατρό το πρόβλημα υγείας, για το οποίο παραπονείται ο ενδιαφερόμενος.

β) Ως προς την αναμενόμενη συμπεριφορά εκ μέρους του γιατρού για την ορθή εφαρμογή του άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), η συγκεκριμένη διάταξη προβλέπει, ότι όλοι οι κάτοχοι της Κάρτας (ή ενδεχομένως του εντύπου E 111 για ασφαλισμένους ορισμένων κρατών μελών) θα δικαιούνται την ανάληψη του βάρους “παροχών ασθένειας σε είδος, οι οποίες καθίστανται ιατρικά αναγκαίες κατά την διάρκεια (προσωρινής)

διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, λαμβάνοντας υπόψη το είδος – την φύση των παροχών και την αναμενόμενη διάρκεια της διαμονής”.

Σε αντίστοιχη ιατρική κατάσταση, η περίθαλψη, η οποία πρέπει να χορηγηθεί σε ασθενή, κάτοχο Κάρτας, είναι η ίδια με αυτήν, την οποία θα παρείχε ο εν λόγω γιατρός σε ασφαλισμένο του δικού του κράτους υπό τις ίδιες συνθήκες, δηλαδή, η περίθαλψη, η οποία χορηγείται σε πρόσωπο, το οποίο βρίσκεται προσωρινά μακριά από τον τόπο κατοικίας του και το οποίο δεν παρακολουθεί συνήθως ο γιατρός αυτός.

Η χορηγούμενη περίθαλψη έχει ως σκοπό να επιτρέψει στο συγκεκριμένο πρόσωπο να συνεχίσει, εφόσον το επιθυμεί, την προσωρινή του διαμονή, υπό ασφαλείς ιατρικές συνθήκες. Δηλαδή, ο εν λόγω ασθενής δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αναγκασθεί να επιστρέψει (στον τόπο προέλευσης), για να θεραπευθεί.

γ) Ως προς το ζήτημα των εξετάσεων (ή θεραπείας), οι οποίες κατά κανόνα δεν παρέχονται στους κατόχους Κάρτας, η απάντηση θα μπορούσε να είναι και ναι και όχι.

Κατ’ αρχάς όχι:

Ο γιατρός, ο οποίος δέχεται κάτοχο Κάρτας (ή κάτοχο εντύπου E111 από ορισμένα κράτη μέλη) θα πρέπει, προκειμένου να προσδιορίσει την κατάλληλη θεραπεία, να εφαρμόσει στο ασθενή αυτόν τα ίδια ιατρικά κριτήρια, τα οποία θα εφαρμόζε για έναν ασφαλισμένο του δικού του κράτους μέλους, τον οποίο βλέπει για πρώτη φορά και ο οποίος διαμένει προσωρινά στην περιοχή, όπου ο γιατρός ασκεί την δραστηριότητά του.

Κατ’ αρχάς ναι:

Μερικά είδη θεραπείας είναι πάντοτε δυνατόν να παρασχεθούν αργότερα, όταν ο ασφαλισμένος επιστρέψει στον τόπο προέλευσής του. Για παράδειγμα, αυτό συμβαίνει με τις περισσότερες οδοντοθεραπείες ή με ορισμένες συμπληρωματικές εξετάσεις, οι οποίες απαιτούν χρήση ειδικού εξοπλισμού και ειδικευμένων γιατρών, οι οποίοι είναι σε θέση να αναγνώσουν τα αποτελέσματα τέτοιων διαγνωστικών τεχνικών.

Επιπλέον, είναι δυνατόν, μία θεραπεία να παρέχεται κατά την διάρκεια μίας χρονικής περιόδου και να απαιτεί παρακολούθηση, η οποία δεν είναι δυνατόν να συμπίπτει με την προσωρινή διάρκεια της διαμονής του ενδιαφερόμενου. Στην περίπτωση αυτή, εφόσον έχει παρασχεθεί μία “συντηρητική αγωγή” ή η κατ’ αρχάς αναγκαία φροντίδα υγείας, ο εν λόγω γιατρός θα πρέπει να συντάξει έκθεση για τον προσωπικό γιατρό του ενδιαφερόμενου, έτσι ώστε ο τελευταίος να είναι σε θέση να τον “αναλάβει” στην συνέχεια. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι διαφορετική από εκείνη, την οποία πολύ συχνά ακολουθεί στην πράξη ένας γενικός ή ειδικευμένος γιατρός έναντι συναδέλφου του, ο οποίος είναι ο υπεύθυνος για την παρακολούθηση του ασθενή.

Κατά συνέπεια, είναι δυνατόν, ένας πάροχος υπηρεσιών υγείας να αρνηθεί την χορήγηση ορισμένων ειδών θεραπείας ή την παραπομπή για ορισμένες παρακλινικές εξετάσεις, σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), την χορήγηση, δηλαδή, παροχών, των οποίων ο ασφαλιστικός φορέας αναλαμβάνει το κόστος, είτε διότι ο εν λόγω γιατρός δεν θεωρεί την θεραπεία ιατρικά αναγκαία είτε διότι η θεραπεία αυτή είναι πράγματι απαραίτητη, αλλά απαιτεί παρακολούθηση, η οποία δεν είναι δυνατόν να συμπέσει με την προσωρινή διάρκεια της διαμονής του ενδιαφερόμενου.

δ) Ως προς το τιμολόγιο, το οποίο πρέπει να εφαρμόσει ο γιατρός σε σχέση με κάτοχο Κάρτας, η χρέωση πρέπει να γίνεται είτε βάσει των τιμολογίων – ποσοστών, τα οποία εφαρμόζονται για την απόδοση της δαπάνης των ασθενών, οι οποίοι υπάγονται στο εκ του νόμου σύστημα κοινωνικής ασφάλειας στο κράτος μέλος του γιατρού, είτε με τους ίδιους όρους υπολογισμού του κόστους (από τον φορέα), οι οποίοι προβλέπονται στο πλαίσιο του συστήματος υγείας – ασφάλισης ασθένειας για τους ασφαλισμένους του εν λόγω κράτους μέλους.

Εάν ο γιατρός εξετάσει τον ασθενή ιδιωτικά ή εάν δεν ανήκει στο εκ του νόμου σύστημα ασφάλισης ασθένειας (είναι “εκτός σύμβασης”), πρέπει να ενημερώσει τον ασθενή εκ των προτέρων, ότι θα επιβαρυνθεί μία πρόσθετη δαπάνη, την οποία δεν θα αναλάβει στην συνέχεια ο φορέας ασφάλισης ασθένειας.

Ως εκ τούτου, ο ασθενής, ο οποίος είναι κάτοχος Κάρτας αντιμετωπίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όπως και ο ασθενής, ο οποίος ασφαλιζεται στο κράτος μέλος του γιατρού. Η συμπεριφορά του γιατρού ρυθμίζεται από τους κανόνες, νομικούς, διοικητικούς, επαγγελματικής – ηθικής δεοντολογίας, οι οποίοι ισχύουν στο κράτος μέλος, στο οποίο ασκεί την δραστηριότητά του.

Ως προς τον τρόπο, με τον οποίο μπορούν να αποφευχθούν ορισμένες δυσκολίες μεταξύ του γιατρού και του φορέα ασφάλισης ασθένειας σε σχέση με θεραπεία, η οποία παρέχεται σε κάτοχο Κάρτας, υπενθυμίζεται, ότι τέτοιες δυσκολίες υπάρχουν και σε εθνικό πλαίσιο και, επομένως, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να προκύψουν και σχετικά με ό,τι αφορά στον κάτοχο μίας Κάρτας, ειδικότερα στην περίπτωση ορισμένων ειδικών μορφών θεραπείας, οι οποίες είναι δαπανηρές ή υπόκεινται σε προηγούμενη έγκριση για την ανάληψη του κόστους στο κράτος μέλος του ενδιαφερόμενου. Το ιατρικό αρχείο του ασθενούς, το οποίο διατηρείται από τον γιατρό (υπό τους ίδιους όρους με τα αρχεία των συνηθισμένων ασθενών του), είναι ο ουσιαστικός παράγοντας, ο οποίος θα αποτελέσει την βάση, για να κριθεί, εάν η περίθαλψη ήταν απαραίτητη σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i).

Για τον σκοπό αυτόν, όπου μπορεί να υπάρξει διαφορετική – εναλλακτική θεραπεία, ο γιατρός πρέπει να λάβει υπόψη την προβλεπόμενη διάρκεια της διαμονής του ασθενούς και μπορεί, όπου απαιτείται, να έρθει σε επαφή με τον ιατρικό σύμβουλο του ασφαλιστικού φορέα, στον οποίο υπάγεται ο ενδιαφερόμενος, ή με έναν γιατρό, στον οποίο θα παρέπεμπε τον ασθενή, ώστε να λάβει συμβουλές, για το πώς πρέπει να αντιμετωπίσει την συγκεκριμένη περίπτωση.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να κάνουμε μία γενική παρατήρηση επί των Εγγράφων 1 και 2.

Η όλη προσέγγιση και των δύο κειμένων είναι πράγματι αμφίσημη. Η εξομοίωση με μετακίνηση ενός ασφαλισμένου σε διαφορετικές περιοχές του ίδιου κράτους (αναπτύσσεται διεξοδικά στις ερωτήσεις – απαντήσεις προς χρήση των γιατρών) έχει έναν διττό στόχο:

- προς τον φορέα του τόπου διαμονής, να καταπολεμήσει – απαντήσει στους φόβους του, ώστε να μην δώσει περιοριστικές οδηγίες προς τους γιατρούς του συστήματός του για χορήγηση στην πράξη της εντελώς απαραίτητης έως ελλιπούς θεραπείας, υπό τον φόβο, ότι η αναγκαία και ισοδύναμη με του ημεδαπού περίθαλψη δεν θα ετύγχανε απόδοσης από τον αρμόδιο φορέα ή θα ήγειρε αμφισβητήσεις,

- προς τον αρμόδιο φορέα, να του επισημάνει την υποχρέωσή του να αναλάβει το κόστος περίθαλψης, ισοδύναμης με εκείνη του ημεδαπού (στο άλλο κράτος, με ιατρικά κριτήρια).
Επίσης, μέσω των Οδηγιών προς τους γιατρούς, ο ίδιος ο φορέας λαμβάνει ένα διπλό μήνυμα για τον ρόλο και τις υποχρεώσεις του, άλλοτε ως αρμόδιου και άλλοτε ως φορέα του τόπου διαμονής.

*Έγγραφο 3: Δικαιώματα και υποχρεώσεις των κατόχων Κάρτας
ή ισοδύναμων εγγράφων μετά την τροποποίηση
των άρθρων 22.1(α)(i), 25.1(α) και 31.1(α)*

α) Γιατί μία Ευρωπαϊκή Κάρτα Ασφάλισης Ασθενείας;

Η Κάρτα διευκολύνει τις μετακινήσεις των πολιτών στην Ευρώπη. Όλα τα άτομα, ανεξάρτητα της εθνικότητάς τους, τα οποία είναι ασφαλισμένα σ' ένα κράτος μέλος έναντι του κινδύνου της ασθένειας και μεταβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος για τουριστικούς, επαγγελματικούς ή σπουδαστικούς λόγους, μπορούν να χρησιμοποιήσουν την Κάρτα.

Σε μια πρώτη φάση, η Κάρτα αντικαθιστά το έντυπο E 111, το οποίο έπρεπε να λαμβάνεται πριν από κάθε διαμονή σε άλλο κράτος μέλος για την ανάληψη των ενδεχομένων δαπανών υγειονομικής περίθαλψης στο κράτος μέλος προσωρινής διαμονής. Η Κάρτα απαλλάσσει, λοιπόν, από την υποχρέωση αυτή. Εξ άλλου, η Κάρτα παρέχει, σε περίπτωση ανάγκης, άμεση πρόσβαση στους παρέχοντες υπηρεσίες υγείας στο κράτος μέλος διαμονής.

β) Από ποιά ημερομηνία μπορεί να αποκτηθεί η Κάρτα;

Κατ' αρχήν, οι φορείς των κρατών μελών θα εκδίδουν την Κάρτα μετά από αίτημα των ασφαλισμένων, ώστε να μπορούν αυτοί να την διαθέτουν από την 1η Ιουνίου 2004 (η Γερμανία, το Βέλγιο, η Δανία, η Ισπανία, η Γαλλία, η Φινλανδία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Σουηδία). Εν τούτοις, επειδή ορισμένα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να αναλάβουν άμεσα τη λήψη των μέτρων, τα οποία απαιτούνται για την παραγωγή και χορήγηση της Κάρτας, επωφελούνται μιάς μεταβατικής περιόδου, η οποία δεν μπορεί να παραταθεί πέραν της 31.12.2005. Ορισμένα από αυτά θα προσπαθήσουν προοδευτικά να θέσουν σε ισχύ την Κάρτα πριν από το τέλος της μεταβατικής περιόδου, παραδείγματος χάρι σε περιφερειακό επίπεδο.

Κάθε κράτος μέλος ορίζει μόνο του, ποιός φορέας θα είναι επιφορτισμένος με την έκδοση της Κάρτας για τα άτομα, τα οποία καλύπτονται από το σύστημά του. Οι αρμόδιοι φορείς μπορούν να επιλέξουν είτε μιά γενική διανομή της Κάρτας σε όλους τους ασφαλισμένους τους είτε διανομή μετά από αίτημά τους.

Τα κράτη, τα οποία θα επωφεληθούν μεταβατικής περιόδου, θα συνεχίσουν να εκδίδουν στα άτομα, τα οποία είναι εγγεγραμμένα στο σύστημά τους ασφάλισης ασθενείας, τα έντυπα σε χαρτί ισοδύναμα με το έντυπο E 111.

γ) Τι είναι η Κάρτα;

Η Κάρτα είναι ένα έγγραφο, το οποίο βεβαιώνει την ιδιότητα του ασφαλισμένου για τον φέροντα και την διάρκεια των δικαιωμάτων του, τα οποία του παρέχονται.

Δεν πρόκειται για κάρτα υγείας: δεν περιέχει τα ιατρικά στοιχεία του κατόχου της παρά μόνον τα ασφαλιστικά.

Η Κάρτα αυτή είναι ατομική, δηλαδή κάθε μέλος της οικογένειας ενός ασφαλισμένου έχει τη δική του Κάρτα.

δ) Σε ποιόν απευθύνεται η Κάρτα;

Η Κάρτα απευθύνεται στους αρμόδιους παροχής υπηρεσιών υγείας (παρόχους), οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε κράτος μέλος διαφορετικό εκείνο, στο οποίο κατοικεί ο κάτοχος της Κάρτας.

ε) Ποιά δικαιώματα παρέχονται με την Κάρτα;

Οι κάτοχοι Κάρτας ή ενός ισοδυνάμου εγγράφου έχουν δικαίωμα στις παροχές ασθένειας σε είδος, οι οποίες κρίνονται ως ιατρικά αναγκαίες κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής, λαμβανομένων υπόψη της διάρκειας της διαμονής αυτής και της φύσης των παρεχομένων υπηρεσιών.

Στην πράξη: ο ενδιαφερόμενος δικαιούται όλες τις παροχές ασθένειας σε είδος, τις οποίες απαιτεί η κατάσταση της υγείας του, ώστε να του επιτρέψει να συνεχίσει την διαμονή του υπό ιατρικά ασφαλείς συνθήκες. Δεν πρέπει, λοιπόν, αυτός να υποχρεωθεί να διακόψει την διαμονή του πριν από την προβλεπόμενη ημερομηνία και να επιστρέψει στην χώρα κατοικίας του, για να τύχει υγειονομικής περίθαλψης.

Εναπόκειται στον πάροχο υπηρεσιών υγείας να κρίνει την ιατρική κατάσταση του πάσχοντα και να του παράσχει την κατάλληλη θεραπεία, η οποία θα επιτρέψει στον ενδιαφερόμενο να συνεχίσει την διαμονή του και, όταν επιστρέψει να τεθεί, εάν χρειασθεί, υπό την φροντίδα του συνήθως ιατρού του.

Κάτοχοι της Κάρτας, οι οποίοι πάσχουν από χρόνια ή προϋπάρχουσα πάθηση, έχουν πρόσβαση σε παροχές περίθαλψης κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής, αφού ληφθεί υπόψη η ιατρική τους κατάσταση.

στ) Ποιά δικαιώματα δεν παρέχονται με την Κάρτα;

Ο κάτοχος Κάρτας δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να απαιτήσει την ανάληψη από το σύστημα ασφάλισης ασθενείας, στο οποίο ανήκει, της επιβάρυνσης της περίθαλψης, η οποία υπερβαίνει εκείνη, η οποία είναι ιατρικά αναγκαία κατά την διάρκεια μιάς προσωρινής διαμονής.

Έτσι, η Κάρτα δεν καλύπτει τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες το άτομο μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό να υποβληθεί σε ιατρική θεραπεία. Πράγματι, εάν ο ασφαλισμένος μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος με μοναδικό σκοπό να λάβει εκεί ιατρικές φροντίδες, το κόστος των φροντίδων αυτών αναλαμβάνεται, στο πλαίσιο του Κανονισμού 1408/71, από τον αρμόδιο φορέα ασφάλισης ασθενείας, μόνον εάν ο τελευταίος έχει δώσει την έγκρισή του (έντυπο E 112).

ζ) Δύναται ο κάτοχος Κάρτας να απευθύνεται στους γιατρούς ή τα νοσοκομεία της επιλογής του;

Ο κάτοχος Κάρτας δικαιούται κατά την προσωρινή διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος την ανάληψη της επιβάρυνσης της περίθαλψης, η οποία του παρέχεται κάτω από τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες, οι οποίες προβλέπονται από την νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους για τους δικούς του ασφαλισμένους.

Εάν επισκεφθεί ιδιωτικό νοσοκομείο ή ιδιώτη γιατρό εκτός του συστήματος ασφάλισης ασθένειας στο κράτος μέλος διαμονής, δεν δικαιούται την ανάληψη της επιβάρυνσης. Σε τέτοια περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να ενημερωθεί, ότι θα υποβληθεί σε πρόσθετη δαπάνη ή ότι το κόστος δεν θα αναληφθεί από το σύστημα ασφάλισης ασθένειας.

η) Τι πρέπει να πράξει κανείς σε περίπτωση απώλειας της Κάρτας;

Εάν ο αρμόδιος φορέας δεν μπορεί να εκδώσει την Κάρτα πριν από την αναχώρηση του ενδιαφερόμενου ή σε περίπτωση απώλειάς της, ο φορέας αυτός εκδίδει ένα προσωρινό πιστοποιητικό αντικατάστασης προς τους παρόχους υπηρεσιών υγείας, οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στο κράτος μέλος διαμονής.

Η διαδικασία αυτή είναι κατ' εξαίρεση και αντιστοιχεί σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Η λύση αυτή δεν μπορεί να χρησιμοποιείται κατά τρόπο τακτικό και οι ασφαλισμένοι οφείλουν, κατ' αρχήν, να είναι σε θέση να παρουσιάσουν την Κάρτα στους παρόχους των λοιπών κρατών μελών.

Το ΠΠΑ έχει την ίδια χρήση με την Κάρτα αλλά, κατ' αρχήν, ισχύει μόνον για την διάρκεια της διαμονής.

5. Οι άμεσες μελλοντικές ενέργειες της Επιτροπής για την ολοκλήρωση του νομικού πλαισίου ενόψει της λειτουργίας της Κάρτας

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα Απόφαση αριθ. 191 της Διοικητικής Επιτροπής, η Κάρτα θα αντικαταστήσει από την 01.06.2004 τα έντυπα E 111 και E 111B. Ωστόσο, όπως επίσης προαναφέρθηκε, τα κράτη μέλη, τα οποία δεν διαθέτουν εθνική κάρτα ασφάλισης ασθένειας κατά την στιγμή της έκδοσης της εν λόγω Απόφασης, μπορούν να επωφεληθούν από μία μεταβατική περίοδο μέχρι την 31.12.2005.

Για να εξασφαλισθεί αφενός μεν η λειτουργία της Κάρτας και του ΠΠΑ, αφετέρου δε η αναγνώριση - αποδοχή των εντύπων E 111, τα οποία θα εκδίδονται από τους αρμόδιους φορείς των κρατών μελών, τα οποία θα κάνουν χρήση της μεταβατικής περιόδου, μετά από πρόταση της Γραμματείας (δηλαδή της ίδιας της Ε. Επιτροπής) της Διοικητικής Επιτροπής, η τελευταία ενέκρινε (και βρίσκεται στο στάδιο της γλωσσικής επεξεργασίας σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας προς δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης) Απόφαση, η οποία διευκρινίζει τις συνέπειες της μεταβατικής περιόδου.

1η Απόφαση – τα κυριότερα σημεία:

➤ Οι αρμόδιοι φορείς των κρατών μελών της μεταβατικής περιόδου συνεχίζουν να εκδίδουν έντυπα E 111 σύμφωνα με το υπόδειγμα, το οποίο πρόκειται να καταρτισθεί με παράλληλη προς την παρούσα εγκρινόμενη Απόφαση της Διοικητικής Επιτροπής.

[Σημειωτέον, ότι η τελευταία αυτή Απόφαση αντικαθιστά επίσης τα έντυπα E 128 (για διακινούμενους εργαζόμενους και φοιτητές, ασφαλισμένους με αυτή την ιδιότητα) και E

119 (για διακινούμενους προς αναζήτηση εργασίας ανέργους), με συνέπεια το νέο E 111 να συνιστά το μοναδικό πλέον έντυπο για την προσωρινή διαμονή σε άλλο κράτος μέλος.]

- Εάν οι αρμόδιοι αυτοί φορείς πρόκειται να εισαγάγουν την Κάρτα πριν από την λήξη της μεταβατικής περιόδου, πρέπει να γνωρίσουν την πρόθεσή τους αυτή 3 μήνες πριν από την έκδοση της Κάρτας τους.
- Το νέο έντυπο E 111 απαγορεύεται να εκδίδουν οι φορείς των κρατών μελών, τα οποία δεν κάνουν χρήση, με σχετική δήλωσή τους, της μεταβατικής περιόδου. Εφόσον, δεν μπορούν για συγκεκριμένο (εκ των προαναφερθέντων) λόγο να εκδίδουν την Κάρτα, πρέπει να εκδίδουν το ΠΠΑ.

Ως προς τα ανωτέρω πρέπει να επισημανθεί συμπερασματικά, ότι ακολουθείται η αρχή, κάθε κράτος μέλος να μην εκδίδει έγγραφα άνω των 2, δηλαδή:

- κράτος μέλος με μεταβατική περίοδο : E 111 (νέο),
- κράτος μέλος χωρίς μεταβατική περίοδο : Κάρτα ή αντ' αυτής ΠΠΑ
- και από 01.01.2006 όλα τα κράτη μέλη : Κάρτα ή ΠΠΑ.

2η Απόφαση

Πέραν της ανωτέρω, η Διοικητική Επιτροπή ενέκρινε (και βρίσκεται προς δημοσίευση) παράλληλα, όπως προαναφέρθηκε, μία ακόμη Απόφαση για την αντικατάσταση, από το νέο E 111, και, συνεπώς, την κατάργηση των υποδειγμάτων των εντύπων, τα οποία απαιτούνται για την εφαρμογή των διατάξεων των Κανονισμών (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72, οι οποίες αναφέρονται στην λήψη παροχών ασθένειας σε είδος κατά την διάρκεια προσωρινής διαμονής σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο:

- το E 110, για το διακινούμενο προσωπικό των μεταφορικών εταιρειών,
- τα γνωστά E 111 και E 111B,
- το E 113, για την γνωστοποίηση νοσηλείας από τον φορέα του τόπου διαμονής προς τον αρμόδιο φορέα,
- το E 114, για την γνωστοποίηση της αντίθεσης του αρμόδιου φορέα προς τον φορέα του τόπου διαμονής σχετικά με την χορήγηση από τον τελευταίο παροχών σε είδος, το κόστος των οποίων υπερβαίνει ένα κατ' αποκοπή ποσό, το οποίο καθορίζεται και αναθεωρείται περιοδικά από την Διοικητική Επιτροπή (μέχρι στιγμής 1.000 Ευρώ), καθώς επίσης
- των επίσης γνωστών E 119, E 128 και E 128B.

Σημειωτέον, ότι την κατάργηση των εντύπων E 113 και E 114 επέβαλε η διαγραφή με τον προαναφερθέντα τροποποιητικό Κανονισμό (ΕΚ), περί εξίσωσης δικαιωμάτων και απλοποίησης των διαδικασιών, του άρθρου 17, παράγραφοι 6 και 7 (αντίστοιχα των εντύπων), και των παραπομπών σ' αυτό άλλων διατάξεων του Κανονισμού 574/72, με το σκεπτικό, ότι δεν συνάδουν πλέον με το πνεύμα της λειτουργίας της Κάρτας, (όπως αυτό εκτέθηκε ανωτέρω).

3η Απόφαση: Ομοιόμορφη εφαρμογή του νέου άρθρου 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο i), του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ως προς τις παροχές σε είδος, τις σχετικές με την κύηση και τον τοκετό

Πρόκειται για μία ακόμη Απόφαση, την οποία ενέκρινε (και βρίσκεται προς δημοσίευση) ταυτόχρονα με τις δύο προηγούμενες η Διοικητική Επιτροπή και της οποίας τα κυριότερα σημεία είναι τα ακόλουθα:

- Καταργείται η Απόφαση αριθμ. 183, της 27.06.2001, της Διοικητικής Επιτροπής, η οποία προέβλεπε, ότι η υγειονομική περίθαλψη, η σχετική με την κύηση ή τον τοκετό, η οποία παρέχεται, σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο, πριν από την έναρξη της 38ης εβδομάδας της κύησης, πρέπει να θεωρείται ως άμεσα αναγκαία περίθαλψη.
- Το νέο άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. α), σημείο ι), προβλέπει πλέον την λήψη παροχών σε είδος, οι οποίες καθίστανται ιατρικά (απλά) αναγκαίες κατά την διάρκεια της διαμονής, λαμβανομένων υπόψη της φύσης των παροχών και της προβλεπόμενης διάρκειας της διαμονής.

Γ. ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΟΚ) 1408/71 ΣΕ ΕΛΒΕΤΙΑ ΚΑΙ ΥΠΗΚΟΟΥΣ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

1. Η επέκταση του Κανονισμού στην Ελβετία

Η Συμφωνία για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας (μαζί με την Τελική Πράξη), η οποία υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο την 21η Ιουνίου 1999, τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2002.

Η Συμφωνία αυτή καθώς και η Τελική Πράξη κυρώθηκαν από τη χώρα μας με τον νόμο 2903/2001 (ΦΕΚ 78/τ. Α'/12.04.2001) και έχει αυξημένη τυπική ισχύ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 28, παράγρ. 1, του Συντάγματος.

Η εν λόγω Συμφωνία (και Τελική Πράξη) έχει ως αντικείμενο την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων (μισθωτών, αυτοτελώς απασχολουμένων, παρόχων υπηρεσιών και οικονομικά μη ενεργών προσώπων) μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών βάσει των κοινοτικών κανόνων, και μάλιστα, αναφορικά με την πρόσβαση σε εργασία, το δικαίωμα διαμονής και την ίση μεταχείριση.

Όσον αφορά στην κοινωνική ασφάλεια, η Συμφωνία προβλέπει στο άρθρο 8, περί συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, ότι τα συμβαλλόμενα μέρη ρυθμίζουν τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας με στόχο να εξασφαλίσουν ιδίως:

- την ισότητα μεταχείρισης,
- τον προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας,
- τον συνυπολογισμό όλων των περιόδων, οι οποίες λαμβάνονται υπόψη από τις εθνικές νομοθεσίες, για την κτήση και την διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχών, καθώς και για τον υπολογισμό του ύψους αυτών,
- την καταβολή των παροχών στα πρόσωπα, τα οποία διαμένουν στην επικράτεια των συμβαλλομένων μερών, και
- την διοικητική αλληλοβοήθεια και συνεργασία μεταξύ των αρχών και των θεσμικών οργάνων.

Στο Παράρτημα II της Συμφωνίας περιλαμβάνονται οι κοινοτικές πράξεις, οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται, ιδίως οι Κανονισμοί του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1408/71 και 574/72, καθώς επίσης οι κοινοτικές πράξεις, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη, όπως Αποφάσεις του Συμβουλίου και της Ε. Επιτροπής, Συστάσεις, Ανακοινώσεις των κρατών μελών κ.λ.π.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί, ότι οι κοινοτικές πράξεις, οι οποίες προέκυψαν μετά την υπογραφή της Συμφωνίας, (Κανονισμός (ΕΚ) 1399/99, για την αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των ορφανικών συντάξεων, Κανονισμός (ΕΚ) 1386/01, για την τροποποίηση των Κανονισμών 1408/71 και 574/72, λόγω αλλαγών εθνικών νομοθεσιών, καθώς επίσης οι Κανονισμοί (ΕΚ) 89/01, για την τροποποίηση των Παραρτημάτων 1 έως 5 και 10 του Κανονισμού 574/72), και 410/02, για την τροποποίηση των Παραρτημάτων 1 έως 6 και 9 έως 10 του ίδιου Κανονισμού), όπως και οι τροποποιήσεις της ελβετικής νομοθεσίας μετά την ημερομηνία υπογραφής της εν λόγω Συμφωνίας, πρόκειται να συμπεριληφθούν στην τελευταία μετά από σχετική Απόφαση της Μικτής Επιτροπής του άρθρου 14 της Συμφωνίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα περί αναθεώρησής της στο άρθρο 18. Ήδη με το Ψήφισμα, το οποίο εξέδωσε η Διοικητική Επιτροπή την 27η Ιουλίου 2002, συνιστάται να ενσωματωθούν οι προαναφερόμενοι Κανονισμοί στο Παράρτημα II της Συμφωνίας το συντομότερο δυνατόν και να έχουν εφαρμογή από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της Συμφωνίας (01.06.2002).

Επιπλέον, στο άρθρο 20 της Συμφωνίας, για την σχέση με διμερείς συμφωνίες σε θέματα κοινωνικής ασφάλειας, προβλέπεται, ότι, αν δεν υπάρχει αντίθετη διάταξη στο Παράρτημα II (δηλαδή, εγγραφή διατάξεών τους στο οικείο Παράρτημα III του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71), οι διμερείς συμφωνίες για την κοινωνική ασφάλεια μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών αναστέλλονται αμέσως μετά την θέση σε ισχύ της Συμφωνίας, εφόσον το ίδιο θέμα διέπεται ήδη από την παρούσα Συμφωνία.

Εξ όλων των ανωτέρω συνάγεται, ότι από την 01.06.2002 στις κοινωνικοασφαλιστικές σχέσεις της χώρας μας με την Ελβετία δεν εφαρμόζεται πλέον η Διμερής Σύμβαση Ελλάδας – Ελβετίας, η οποία ίσχυε από το 1975 αλλά οι Κανονισμοί 1408/71 και 574/72, όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν κατά την ημερομηνία αυτή.

Θα πρέπει πάντως να αναφερθεί, ότι στο Παράρτημα II της Συμφωνίας έχει καταχωρηθεί το άρθρο 4 της Διμερούς Σύμβασης Ελλάδας – Ελβετίας (χορήγηση παροχών σε χρήμα σε άτομα, τα οποία κατοικούν σε τρίτο κράτος), οπότε η διάταξη αυτή εξακολουθεί προς το παρόν να ισχύει.

Τέλος, αξίζει να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

Όσον αφορά στα πρόσωπα, για τα οποία ισχύει η Συμφωνία, αυτά είναι τα οριζόμενα στο άρθρο 2, (καλυπτόμενα πρόσωπα) του Κανονισμού 1408/71, περιλαμβανομένων πλέον των ελβετών υπηκόων. Οι καλυπτόμενοι κλάδοι κοινωνικής ασφάλειας είναι οι αναφερόμενοι στο άρθρο 4 (πεδίο εφαρμογής καθ' ύλην), του Κανονισμού 1408/71. Αντίθετα δε με την Διμερή Συμφωνία, καλύπτονται πλέον κατηγορίες προσώπων, όπως οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι ναυτικοί, οι αγρότες και οι σπουδαστές.

Ως προς τις συντάξεις και ειδικότερα σχετικά με τον ανακαθορισμό των συντάξεων, οι οποίες χορηγήθηκαν βάσει της Διμερούς Σύμβασης Ελλάδας – Ελβετίας, έχουν εφαρμογή οι μεταβατικές διατάξεις του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και μάλιστα τα άρθρα 94 (για μισθωτούς) και 95 (για μη μισθωτούς). Δεν δημιουργούνται ιδιαίτερα προβλήματα με τις συντάξεις γήρατος, διότι η Ελβετία έχει διαμορφώσει τις διατάξεις της νομοθεσίας της περί υπολογισμού των παροχών, έτσι ώστε να καταλήγει στο ίδιο ποσό, το οποίο προκύπτει μετά από υπολογισμό των παροχών βάσει του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί, ότι αλλάζει πλέον δραστικά το καθεστώς αναφορικά με την χορήγηση και τον υπολογισμό των αναπηρικών συντάξεων, δεδομένου ότι η Διμερής Σύμβαση Ελλάδας – Ελβετίας προέβλεπε, ότι αρμόδιο για την καταβολή αναπηρικής σύνταξης είναι το κράτος, στο οποίο εγένετο η διαπίστωση της αναπηρίας (αρχή του κινδύνου), σε αντίθεση με τον Κανονισμό, ο οποίος προβλέπει καθορισμό συντάξεων κατ' αναλογία με τις διανυθείσες περιόδους ασφάλισης σε κάθε κράτος, στο οποίο υπάρχει σύστημα τύπου Β.

Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι, αντίθετα με την Διμερή Σύμβαση Ελλάδας – Ελβετίας, εξάγονται πλέον και οι ελβετικές αναπηρικές συντάξεις με ποσοστό αναπηρίας από 40% - 50% (συντάξεις του ενός τετάρτου, οι οποίες ανέρχονται δηλαδή στο 25% της σύνταξης, η οποία χορηγείται σε περίπτωση πλήρους αναπηρίας). Έτσι, βάσει του άρθρου 94 του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, οι ενδιαφερόμενοι δικαιούνται να υποβάλουν αίτηση για ανακαθορισμό της σύνταξής τους ή για χορήγηση της ελβετικής σύνταξης λόγω αναπηρίας σε ποσοστό 40% - 50%.

Σχετικά με την ασφάλιση ασθένειας θα έχουν εξ ολοκλήρου εφαρμογή οι διατάξεις του Κεφαλαίου 1 (Ασθένεια και Μητρότητα) των κοινοτικών Κανονισμών.

Εντούτοις, υπάρχει ένα ειδικότερο ζήτημα, το οποίο αφορά μόνον στο ΙΚΑ, σχετικά με την ασφάλιση ασθένειας των επαναπατρισθέντων ομογενών, οι οποίοι λαμβάνουν σύνταξη μόνον από την Ελβετία και οι οποίοι πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της Συμφωνίας Ε.Ε. – Ελβετίας (την 01.06.2002) είχαν ασφαλιστεί προαιρετικά στον κλάδο ασθένειας του ΙΚΑ βάσει του άρθρου 11 του νόμου 1276/82. Για όσα από τα πρόσωπα αυτά το επιθυμούν, θα εξακολουθήσει να ισχύει το καθεστώς αυτό (δηλ. της προαιρετικής τους ασφάλισης) μέχρι νεοτέρων οδηγιών.

Επισημαίνεται επίσης, ότι η εν λόγω Συμφωνία ρυθμίζει και θέματα ανεργίας. Το Κεφάλαιο 6 (Παροχές Ανεργίας) του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 ισχύει κανονικά για τους ελβετούς, οι οποίοι εργάζονται σε κράτη μέλη της Ε. Ένωσης, και για τους κοινοτικούς εργαζόμενους, οι οποίοι ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα στην Ελβετία και διαθέτουν άδεια παραμονής με διάρκεια ίση ή μεγαλύτερη του ενός έτους.

Εντούτοις, υπάρχει διαφοροποίηση στο καθεστώς ασφάλισης ανεργίας των κοινοτικών εργαζομένων, οι οποίοι έχουν άδεια διαμονής στην Ελβετία με διάρκεια μικρότερη του ενός έτους. Όπως προκύπτει από το Παράρτημα ΙΙ της Συμφωνίας και το συνημμένο σχετικό Πρωτόκολλο, προβλέπεται ειδικό καθεστώς παρεκκλίσεων, το οποίο ισχύει για μεταβατική περίοδο 7 ετών από την θέση σε ισχύ της Συμφωνίας.

Τέλος, από την 01.06.2002 στις κοινωνικοασφαλιστικές περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν στην Ελβετία και έως ότου εγκριθούν και εκτυπωθούν νέα έντυπα, θα χρησιμοποιούνται τα ισχύοντα κατά περίπτωση κοινοτικά έντυπα της σειράς Ε.

2. Η επέκταση του Κανονισμού στους υπηκόους τρίτων χωρών

Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 859/03, του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2003, για την επέκταση των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και του Κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 στους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν καλύπτονται ήδη από τις διατάξεις αυτές μόνον λόγω της ιθαγένειάς τους, τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουνίου 2003.

Όπως αναφέρεται και στο Προοίμιό του, ο εν λόγω Κανονισμός έχει ως σκοπό, στον τομέα του κοινοτικού συντονισμού, να εξασφαλίσει την ισότιμη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια των κρατών μελών της Κοινότητας, και να τους παράσχει δικαιώματα και υποχρεώσεις συγκρίσιμα με εκείνα, τα οποία απολαμβάνουν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Νομική βάση – γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής

Ο Κανονισμός (ΕΚ) 859/03 έχει ως νομική βάση κυρίως το άρθρο 63, παράγρ. 4 της Συνθήκης ΕΚ (Τίτλος IV – Θεωρήσεις, Άσυλο, Μετανάστευση και άλλες πολιτικές, σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων).

Αντίθετα από τους Κανονισμούς 1408/71 και 574/72, οι οποίοι στηρίζονται επί των άρθρων 42 και 308 της Συνθήκης ΕΚ, το Συμβούλιο έκρινε το εν λόγω άρθρο ως την κατάλληλη νομική βάση για τα πρόσωπα, τα οποία δεν είναι πολίτες της Ε. Ένωσης και, ως εκ τούτου, δεν έλκουν άμεσα από την Συνθήκη το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ένωσης.

Οι συνέπειες από την ως άνω επιλογή διαφορετικής νομικής βάσης για την επέκταση των προαναφερθέντων Κανονισμών στους πολίτες τρίτων χωρών συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Η ενεργοποίηση των διατάξεων του συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών κοινωνικής ασφάλειας, οι οποίοι εφαρμόζονται πλέον και επί των πολιτών τρίτων χωρών, θεωρείται ως μέρος των προϋποθέσεων, υπό τις οποίες οι τελευταίοι δύνανται να διαμένουν στο έδαφος άλλων κρατών μελών εκτός εκείνου, στο οποίο έχουν την συνήθη, νόμιμη διαμονή τους.
- Ο Κανονισμός 859/03 είναι πράξη αποκλειστικά του Συμβουλίου και όχι του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (συναπόφαση), όπως οι Κανονισμοί, οι οποίοι έχουν ως νομική βάση τα άρθρα 42 και 308 ΕΚ (θεσμικές συνέπειες).
- Το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Κανονισμού υπόκειται στους περιορισμούς του Τίτλου IV (άρθρο 69, εφαρμογή υπό την επιφύλαξη των Πρωτοκόλλων για την θέση του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας). Τούτο, εν προκειμένω, σημαίνει ειδικότερα, ότι το μόνο κράτος μέλος της Ε. Ένωσης, στο οποίο δεν εφαρμόζεται ο ανωτέρω Κανονισμός, είναι η Δανία.

Πράγματι, το εν λόγω κράτος μέλος, κάνοντας χρήση των άρθρων 2 και 3 του Πρωτοκόλλου για την ειδική θέση της Δανίας σε σχέση με μέτρα, τα οποία υιοθετούνται στο πλαίσιο του Τίτλου IV, δεν συμμετείχε στην θέσπιση του ανωτέρω Κανονισμού και συνεπώς, δεν δεσμεύεται από αυτόν (σημεία 18 και 19 του Προοιμίου του Κανονισμού). Επίσης, ο Κανονισμός 859/03 δεν δεσμεύει και δεν εφαρμόζεται στα κράτη μέλη ΕΖΕΣ (Νορβηγία, Ισλανδία και Λίχτενστάιν) ούτε στην Ελβετία.

Για την κατ' αναλογία εφαρμογή τόσο της Συμφωνίας για τον Ε.Ο.Χ. (Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο) όσο και της Συμφωνίας, μεταξύ της Ελβετικής Συνομοσπονδίας αφενός και της Ε.Ε. και των κρατών μελών της αφετέρου, για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, απαιτείται η υιοθέτηση μεταγενέστερα ειδικής νομικής πράξης για την ρητή επέκταση του πεδίου τους.

Ωστόσο, από την στιγμή, κατά την οποία πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του Κανονισμού 859/03, οι διατάξεις του Κανονισμού 1408/71 παράγουν τα νομικά τους αποτελέσματα κανονικά στον ενδιαφερόμενο, ο οποίος βρίσκεται εκτός του περιορισμένου

γεωγραφικού πεδίου του πρώτου Κανονισμού. Εάν, για παράδειγμα, ο ενδιαφερόμενος έχει διαμείνει και εργασθεί στο έδαφος δύο ή περισσότερων κρατών μελών, εφαρμόζονται οι κοινοτικές διατάξεις για την εκκαθάριση των δικαιωμάτων συνταξιοδότησης, ακόμη και αν το εν λόγω πρόσωπο διαμένει εκ των υστέρων στο έδαφος μιάς εκ των χωρών, τις οποίες δεν καταλαμβάνει ο Κανονισμός 859/03.

Ειδικότερα, σε σχέση με τα άρθρα του συγκεκριμένου Κανονισμού επισημαίνουμε τα εξής:

Ως προς το άρθρο 1

Μετά την έναρξη ισχύος του εν λόγω Κανονισμού, καλύπτονται πλέον από τις διατάξεις του Κανονισμού 1408/71 και του Κανονισμού 574/72 οι πολίτες τρίτων χωρών, τα μέλη της οικογένειάς τους και οι επιζώντες τους, οι οποίοι δεν καλύπτονται μέχρι σήμερα από τους τελευταίους αυτούς Κανονισμούς, αποκλειστικά λόγω της ιθαγένειάς τους, υπό την διττή προϋπόθεση, ότι έχουν νόμιμη διαμονή στο έδαφος κράτους μέλους και όλα τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία σχετίζονται με συγκεκριμένη εφαρμογή των Κανονισμών αυτών, δεν έχουν λάβει χώρα εντός ενός και μόνον κράτους μέλους.

Ωστόσο, πρέπει να τονισθεί, ότι και ο ουδέποτε διακινηθείς εντός της Κοινότητας υπήκοος τρίτης χώρας, όταν π.χ. ζητήσει περίθαλψη σε άλλο κράτος μέλος για την λήψη κατάλληλης θεραπείας, η οποία δεν μπορεί να του χορηγηθεί (έγκαιρα) στο αρμόδιο κράτος, στο έδαφος του οποίου διαμένει νόμιμα, εργάζεται και ασφαλίζεται, θεωρείται δυνάμει διακινούμενο πρόσωπο και μπορεί κατόπιν έγκρισης του τελευταίου να τύχει αυτών των παροχών ασθένειας σε είδος βάσει του εντύπου E 112, άρθρο 22, παράγρ. 1, στοιχ. γ).

α) Ιθαγένεια τρίτης χώρας

Ο Κανονισμός 859/03 εφαρμόζεται σε εκείνους τους πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν emπίπτουν ήδη στο πεδίο του άρθρου 2 του Κανονισμού 1408/71. Επισημαίνουμε, ότι τα πρόσωπα, τα οποία έχουν την ιθαγένεια των δέκα κρατών (Τσεχία, Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία), τα οποία υπέγραψαν την Συνθήκη Προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Αθήνα, 16.04.2003), θα εξακολουθούν να θεωρούνται ως πολίτες τρίτης χώρας μέχρι την ημερομηνία έναρξης ισχύος της Συνθήκης Προσχώρησης (προβλεπόμενη ημερομηνία η 01.05.2004).

β) Νόμιμη διαμονή στο έδαφος κράτους μέλους

Όπως προαναφέρθηκε, οι πολίτες τρίτων χωρών δεν έλκουν από την Συνθήκη δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία και ο Κανονισμός 859/03 δεν έχει ως στόχο την παροχή στους ενδιαφερόμενους οποιουδήποτε δικαιώματος εισόδου ή διαμονής (προσωρινής ή μόνιμης) ούτε πρόσβασης στην αγορά εργασίας ενός κράτους μέλους (σημείο 10 του Προοιμίου).

Ουσιώδης, λοιπόν, προϋπόθεση για την εφαρμογή των κοινοτικών Κανονισμών (1408/71 και 574/72) είναι η νόμιμη διαμονή των εν λόγω προσώπων στο έδαφος κράτους μέλους (σημείο 11 του Προοιμίου). Η δε νομιμότητα της διαμονής του ενδιαφερόμενου διαπιστώνεται βάσει της σχετικής νομοθεσίας κάθε κράτους μέλους.

Ειδικότερα, σε σχέση με την διατήρηση του δικαιώματος στις παροχές ανεργίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 69 του Κανονισμού 1408/71, επισημαίνουμε, ότι προϋπόθεση

για την εφαρμογή του άρθρου αυτού σε πολίτη τρίτης χώρας είναι, να έχει ο τελευταίος δικαίωμα εγγραφής, ως αιτών εργασία, στις Υπηρεσίες Απασχόλησης του εμπλεκόμενου κράτους μέλους και νόμιμη απασχόληση σε αυτό. Στο συγκεκριμένο σημείο διευκρινίζεται, ότι το εν λόγω δικαίωμα συνοδεύει συνήθως το δικαίωμα διαμονής (σημείο 13 του Προοιμίου).

γ) Το σύνολο των πραγματικών περιστατικών δεν έχει λάβει χώρα στο έδαφος ενός μόνον κράτους μέλους

Πέραν της νόμιμης διαμονής στο έδαφος κράτους μέλους, το σύνολο των πραγματικών περιστατικών (π.χ. απασχόληση, διαμονή – κατοικία, ασφάλιση, επέλευση ασφαλιστικού κινδύνου κ.λ.π.), τα οποία συνεπάγονται εφαρμογή των κοινοτικών Κανονισμών, δεν θα πρέπει να περιορίζεται στο έδαφος ενός μόνον κράτους μέλους. Κάθε πρόσωπο, δηλαδή, το οποίο εμπίπτει στο διευρυμένο πλέον πεδίο του Κανονισμού 1408/71, πρέπει να έχει διακινηθεί ή να πρόκειται να διακινηθεί, όπως προαναφέρθηκε, εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι ώστε η κατάστασή του να συνδέεται με δύο τουλάχιστον κράτη μέλη (π.χ. μετακίνηση για λόγους σπουδών των μελών οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας, ο οποίος δεν μετακινήθηκε ποτέ εκτός του κράτους μέλους, στο οποίο διαμένει).

Συνεπώς, ο παρόν Κανονισμός δεν έχει εφαρμογή σε περίπτωση, κατά την οποία το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει διακινηθεί αποκλειστικά μεταξύ μίας τρίτης χώρας και ενός κράτους μέλους (σημείο 12 του Προοιμίου). Αντίθετα, εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση, κατά την οποία πολίτης τρίτης χώρας (άμεσα ασφαλισμένος ή μέλος οικογένειας) έχει διακινηθεί εντός της Ένωσης ή ακόμη οσάκις ο τελευταίος μετέβη σε κράτος μέλος, επαναπατρίσθηκε – μετακινήθηκε σε τρίτη χώρα και στην συνέχεια μετέβη (εκ νέου) σε άλλο κράτος μέλος.

Σε σχέση με την Δανία, προς το παρόν διευκρινίζουμε, ότι ο συγκεκριμένος Κανονισμός εφαρμόζονται, κατ' αρχάς, από ελληνικής πλευράς, εφόσον το ενδιαφερόμενο πρόσωπο έχει μετακινηθεί από το κράτος αυτό. Ωστόσο, δεν μπορούμε να έχουμε άποψη ως προς την έκταση εφαρμογής των κοινοτικών διατάξεων εκ μέρους της Δανίας σε περίπτωση αντίστροφης μετακίνησης. Θα πρέπει να εξετάσουμε την εφαρμογή του Κανονισμού αυτού στην πράξη από την εν λόγω χώρα, ενδεχομένως και μετά από συζήτηση του θέματος στα πλαίσια της Διοικητικής Επιτροπής.

δ) Υλικό πεδίο εφαρμογής

Οι διατάξεις των Κανονισμών 1408/71 και 574/72 εφαρμόζονται ενιαία σε όλες τις καλυπτόμενες κατηγορίες προσώπων, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, ως προς το σύνολο των κλάδων κοινωνικής ασφάλισης. Κατ' εξαίρεση, ειδική προϋπόθεση διέπει μόνον το δικαίωμα σε οικογενειακές παροχές σύμφωνα με την γερμανική και αυστριακή νομοθεσία (συννημμένο στον Κανονισμό 859/03 Παράρτημα, περί ειδικών διατάξεων εφαρμογής του άρθρου 1).

Από την στιγμή, πάντως, κατά την οποία τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα θεμελιώσουν δικαίωμα υπό την γερμανική και αυστριακή νομοθεσία, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στο συννημμένο Παράρτημα προϋποθέσεις, οι συντονιστικές διατάξεις των ανωτέρω Κανονισμών εφαρμόζονται κανονικά (εξαγωγή παροχών, καταβολή συμπληρωματικού ποσού).

Άρθρο 2

Το άρθρο αυτό περιέχει μεταβατικές διατάξεις ανάλογες με αυτές του Κανονισμού 1408/71. Οι βασικότερες διατάξεις του εν λόγω άρθρου είναι οι ακόλουθες:

- Δεν δημιουργείται κανένα δικαίωμα (σε παροχή) για περίοδο, η οποία προηγείται της ημερομηνίας έναρξης ισχύος του εν λόγω Κανονισμού (01.06.2003).
- Περίοδοι ασφάλισης, απασχόλησης, μη μισθωτής δραστηριότητας ή διαμονής, βάσει των οποίων μπορεί να θεμελιώνεται δικαίωμα σε παροχή και οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της νομοθεσίας κράτους μέλους πριν από την 1η Ιουνίου 2003, λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων, τα οποία γεννώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω Κανονισμού.
- Γεγονότα (π.χ. θάνατος, αναπηρία), τα οποία δικαιολογούν την χορήγηση παροχών, λαμβάνονται υπόψη, ακόμη και όταν πρόκειται για γεγονότα, τα οποία έλαβαν χώρα πριν από την 1η Ιουνίου 2003. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή δεν είναι δυνατόν να δημιουργείται οποιοδήποτε δικαίωμα σε παροχή για περίοδο, η οποία προηγείται της ημερομηνίας έναρξης ισχύος του Κανονισμού αυτού.

Δ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

1. Η ασφάλιση στον ΟΑΕΕ – ΤΕΒΕ

Ευθύς εξ αρχής πρέπει να επισημάνουμε, ότι δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η θέσπιση ειδικών κανόνων για την ρύθμιση της υπαγωγής στην ασφάλιση της ιδιόμορφης (λόγω των συνθηκών και όρων εργασίας και της ιδιαιτερότητας των σχετικών συμβάσεων) κατηγορίας των ερευνητών. Πράγματι, θα μπορούσε να πει κανείς, ότι το διαμορφούμενο νομοθετικό πλαίσιο είναι ελλιπές, εφόσον προβλέπει την υπαγωγή στην ελληνική νομοθεσία κοινωνικής ασφάλειας μόνον συγκεκριμένων υποκατηγοριών των ερευνητών και δεν έχει παλινδρομεί ως προς την υπαγωγή και των υπολοίπων ή ακόμη και την ομοιόμορφη ασφάλιση όλων των ερευνητών προς ενιαία αντιμετώπιση των πάσης φύσης τύπων εργασίας και μορφών απασχόλησής τους στην χώρα μας.

Επίσης, πρέπει ευθύς εξ αρχής να διευκρινίσουμε, ότι η παρούσα ανάπτυξη του θέματος είναι μία πρώτη προσέγγιση, χωρίς να έχει μελετηθεί σε βάθος κάθε πλευρά του, εφόσον ακόμη και στην αρμόδια Αρχή εκκρεμούν προς επίλυση ζητήματα, ο διάλογος ουσιαστικά δεν έχει αρχίσει και η Υπηρεσία των συντακτών του παρόντος θα εμπλακεί στο θέμα ως συνήθως τελευταία, λόγω των εργαζομένων στην Ελλάδα διακινουμένων ερευνητών.

Σύμφωνα, λοιπόν, με την ελληνική νομοθεσία (νόμος 3144/03, ΦΕΚ 111/τ. Α'/08.05.2003, περί κοινωνικού διαλόγου για την προώθηση της απασχόλησης και την κοινωνική προστασία και άλλες διατάξεις, άρθρο 17, περί θεμάτων κοινωνικών ασφαλίσεων, παράγραφος 1, η οποία αντικαθιστά την παράγραφο 4 του άρθρου 9 του νόμου 3050/02, ΦΕΚ 214/τ. Α'), καθιερώνεται η υποχρεωτική ασφάλιση στον ΟΑΕΕ – ΤΕΒΕ των εργαζομένων με σύμβαση μίσθωσης έργου σε φορείς του δημοσίου τομέα του νόμου 1892/90, όπως αυτός ισχύει κάθε φορά, σε ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς του νόμου 1514/85, όπως ισχύει, καθώς και σε επιχειρήσεις των ΟΤΑ, υπό την προϋπόθεση, ότι η απασχόληση πραγματοποιείται στο πλαίσιο δράσης των εν λόγω φορέων, η οποία χρηματοδοτείται ή συγχρηματοδοτείται:

- από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή
- από οποιοδήποτε άλλον διεθνή, δημόσιο ή ιδιωτικό, φορέα.

Βέβαια, ο νομοθέτης παρέχει το δικαίωμα στους εργαζόμενους της ως άνω κατηγορίας, οι οποίοι για την ίδια εργασία είχαν υπαχθεί μέχρι την 12.09.2002 στην ασφάλιση του ΙΚΑ, της επιλογής συνέχισης της ασφάλισής τους στο ΙΚΑ ή υπαγωγής στον ΟΑΕΕ – ΤΕΒΕ. Για την ενεργοποίηση δε του δικαιώματος επιλογής συνέχισης της ασφάλισης στο ΙΚΑ, θα έπρεπε να υποβληθεί σχετική αίτηση στον εν λόγω φορέα από τον ενδιαφερόμενο εντός 4 μηνών από την δημοσίευση του νόμου, δηλαδή μέχρι την 08.09.2003. Επίσης οι ως άνω διατάξεις προβλέπουν την (αναδρομική) καταβολή των εισφορών ή την αναζήτησή τους, όσον αφορά τον έναν ή τον άλλον φορέα.

Ωστόσο, κατά πάγια πολιτική – τακτική του έλληνα νομοθέτη (το σύνολο της νομοθεσίας κοινωνικής ασφάλισης από το 1990 μέχρι σήμερα), εξαιρούνται από την ως άνω ρύθμιση, παραμένοντες υπαγόμενοι στους οικείους φορείς, οι ανεξάρτητοι επαγγελματίες – ασφαλισμένοι στους φορείς: Ταμείο Νομικών, ΤΣΜΕΔΕ και ΤΣΑΥ (οι επονομαζόμενοι φορείς των επιστημόνων!).

Στην προκειμένη περίπτωση, πρόκειται για μία εξαιρετικά ιδιόμορφη κατάσταση των ερευνητών, οι οποίοι, ενώ θα έπρεπε να χαρακτηρίζονται ως μισθωτοί (και να υπάγονται στην ασφάλιση του ΙΚΑ), κατατάσσονται από τον έλληνα νομοθέτη στην κατηγορία των αυτοτελώς απασχολούμενων, με αποτέλεσμα και βάσει του κοινωνικοασφαλιστικού κριτηρίου, όπως αυτό αναλύθηκε ανωτέρω, να θεωρούνται για τους σκοπούς εφαρμογής του κοινοτικού συντονισμού (Κανονισμοί 1408/71 και 574/72) ως μη μισθωτοί (ιδιότητα, η οποία τους προσδίδει η ασφάλισή τους).

Ωστόσο, το ιδιόμορφο αυτό εργασιακό – ασφαλιστικό καθεστώς των εργαζομένων στην χώρα μας ερευνητών έρχεται εν μέρει να διαλευκάνει η φορολογική τους αντιμετώπιση.

Σύμφωνα με ερμηνευτική τοποθέτηση της φορολογικής αρμόδιας Αρχής, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 2, παράγρ. 1, του Π.Δ. 186/92, το αλλοδαπό φυσικό πρόσωπο, το οποίο ασκεί δραστηριότητα στην Ελλάδα, θεωρείται επιτηδευματίας, εφόσον αποβλέπει στην απόκτηση εισοδήματος και αποκτά μόνιμη εγκατάσταση ή έχει από την 01.01.2003 πραγματική ή φυσική εγκατάσταση στην χώρα μας.

Επομένως, κατά την ως άνω ερμηνεία πάντοτε, οι ερευνητές, οι οποίοι μετακινούνται στην Ελλάδα από άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας και οι οποίοι δεν έχουν ιδιαίτερη επαγγελματική ή φυσική εγκατάσταση στην χώρα μας, δεν θεωρούνται επιτηδευματίες και, συνεπώς, δεν έχουν υποχρέωση να τηρούν βιβλία και να εκδίδουν στοιχεία του φορολογικού Κώδικα, εφόσον δεν αποκτούν μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Επίσης, για την καταβαλλόμενη αμοιβή τους οι ερευνητές, ακριβώς λόγω του συγκεκριμένου φορολογικού καθεστώτος τους, πρέπει να εκδίδουν αθεώρητες από την εφορία αποδείξεις δαπάνης.

2. Η συνδυασμένη εφαρμογή κοινοτικού και εθνικού δικαίου

Η υπαγωγή των ερευνητών στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ – ΤΕΒΕ και, κατά συνέπεια, ο χαρακτηρισμός τους ως αυτοτελών απασχολούμενων, αναδεικνύει ως συνηθέστερη περίπτωση εφαρμογής του Τίτλου II την ενεργοποίηση του άρθρου 14γ, στοιχ. β), υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι αυτοί ασφαλιζονται σε άλλα κράτη μέλη ως μισθωτοί, γεγονός, το οποίο, βάσιμα υποθέτουμε, ότι συμβαίνει συνήθως σε τέτοιες καταστάσεις. Τούτο σημαίνει, ότι οι μετακινούμενοι προς την χώρα μας ερευνητές θα πρέπει να συνεχίσουν ασφαλιζόμενοι ως μισθωτοί στα κράτη μέλη προέλευσής τους για το σύνολο των κλάδων

ασφάλισης και ταυτόχρονα να υπαχθούν στην υποχρεωτική ασφάλιση του εν λόγω φορέα για τον κλάδο, όμως, μόνον των συντάξεων.

Η ελληνική αρμόδια Αρχή, κατά πάγια θέση της την τελευταία δεκαετία, επιλύει την οικονομικά ασύμφορη και συνιστώσα, όπως προαναφέρθηκε, εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία διπλή ασφάλιση, με την εφαρμογή του άρθρου 17 και την σύναψη με άλλα κράτη μέλη συμφωνιών εξαίρεσης από την ελληνική νομοθεσία, βάσει του ακόλουθου σκεπτικού.

Ως προς την προκύπτουσα διπλή ασφάλιση, πρέπει ευθύς εξ αρχής να σημειωθεί, ότι η εφαρμογή του άρθρου 14γ (β) σε συνδυασμό με το Παράρτημα VII έχει αποτελέσει ήδη αντικείμενο ειδικής συζήτησης στα πλαίσια της Διοικητικής Επιτροπής (258η Σύνοδος, Φεβρουάριος 1997, η οποία συνέπεσε χρονικά με την έκδοση (30.01.1997) των αποφάσεων του Δικαστηρίου στις Υποθέσεις C – 340/94 “*De Jaeck*” και C – 221/95 “*Hervein & Hervillier*”).

Την συζήτηση αυτή προκάλεσε ελληνικό υπόμνημα (των συντακτών του παρόντος), το οποίο έθετε μία σειρά ζητημάτων, εντασσομένων στο πνεύμα των γενικών αρχών και ειδικών κανόνων του Τίτλου II γενικότερα, και αναζητούσε κοινά αποδεκτές λύσεις σε διαδικαστικής φύσης προβλήματα, τα οποία δημιουργούν κωλύματα ακόμη και σ’ αυτήν την απρόσκοπτη συνεργασία μεταξύ της ελληνικής και της εκάστοτε εμπλεκόμενης αρμόδιας Αρχής άλλου κράτους μέλους.

Κατ’ αρχάς, ως προς τους λόγους, οι οποίοι οδήγησαν στην ανωτέρω αναφερθείσα ελληνική εγγραφή, πρέπει να αναφερθεί, ότι σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία μέχρι την 31.12.1992 οι αυτοτελώς απασχολούμενοι, οι οποίοι είτε ασκούσαν παράλληλα μισθωτή ή διαφορετικής φύσης αυτοτελή δραστηριότητα είτε κατείχαν παράλληλα διαφορετική επαγγελματική ιδιότητα, υπάγονταν υποχρεωτικά και ταυτόχρονα στην ασφάλιση κάθε φορέα, ο οποίος κάλυπτε αντίστοιχα την επιμέρους ασκούμενη δραστηριότητα ή επαγγελματική ιδιότητα.

Στόχος, λοιπόν, της κατά το χρονικό εκείνο διάστημα ελληνικής εγγραφής στο Παράρτημα VII, σημείο 7, του Κανονισμού 1408/71 ήταν η επέκταση αυτής της θεωρούμενης ως δικαίωμα των εργαζομένων υποχρέωσης πολλαπλής ασφάλισης και στους διακινούμενους της συγκεκριμένης κατηγορίας του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Λόγος, για τον οποίο άλλωστε η ελληνική καταχώρηση προβλέπει ρητά, ότι η ταυτόχρονη υπαγωγή στην ελληνική νομοθεσία αφορά αποκλειστικά στον κλάδο των συντάξεων (διατήρηση παραλλήλων δικαιωμάτων συνταξιοδότησης ως συμπληρωματική προστασία), αποκλείοντας έτσι το σύνολο των βραχυχρονίων παροχών, ως προς τις οποίες η παράλληλη ασφάλιση θεωρήθηκε, ότι συνιστά αδικαιολόγητη και υπερβολική επιβάρυνση για τον διακινούμενο εργαζόμενο.

Στην πράξη, από ελληνικής πλευράς διαπιστώθηκε ένα συνεχώς διευρυνόμενο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14γ (β), το οποίο θα μπορούσε να αποδοθεί από την μία πλευρά τόσο στην αυξανόμενη διακίνηση των αυτοτελώς απασχολούμενων ή σ’ αυτήν καθαυτήν την φύση της αυτοτελούς δραστηριότητας (ευελιξία – κινητικότητα) όσο και στην έντονη διαφοροποίηση των εθνικών κοινωνικοασφαλιστικών συστημάτων, δυνάμει των οποίων η ίδιας φύσης οικονομική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται άλλοτε μεν ως μισθωτή και άλλοτε ως αυτοτελής δραστηριότητα και αντίστοιχα το ίδιο πρόσωπο ως μισθωτός ή μη μισθωτός. Από την άλλη πλευρά, ερμηνευτικές εκκρεμότητες σχετικά με άλλους ειδικούς κανόνες του

Τίτλου II (άρθρο 14α) ή διαφοροποιήσεις ως προς τους εννοιολογικούς προσδιορισμούς όρων των Τίτλων I και II έχουν ως συνέπεια την όλο και συχνότερη ενεργοποίηση των διατάξεων του άρθρου 14γ (β) και του Παραρτήματος VII.

Ωστόσο, εκείνο, το οποίο άρχισε να προβληματίζει έντονα την ελληνική αρμόδια Αρχή ως προς τον τρόπο εφαρμογής του άρθρου 14γ (β) ήταν το γεγονός, ότι συντηχρόνω αυξάνονταν οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες είτε η αυτοτελής δραστηριότητα στην Ελλάδα δεν ήταν οικονομικά σημαντική, ώστε να δικαιολογεί ή ακόμη και να μπορεί να στηρίζει πάντοτε την παράλληλη υπαγωγή σε περισσότερα κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα, είτε αρκετές φορές τα πρόσωπα ενέπιπταν στην ελληνική νομοθεσία ως μη μισθωτοί (κοινωνικοασφαλιστικό κριτήριο) λόγω επαγγελματικής και μόνον ιδιότητας (ιδιότητας μέλους του οικείου επαγγελματικού Επιμελητηρίου).

Παράλληλα, στον όλο ανωτέρω προβληματισμό ήλθε να προστεθεί η κατά πολύ μεταγενέστερη της ελληνικής καταχώρησης στο Παράρτημα VII μεταρρύθμιση της ελληνικής νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία για τους νεοϋπαγόμενους από την 01.01.1993 στην ασφάλιση προβλέπεται πλέον σε περίπτωση πολλαπλής δραστηριότητας η υποχρέωση ασφάλισης σε έναν μόνον φορέα (και μόνον για την καλυπτόμενη από αυτόν επιμέρους δραστηριότητα) της απόλυτης επιλογής του ενδιαφερόμενου είτε λόγω δραστηριότητας είτε λόγω επαγγελματικής ιδιότητας με δυνατότητα προαιρετικής του ασφάλισης για τις λοιπές του δραστηριότητες.

Αποτέλεσμα όλων των ανωτέρω υπήρξε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον από την πλευρά των εν λόγω διακινουμένων για εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14γ (β) με βάση τις προβλεπόμενες από το άρθρο 17 συμφωνίες. Σημειωτέον, ότι τα συγκεκριμένα πρόσωπα στήριζαν το σχετικό αίτημά τους στην στοιχειοθέτηση του “συμφέροντός τους” ως εργαζομένων για την υπαγωγή τους σε μία αποκλειστικά νομοθεσία κοινωνικής ασφάλειας.

Εν κατακλείδι, η ελληνική αρμόδια Αρχή διαπίστωσε, ότι η συγκεκριμένη καταχώρηση στο σημείο 7 του Παραρτήματος VII, αντί να εγγυάται πληρέστερη – συμπληρωματική προστασία, είναι δυνατόν να οδηγεί σε δυσβάστακτο οικονομικό βάρος και κατ’ επέκταση να παρεμποδίζει την απρόσκοπτη διακίνηση του εργαζόμενου μη μισθωτού ή την ουσιαστικά ελεύθερη άσκηση “οποιασδήποτε δραστηριότητας οπουδήποτε εντός της Κοινότητας” (απώτερος στόχος, στον οποίο διαρκώς παραπέμπει πάγια νομολογία του Δικαστηρίου).

Μετά τις ανωτέρω διαπιστώσεις, η ελληνική αρμόδια Αρχή θεώρησε, ότι το άρθρο 17 του Κανονισμού 1408/71 συνιστά επαρκή νομική βάση για παρέκκλιση και από το άρθρο 14γ (β) και ότι οι διατάξεις του πρώτου δεν επιτρέπουν σε ένα κράτος – μέλος, (ακόμη και αν αυτό έχει καταχωρήσει ειδική εγγραφή στο Παράρτημα VII για την παράλληλη εφαρμογή της νομοθεσίας του), να εξαιρεί μονομερώς τους ενδιαφερόμενους από την τελευταία, (άποψη, η οποία υποστηρίχθηκε από ορισμένες εθνικές αντιπροσωπείες). Έτσι, έκρινε αναγκαία την κατά περίπτωση εξέταση και προώθηση των σχετικών αιτημάτων με στόχο την επίτευξη διμερών κατά το άρθρο 17 συμφωνιών για τον εξυπαρχής προσδιορισμό της εφαρμοστέας νομοθεσίας.